

EĞİTİM BAKIŞ

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

Zorunlu ve Kesintisiz Eğitimin Kısa Tarihi

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNDÜZ

Kesintisiz Eğitimin Okul Yönetimi, Öğretmenler ve Öğrenciler Üzerindeki Sosyo-Psikolojik Etkilerine İlişkin Bir Değerlendirme

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KAYA

Kesintili-Kesintisiz Eğitim Politikasının Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Vehbi ÇELİK

Gelişim Dönemleri ve Özellikleri Açısından Zorunlu Eğitim

Yrd. Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ

Kesintili Eğitim Çağdaş Dünyanın Bir Gerçeğidir

Prof. Dr. Mehmet ŞEKERCİ

EĞİTİM-BİR-SEN

28 ŞUBAT "KESİNTİSİZ" DEVAM EDİYOR

O dönem hükümet başkanının "Siyasi hayatıma ma-lolsa dahi eğitim kesintisiz olacak" sözüyle savunduğu ve 28 Şubat postmodern darbesinin bu ülkeye 'armağan!' ettiği 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, 298 ülke içinde sadece 20 ülkede uygulanıyor. UNESCO verilerine göre bunların bazıları "El Salvador, Seysel Adaları, Ruanda, Bolize, Bolivya, Virjin Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Solomon Adaları, Porto Riko" gibi az gelişmiş üçüncü dünya ülkeleri, kabile ve aşiretlerin hâkim olduğu ülkeler. Bunların tamamına yakınının yönetim şekilleri, baskıcı ve totaliter sistemler. Din eğitiminin önüne geçmek için üçüncü dünya uygulaması 8 yıllık kesintisiz eğitimi bu ülkeye reva gören darbe ruhu, o dönemde kesintisiz eğitimi bir deli gömleği olarak giydirdi ve kesintisiz bir darbe modeline dönüştürdü. Bu model, din eğitiminin yanında ülkemizin ekonomik kalkınmasının alt yapısını oluşturan meslek liselerinin de yok olup gitmesine seyirci kaldı. 28 Şubat kalıntısı 8 yıllık kesintisiz eğitime itiraz niteliği taşıyan 18. Millî Eğitim Şurası'nda kararı alınan 1+4+4+4 kesintili eğitim önerisi ise hala rafta duruyor.

● 8 yıllık kesintisiz eğitim modeli darbe ürünü olmakla birlikte pedagojik de değil. İlköğretim birinci sınıf öğrencisi ile sekizinci sınıf öğrencisi arasında gerek fiziki gerek ruhsal gelişim bakımından çok büyük fark var. Çok farklı ilgi, ihtiyaç ve merak sahip çocuk ve gençler aynı fiziki ortamda eğitim görüyor. Ortak alanlar 7 yaşındaki çocuk için de 14 yaşındaki genç için de aynı. Birisi korumaya, şefkete, desteğe ve yeteneklerine göre erken yaşta yönlendirmeye muhtaç; öteki, kabına sığmaz, enerji dolu ve hayat için yol haritası çizme noktasında. Bu kadar farklılığa rağmen çocuklar, 28 Şubat darbelerinin emriyle aynı binalarda bir arada eğitim görmeye mecbur edildi. Maksat ne eğitimde kalite ne de çocuklarımızın yeteneklerini keşfedilip geliştirilmesiydi. Durum buyken, Tevhid-i Tedrisat deyip bütün öğrencilere aynı düzey ve tipteki okulda 3 yıl daha gün saydırmak, bir toplumun eğitim-öğretimden elde etmeyi umduğu, değişik düzey ve alanlarda eğitim almış insanlar, amacına hiç de uygun düşmeyecek bir uygulamadır.

● 28 Şubat 1997'den bu yana yaklaşık 15 yıl geçti. Zorunlu olmaktan çıkarılıp kesintili hale getirilmesi gereken eğitim yerine, çocukların gelişim sürecini ve yeteneklerinin farklılığını dikkate almayan, onların arzu ve isteklerini umursamayan, zorunlu kesintisiz eğitim devam ediyor. Hâlbuki çocuklarda ruhsal, zihinsel ve duygusal gelişim, ergenlik çağına kadar büyük oranda tamamlanıyor. Bu sebeple yetenekler çok önceden fark edilmeli, yönlendirme erken yaşlarda yapılmalı ve yeteneklerin gelişmesi için ergenlik yaşına kadar yoğun bir çaba sarf edilmelidir. Kesintisiz eğitim ise bunu engelliyor.

● Bu sayımızda, Ak Parti Hükümeti'nin, 'ustalık döneminde' çözmesi gereken en önemli konulardan birisi olan '8 Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim' konusunu işledik.

● Akademisyenlerimizin bilgi ve birikimlerini paylaştığı sayımızın yararlı olması ümidiyle bir sonraki sayıda buluşmak üzere...

aliyalcin@egitimbirsen.org.tr

EGİTİME BAKIŞ'ın bu sayısı 20 bin adet basılmıştır. Kurumlara ve eğitim çalışanlarına dağıtımı il ve ilçe teşkilatlarımız tarafından yapılmaktadır.

Yeni Bir Çağda Büyümek Genel Başkan / Ahmet GÜNDOĞDU	1
Zorunlu ve Kesintisiz Eğitimin Kısa Tarihi Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNDÜZ	3
Kesintisiz Eğitimin Okul Yönetimi, Öğretmenler ve Öğrenciler Üzerindeki Sosyo-Psikolojik Etkilerine İlişkin Bir Değerlendirme Yrd. Doç. Dr. Ahmet KAYA	11
Kesintiye Uğrayan Eğitim Sürecimiz Üzerine Doç. Dr. Fatih TÖREMEN	19
Gelişim Dönemleri ve Özellikleri Açısından Zorunlu Eğitim Yrd. Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ	25
Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulaması Yrd. Doç. Dr. Mehmet OKUTAN	31
Okullarda Kademeler ve Eğitim Süreleri Prof. Dr. Ahmet AYPAY	37
Eğitimi Düzenleyen Kanunların Ruhu Üzerine Yrd. Doç. Dr. Engin ASLANARGUN	41
Kesintili-Kesintisiz Eğitim Politikasının Değerlendirilmesi Prof. Dr. Vehbi ÇELİK	47
Ülkemizde Zorunlu Eğitimin Gelişimi Kesintili-Kesintisiz Eğitim ve İnfomal Öğrenme Yrd. Doç. Dr. Şükrü ADA	51
Zorunlu Eğitime Alternatif Bir Yaklaşım Yrd. Doç. İbrahim Halil ÇANKAYA	59
Kesintili Eğitim Çağdaş Dünyanın Bir Gerçeğidir Prof. Dr. Memet ŞEKERCİ	61
Kesintisiz Eğitimin Yansımaları Yakup YILDIZ	69

EGİTİME BAKIŞ

Yıl: 7 • Sayı: 21 • Ekim-Kasım-Aralık 2011

Eğitim-Bir-Sen'in 3 Aylık Ücretsiz Yayınıdır

Eğitim-Bir-Sen
Adına Sahibi
Ahmet GÜNDOĞDU
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
(Sorumlu Müdür)
Ali YALÇIN
Genel Basın Yayın Sekreteri

Yayın Kurulu
Ahmet ÖZER
Esat TEKTAŞ
Murat BİLGİN
Teyfik YAĞCI
Ramazan ÇAKIRCI

Basın Danışmanı
Hakan SÖĞÜT

Grafik Tasarım
Selim AYTEKİN

Eğitimciler Birliği Sendikası Genel Merkezi
GMK Bulvarı Ş. Daniş Tunalıgıl Sokak No: 3/13 Maltepe/ANKARA
Telefon: (0.312) 231 23 06 (pbx) • Faks: (0.312) 230 65 28
Bürocell: (0.533) 741 40 26
e-posta: egitimbirsen@egitimbirsen.org.tr
web: www.egitimbirsen.org.tr

Baskı
Hermes Ofset Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde No: 105 İskitler-ANKARA
Telefon: (0.312) 341 01 97 • Faks: (0.312) 341 01 98

Basım Tarihi: 19 Ekim 2011

Yeni Bir Çağda Büyümek

Ahmet GÜNDOĞDU
Genel Başkan

“Bugünü anlamak için dünü iyi bilmek gerekir” sözünün bugün de geçerliliğini koruduğuna inananlardanım. Dolayısıyla bugün eğitimde yaşadığımız tartışmaların Batı’ya, oradan da bize uzanan tarihsel güzergâhından başlamayı doğru buluyorum.

Batı’da yurttaş eğitimini hedefleyen bir öğretim programının benimsenmesi, üç boyutlu bir sürecin sonunda ortaya çıkmıştır. İlki, merkezi devletlerin gelişmesi ve yönetici elitlerin devletin tahkimi ve devamının sağlanmasında eğitimin (özellikle de ilköğretimin) dönüştürücü rolünü keşfetmesidir. İkincisi, 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hız kazanan dünyevileşme ve laikleşmedir. Başka bir söyleyişle, İlahi kaynaklı egemenlik anlayışına tepki olarak geliştirilen “millî egemenlik” çerçevesinde kurgulanan devletin ihtiyaç duyduğu insan modeliyle ilgilidir. Üçüncüsü, yine 18. yüzyıldan itibaren çocuk ve çocukluğa ilişkin kırılmalarıdır. Çünkü bu yüzyıldan itibaren çocuklar, “kusurlu yetişkinler” ya da yetişkinlerin küçük bir modeli olmaktan; çocukluk da Hristiyanlığın, ‘doğuştan günahkâr, kötülüğe ve günaha eğilim gösterilen bir dönem’ olarak damgalanmasından kısmen kurtulmuştur.

Bizim serüvenimiz, Batı’yla ortak yanları kulsula bile, bambaşka bir güzergâh izler. 14. yüzyılda Söğüt’te Osmanoğulları ile başlayan yolculuğumuz, kısa denebilecek bir zaman diliminde, Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da hükmünü yürüten, dünyanın en seçkin imparatorluğuyla sonuçlandı. Temelinde İslam ilkeleri ve kültürünün egemen olduğu imparatorluk, bu konumunu yaklaşık 250 yıl koruyabildi. Ordumuzun, başta Rusya olmak üzere, Hristiyan Avrupa orduları karşısında üst üste aldığı yenilgilere, içeride yaşanan sorunlar da eklenince yıkılışın öncü sesleri gel-

meye başladı. Bu gelişmeler, imparatorluğun gemisini yüzdürmeden sorumlu devlet adamlarının bir kısmında, mensubu buldukları toplumun kültürüne, bu kültüre dayalı toplum düzenine ve düzenin temelinde yatan ilkelere, inanç, töre, gelenek ve değer yargılarına karşı güvensizliğe yol açtı. Bu durum, aynı zamanda imparatorluğun yakın ve uzak geçmişini var eden mirasa sahip çıkan kesimin başarısızlığı, karşı çıkanları cesaretlendiren, elini güçlendiren bir vakıa olarak da yorumlanabilir.

İlkin Avrupalılaşma, daha sonra batılılaşma, inkılâpçılık; günümüzde ise devrimcilik, ilerencilik, çağdaşlaşma denen akım doğrultusunda yansımaları bugüne kadar devam edecek olan girişim ve eylemler böylece tetiklenmiş oldu. Devleti kurtarma iddiasıyla başlatılan bu çalışmalar, geleneksel kültür ve değer adına ne varsa, yani Batılı değerlere benzemeyen ne varsa, hepsini anlamsız, çirkin, kötü; ilerlemeyi, gelişmeyi engelleyici bulunmasını da beraberinde getirdi. Bu ayrışmanın siyasal yönü, padişahın kararlarının, uygulamalarının eleştirilmesiyle başlar, yeni bir yönetim biçimiyle sonuçlanır. Devletin güç ve yetkilerini ele geçiren asker-sivil bürokrasisinin, yeni kuşakları yetiştirme eylemi olan eğitim-öğretimi yönlendirmek istemesi de kaçınılmazdı.

İkinci Meşrutiyet ile birlikte “vatandaş” önce tarif edilir, sonra da bu tarif üzerinden “inşa” edilmeye çalışılır. Siyasal literatürün “başat aktörü” olarak sahneye sürülen vatandaş, “beden, ruh, akıl” ekseninde adım adım inşa edilmeye çalışılır. Böylece ilahi iradeyle sıkı sıkıya ilişkilendirilmiş insan anlayışının yerini, devlet/birey iradesiyle yönlendirilebilir insan anlayışı alır, her şey bu anlayış üzerine kurgulanır.

Bu dönemde ve daha sonraki yıllarda da ege- men olan vatandaş anlayışı, birey-vatandaş de- ğil, "topluluk-vatandaş"tır. Yani "vatan", ortak bir "ev"dir. Vatandaş, vatanın evladıdır, dolayısıyla vatandaşlar birbirinin kardeşidir.

Burada hatırlanması gereken başka gerçekler de var. Ahmet Mithat Efendi, okuma yazma bil- meyenlerin nüfusun yüzde 90-95'i kadar olduğu- nu, bunların "kalemsiz ve dilsiz" olduklarını yazar. Süleyman Paşa'ya göre, aynı yıllarda başkente gazete okuyabileceklerin sayısı yirmi bin civarın- dadır. Sultan II. Mahmut'un 1824 tarihinde çıkar- dığı bir fermanla çocukları sıbyan okuluna gön- derme zorunluluğu getirmesi, halkın geçim dü- şüncesiyle çocuklarını 4-5 yaşlarında zanaatkârın, esnafın yanına çırak vermesi yüzünden İslamliğin bilinmez hale geldiği öne sürülür. Yani bildiğimiz anlamda bir ilköğretim zorunluluğuyla ilgili ol- madığı yolunda tartışmalar bugün bile sürmekte- dir. Ancak Ulu Hakan Abdulhamid Han dönemin- de açılmış rüştiye, idadi ve sultanilerin olduğunu biliyoruz. Ayrıca medrese devam etmektedir. Çok sayıda misyoner mektebi Sultan eliyle açılmış, yerli örneği Galatasaray Sultanisi de eğitim öğre- tim faaliyetlerine devam etmektedir.

Tam bir kaotik ortam. Gelenekçi eğitimi savu- nanların yanında, ne istediğini kendisi de açıkça bilmeyen, toplumsal bağlarını yitirmiş sınıfın ara- sında kalmış halk yığınları... Bu iki zıt düşünce ta- şıyan kardeşler arasındaki yüz seneyi aşan gerilim göz önünde bulundurulmadan, bu gerilimle yüz- leşmeden, ne toplum, ne eğitim, ne siyaset, ne de ekonomi anlaşılabilir. Sol ve Türkçü akımların varlığını da yadsımamakla birlikte, bunların, ana gerilimin taraflarıyla birlikte değerlendirilebilece- ğini düşünüyorum.

Tek parti yönetimi ve sonrasında egemenliği ve gücü iyice tekeline alan bürokrasinin tasarla- dığı "vatandaş modeli"nin resmi giderek netleşir. Bu militan vatandaş modeli üç temel eksen üze- rinden inşa edilmeye çalışılır: Vatanseverlik, hak ve görev sistematığı ile tehdit ve tehlike algısı. Bu eksenlerin üzerinde kültürel/etnik duyarlılık noktalarında, tehdit algısının merkezinde, dünya- daki gelişmelere de bağlı olarak kısa bir dönem değişse bile, hep mütedeyyin kesimle birlikte et- nik olarak Türk olmayanlar olmuştur. Böylesi bir hâkim zihniyet, kendisiyle birlikte hareket ede- cek bir toplumsal kesimi inşa etmiştir. Böylelikle kendisini ve çıkar ortaklığı yaptığı kesimi motive edecek bir tehdit ve algısını diri (seferberlik hali demek daha doğru olabilir) tutacak "ötekini" de inşa etmiştir.

Şimdi, kolektif bilinçaltımızı biçimlendirmiş bu mühendislik projesinin toplumun maddi- manevi bütün imkânlarını kötürümleştirdiğinin açıkça görüldüğü bir zaman dilimindeyiz. Ta- rafların birbirini anlayabildiğine dair hala güçlü emareler görülmüyor. Suçlu olanların ancak bir kısmının yargı önüne çıkarılabildiğı bir ortamda yol almaya çalıştığımızı kabul etmeliyiz. Seçim sonuçlarının baskın anlamına rağmen imtiyazla- rını kaybetmek istemeyen işbirlikçi sınıfların hâlâ yeni darbecilik oyunu tasarladıklarını bilerek, hem tetikte olmak hem de barışçıl bir anlayışla hareket etmek zorundayız. Yani bir gözümüz ge- leneksel tahakkümcü sınıf, kurumlar, ideolojiler ve işbirlikçileri üzerinde olmalı; onları, değişim ve dönüşümün kaçınılmazlığına barışçı yöntemlerle inandırmalıyız.

"Daha adil, daha insanca, çok kültürlü, daha demokratik, daha çok kalkınmış bir ülkede yaşa- mak" hepimizin ortak bir paydası olmalıdır. Okul- larımız da bu amaca hizmet etmelidir. Bir dönem siyasi, kültürel, ekonomik bakımdan mahrum bırakılan, ezilen, sorumluluklarının dışında yok sayılan bir kesim, daha örgütlü, daha donanımlı bir şekilde gelerek merkezi konumu elde etti. Gö- rünen o ki, yeni merkezi güç olarak konumlanan "muhafazakârlar", geçmiş dönemlerin hasmane tutumuna başvurmadan yol alabiliyor. İktidarı elinde bulunduran bu kesim, geçmişte yapıldığı gibi, insanlarla kutsalları arasına girmeden, kendi değerlerine yabancılaşmaya zorlamadan, asimilasyonun hiçbir çeşidine prim vermeden, hiçbir toplum mühendisliği projesi geliştirmeden de başarılı olabilir.

Eğitime Bakış'ın bu sayıda dosya konusu yaptığı "Kesintili-Kesintisiz Eğitim"e de bu anla- yışla yaklaşılmalıdır. Eğitimin pedagojik, bilimsel ölçeklerle ele alınmasını ve her türlü jakoben dayatmadan uzak tutulmasını önemsiyoruz. Bu bağlamda, toplumu oluşturan bütün bireyler ve örgütler de sürece yapıcı önerilerle katkı sağla- malıdır.

Biz, Eğitim-Bir-Sen olarak, bugüne kadar ulu- sal, uluslararası toplantı ve kongrelerle, araştırmal- arla, yapıcı eleştirilerimizle hep bir çözüm ortağı olduğumuzu ortaya koyduk. Bundan sonra da aynı ilkeli, yapıcı ve onarıcı katkılarımızı sunmaya devam edeceğiz.

Geleceğimizi emanet edeceğimiz kuşakların en iyi şekilde yetişmesi için, başta insan kaynakla- rı olmak üzere, sahip olduğumuz bütün imkanları kullanacağımızdan kimsenin şüphesi olmasın.

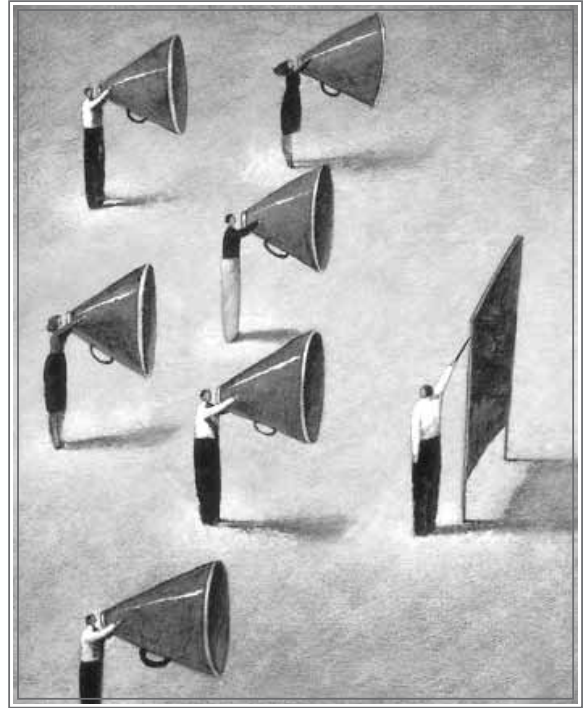
Zorunlu ve Kesintisiz Eğitimin Kısa Tarihi

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNDÜZ
Yıldız Teknik Üniversitesi | Eğitim Fakültesi

Giriş

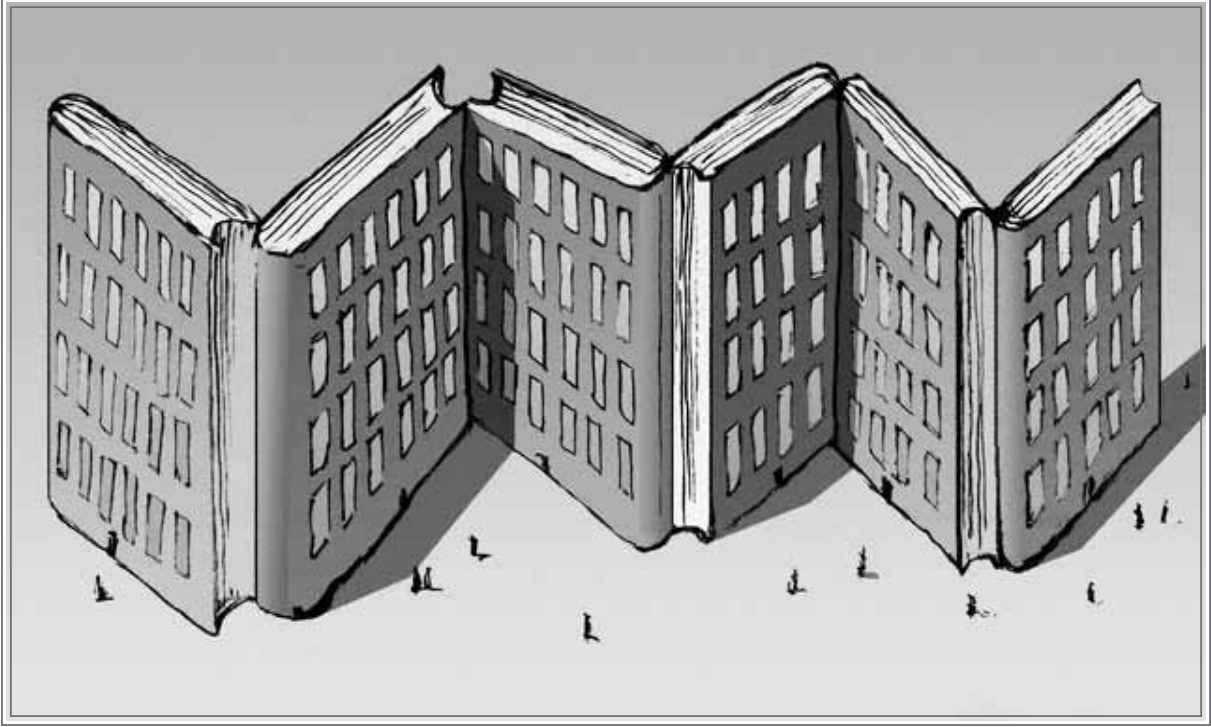
Eğitim, insanlığın kadim eylemlerinin başında gelir. Her toplumun kalıcı değerler üretme, yeni nesillere bunu aktarma, ideolojik tavır takındırma gibi eylemleri için eğitimden beklentilerinin olması ve onu şekillendirmesi doğaldır. Bugün herkesin bir şekilde parçası olduğu, hayatının belli bir dönemini içinde harcamak zorunda kaldığı, mecburi kamu eğitiminin kökü çok eski değildir. Kökü Haçlı seferlerine kadar giden Avrupa Hümanizma hareketi, ardından gelen Rönesans ile Reformun birikimi ve Aydınlanma'nın teknolojiyle transferi gibi etkenler sayesinde gerçekleşen sanayi devrimi yepyeni bir hayat ve zihniyet dünyası yarattı. Böylece geleneksel zihniyet ve yaşantıdan, klasik ortaçağ kral ve imparatorluklarından farklı bir devlet yapısı, toplumsal hayat, ekonomi, sosyal, kültürel tarz (life style) oluştu ki buna "modern" denildi. Bu tarz bir tabloda devlet ve birey ilişkileri ve biri birlerine karşı olan rol, sorumluluk ve beklentiler yeniden tanımlandı.

Modernizm meşruiyetini tesis için kendine özgü kurumlar ihdas etti ki bunların en başında "modern eğitim sistemi" oluştu. Temel amaçları, bilginin kaynağı, öznesi, üretim tarzı, meşruiyeti ve aktarımı gibi konularda skolastizmden kökten ayrılan bu sistem modern devlet, ekonomi ve toplum hayatının en kuvvetli zımkı oldu. Böylece devletler 19. yüzyıldan itibaren eğitime o güne kadar görülmemiş ölçüde önem atfetti ve bütçe ayırdı.

Modern Devlet ve Ekonomi İçin Zorunlu, Kesintisiz, Laik ve Parasız Eğitim

Eğitimin bütün insanlar için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmasında iki önemli öncül vardır. Bunlardan birincisi modern devlet (ulus-devlet) formülasyonu, diğeri de modern ekonomi, diğer adıyla kapitalizmdir. Bu iki yeni oluşum varlık ve sürekliliğini devam ettirebilmek için eğitime mutlak olarak ihtiyaç duymuştur. Zira modern devletin işlerlik ve süreklilik kazanabilmesi için bütün bireylerin belli ölçüde bilgili olması, vergi ve oy verebilecek kadar devlet ve toplum işlerinden haberdar olması, sorumluluklarını öğrenmesi, "zorunlu" askerlik hizmetini görece kadar bilinç içinde bulunmasına vb. ihtiyaç vardı.

Diğer taraftan nerede, nasıl ve kime satılacağı belli olmayan, fahiş kâr, seri üretim esasına dayalı, en az maliyet ve zahmetle en yüksek kâr hesabı güden kapital modern ekonominin soluk alabilmesi için, tüketim alışkanlığı ve bilinci olan kitlelerin yaratılması gerekiyordu. Bu gerekliliği en kısa sürede, kalıcı ve etkili bir şekilde sağlayabilecek yegane mekanizma; zorunlu, devlet kontrolünde, kısmen parasız ve kesintisiz bir eğitim sistemi olabilirdi. Nitekim modern-ulus devletlerin asla taviz vermedikleri, üzerinde titredikleri ve bütün ülke sathına yaygınlaştırmak için gayret ettikleri kurumların başında eğitim gelmiştir. (18. yüzyılın sonlarından itibaren “zorunlu askerlik” ve “zorunlu eğitimin” ortaya çıkışı ve gelişim tarihinde büyük bir paralelliğin olması tesadüfi değildir)¹. Avrupa’da hızla gelişen sanayileşme, (mass production) ve ulus- devlet esasına dayalı sömürge tabanlı devletler birbiri ardına eğitimi bütün ülke sathında zorunlu hale getirdiler.

Osmanlı’da Zorunlu Devlet Eğitimi

Avrupa’da meydana gelen bu köklü değişimler kısa süre sonra en yakından başlayarak dünyanın diğer ülke ve toplumlarına da sirayet etti. Bunların başında Osmanlı Devleti geliyordu. Osmanlı-Türk

1 Zorunlu askerliğin eğitime paralel gelişimi hakkında bkz.: Eric Jan Zürcher, Devletin Silahlanması Ortadoğu’da ve Orta Asya’da Zorunlu Askerlik, (Çev.: M. Tanju Akad), İstanbul: İst. Bilgi Üniv. Yay., 2003.

modernleşmesi startını Tanzimat’la aldı. “Batılılaşma” hengamesiyle sarmal gelişen modernleşmenin istisnailiğinin en görünür alanlarından biri yenileşme dönemi eğitim sistemi oldu. III. Selim’le başlayan askerî eğitimin yenileşmesi II. Mahmut dönemi sonlarında sivil ve özgün örneklerini verdi. Osmanlı eğitim sisteminin modernleşme macerası sanıldığından çok daha karışık ve sancılıydı. İlköğretimin zorunlu, parasız ve masraflarının devlet tarafından karşılanacak şekilde düzenlenmesi Avrupa’nın önde gelen ülkelerinde olduğu gibi Osmanlı’da da hemen hemen aynı dönemlerde yürürlüğe girmiştir.²

Türkiye’de modern eğitim, ilk sivil rüştiyelerin (1839) ve ardından eğitim fakültelerinin kökeni Darümuallimîn’in açılmasıyla(1848) başladı. Aynı senelerde ilk modern yüksek öğretim Darülfünûn’un açılması planlandı ve kısa bir süre sonra ilk ders verildi (1863). 1851’de Avrupaî tarzda bilim akademisi Encümen-i Dâniş, 1862’de Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye ve ardından gelenkesele eğitim kurumlarının tamamen dışında belli bir plan, program ve devlet kontrolünde eğitim yapan sultaniler, idadiler ve diğer eğitim müesses-

2 İlköğretimin zorunlu, parasız ve masraflarının devlet tarafından karşılanması konusunda Osmanlı ve Avrupa ülkelerindeki gelişmelerin geniş bir dökümü için bak: Mehmet Ö. Alkan, “İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”, Osmanlı Geçmiş ve Bugünün Türkiye’si, Ed: kemal H. Karpat, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Yay., 2005, s.85.

seleri bir biri ardına açıldı ve II. Abdülhamid devrinde memleket sathına yayıldı. Bu okulların en temel amaçlarından biri modern Müslüman orta sınıf inşa etmektir.³ Özellikle “modern Müslüman orta sınıf” vücuda getirmek için yapılan eğitimsel gayretler meyvesini verdi ve Sultan Abdulhamid döneminde açılan okullarda yetişenler, paradoksal biçimde önce Devlet-i Âliye'nin sonunu getirip sonra da modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kaderini tayin ettiler. Bütün bu sancılı yenileşme döneminde geleneksel eğitim sisteminin (medrese) zihniyet, kurum, araç ve personeli de varlığını sürdürdü ve böylece ikili bir yapı, farklı toplumsal kategoriler oluştu. Öyle ki, “okumuş zümrelerin farklılığı doğal olmakla birlikte apayrı uzay ve zamanlarda yaşamaları son derece vahim neticeler doğurdu”⁴.

Osmanlı döneminde, ilköğretim zorunlu hale getirilmeden önce, kuruluşları Karahanlı ve Selçuklulara kadar dayanan “sıbyan mektepleri” diğer adıyla “mahalle mektepleri”, zorunluluk olmadan, 5-6 yaşlarındaki çocukların öncelikle temel dinî bilgilerini edindikleri, bunun yanında dünyevî bazı malumat da öğrendikleri temel eğitim kurumlarıydı. Çocuklar, zorunlu eğitimin olmadığı bu okullarda 3-4 yıl boyunca Kur'an okumayı, namaz kılmayı, duaları, bazen yazı yazmayı, dört işlemi ve gündelik hayata ilişkin pratik becerileri öğrenirdi. Bu okullar, buldukları zaman içerisinde toplumun ihtiyacına cevap vermişlerse de 18.yüzyılın sonlarına gelindiğinde çağın gerekliliklerine uyum sağlayamaz duruma gelmişlerdir. II. Mahmut, bu sebepten dolayı, 1824'te İstanbul'da, 1826'da eyaletlerde yayınladığı bir fermanla, çocukların cahil kalmasındaki kötülüklere dikkat çekerek, bütün çocukların ergenlik çağına kadar okula gönderilmeleri mecburiyetini ilan etmiştir. “Talim-i Sıbyan” hakkındaki bu fermana uymayan halk ve esnafa bazı cezalar getirilmiş⁵ ancak alt yapı, personel ve diğer bazı eksiklikler yüzünden uygulanamamıştır.

Osmanlı devlet ve toplumunda ilköğretimin gerekliliğinin ve zorunluluğunun fark edilmeye başlanması Tanzimat dönemine rastlamaktadır.

3 Kemal H. Karpat, İslâm'ın Siyasallaşması, Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Devlet, Kimlik, İnanç ve Cemaatin Yeniden Yapılandırılması, İstanbul: İst. Bilgi Üniv. Yay., (Çev.: Şiar Yalçın), 2005, s.184.

4 İlber Ortaylı, “Maarifin Son 150 Yıldaki Serencamı”, Yeni Türkiye, Eğitim Özel Sayısı, Ankara 2006, S.7, s. 463.

5 Hüseyin Dilaver, “Tanzimat Dönemi Başlarında İlköğretimin Önemi ve Halka Duyurulması, Milli Eğitim, S.131, s.38.

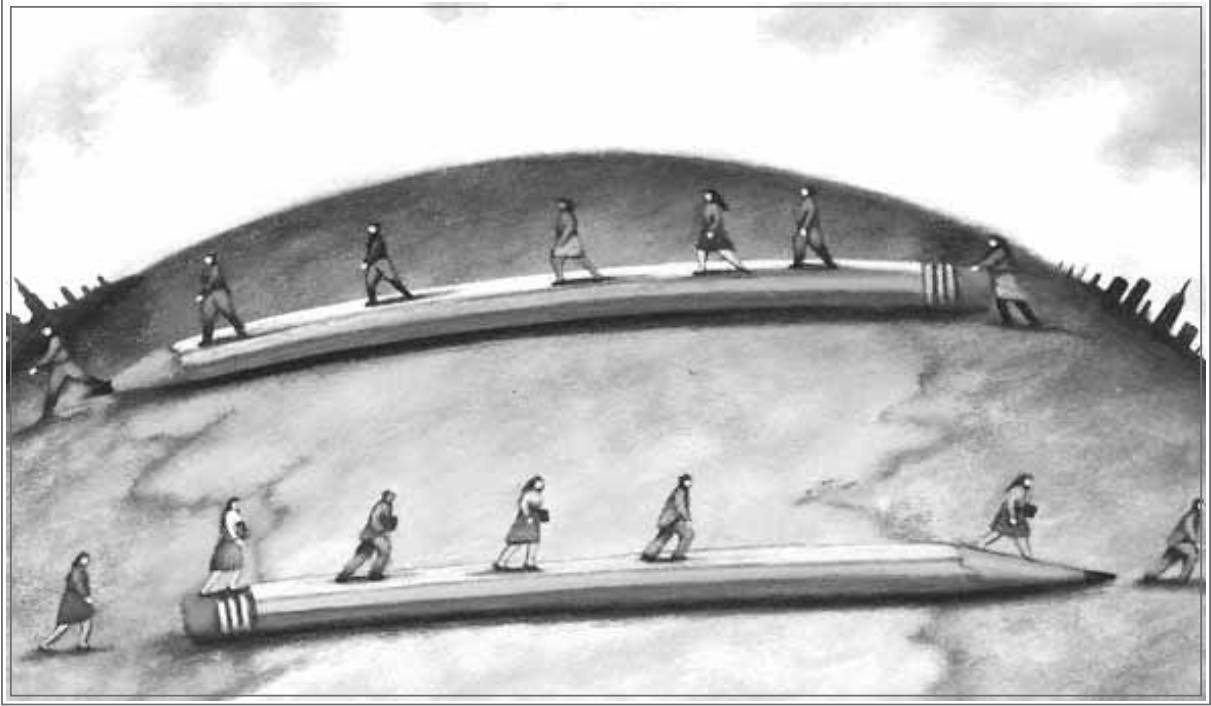

“Sıbyan mektebi hocalarına verilen talimatın 8 Nisan 1847'de çıkarılmasının hemen ardından, 12 Mayıs 1847'de bu defa halka ve esnafa yapılacak duyuru hazırlandı ve 28 Mayıs 1847'de Padişahın onayından geçirilerek ilan edildi. Böylece ilköğretimin öneminin, yararının ve gerekliliğinin devlet eliyle halka fark ettirilmesi çalışmasına başlandı. Zorunlu eğitimin sadece eğitim ilgililerini ve öğrencileri değil, doğrudan doğruya halkı ilgilendirdiği düşünülmüş, bunun neticesinde ilköğretimin herkese zorunlu hale getirilmesine karar verilmiştir⁶. Nisan 1848 Talimatnamesiyle çocukların sıbyan ve rüştiye mekteplerinde toplam 6 yıl okumaları zorunlu hale getirilmiş, ancak bu okullarda okuduktan sonra işe ve sanata girmelerine izin verilmiştir.

İlköğretimle ilgili daha önemli adımlar, 1869 tarihli *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi* ile atıldı. Eğitimin zorunluluğuna burada hususiyetle değinildi ve 1876'daki *Kanun-i Esasi*'de ilk eğitimin “bütün Osmanlı tebaasına mecburi olduğu” hükmü getirildi. İlköğretim bu nizamname ile rüştiye mekteplerini de kapsar şekilde 6 yıla çıkarılmıştır. “Böylece resmî makamlar eğitimin daha çok dünyevileşmesi gerektiğine de inanmışlardır”⁷. Bu ve buna benzer uygulamalar eğitim tarihimizdeki fikri dönüşümlerin olduğu dönüm noktalarıdır.

6 Dilaver, agm, s.40.

7 Yahya Akyüz, “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi,” Milli Eğitim, S.41 s.11.

1860'tan sonra eğitimcilerin ve yazarların, ailenin ve okulun eğitim görevleri üzerine, geleneksel görüşlerinden farklı düşünceleri ileri sürmeye başladıkları görülmektedir.

Eğitimin önce bir nizamname, ardından da Anayasa maddesi halinde zorunlu hale getirilmesine o dönemde ciddi itirazlar gelmiş ve bunun birey hak ve özgürlüklerine zarar getiren bir uygulama olduğuna değinilmiştir. Halka zorunlu bir eğitim programı uygulamanın anlamlı olmayacağını düşünen Namık Kemal, "eğitimin nimetlerini gören halk zaten gönüllü bir şekilde çocuklarını okullara kaydettirecektir. Bu konuda kimseyi zorlamaya gerek yoktur"⁸ der. Tanzimat ideolojisine göre "batılılaşmak", kalkınmak, ilerlemek ve bütünsel bir toplumsal değişim için eğitimin yaygınlaşması gerektiğine herkes gönülden iman etmiş gibidir. Bu konuda nerede ise bir aksi seda yoktur ve böylece bir "eğitim miti" yaratılmıştır. Eğitim zorunluluğu konusunda Namık Kemal'in görüşleri, son dönem Osmanlı aydınlarının modernleşme ve toplum ilişkileri konusuna temsil kabiliyeti yüksek bir örnektir. Bu tutum, devlet eğitimi ve halk bütünleşmesini sağlarken, Cumhuriyet döneminde üstten zorla getirilmek istenen bir modernleşmeyi halk kabul etse de (kabul etmeye mecburdu) benimsememiştir.

8 Namık Kemal, "Maarif", İbret, No: 16, 28 Rebiülahir 1289, s.2; (Nergiz Yılmaz Aydoğdu ve İsmail Kara neşri), s.113, Ayrıca: [Namık Kemal], "İslahat-ı Dâhiliye", İbret, No:48, 6 Ramazan 1289, s.2; Aydoğdu ve Kara neşri, s.239.

Erken Cumhuriyet dönemi, birçok yeniliğin yapıldığı ve günümüz eğitim sisteminin teşkilat ve programının yanında felsefi temellerinin de atıldığı devredir. Bu dönemde en keskin inkılapların eğitim alanında yapıldığına şahit olunacaktır. Yapılan inkılaplarla, ihtiyaca cevap vermediğine kanaat getirilen "eski eğitim anlayışlarına ve kurumlarına" son verildiği görülmektedir. 1921'de 180 üyenin katılımıyla Maarif Kongresi toplandı. 1921'de Maarif Vekaleti ilk ve ortaöğretim hakkında bir yasa tasarısı hazırlayarak, eğitimin süresini ve kapsamını yeniden düzenledi. Buna göre ilkokullar 6 yıldan 4 yıla indirilmiştir. "Dördüncü yıldan sonra, bir yıl da isteğe bağlı öğretim yapılabilir" şeklinde düzenleme getirilmiştir. Ayrıca çeşitli ihtiyaçlara göre yeni bir ilkokul programı hazırlanmıştır.⁹ 15 Temmuz 1923'te 1. Heyet-i İlmiye 40 kişi ile toplanmıştır. Toplantıda ilköğretim programları ve ilkokul sonrası hayat bilgisi öğretimi programı gündeme getirilmiştir. 3 Mart 1924'teki Tevhit-i Tedrisat kanunuyla TBMM, Şer'îye ve Evkaf Vekaletlerini kaldıran yasa kabul edildikten sonra, öğretim birliğini sağlayan kanun yürürlüğe girdi. 5 maddeden oluşan bu kanunla II. Meşrutiyet'in ilk yıllarından beri tartışılan öğretim birliği kanunlaşarak yürürlüğe girmiş oldu.

9 Mustafa Ergün, Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ankara: Ocak Yay., 1997, s.19

Tablo 1: Zorunlu Eğitim Süresinin Değiştirildiği Tarihler

1824	Ergenlik çağına kadar sıbyan okullarına devam mecburiyeti getirildi.
1847	Dört yıl sıbyan mektebi + iki yıl Rüştîye zorunluluğu getirildi.
1869	Sıbyan mektebi süresi dört yıl, iki yıl Rüştîye de zorunludur.
1913	Zorunlu öğretimin tekrar altı yıla çıkarılması kararına varıldı.
1921	Zorunlu eğitim dört yıla indirildi. İsteyen bir yıl daha okuyabilir.
1923	Zorunlu eğitimin süresi beş yıla çıkarıldı.
1973	Sekiz yıllık eğitime geçme kararı alındı. Deneme uygulamalarına başlandı.
1997	Tüm yurttaki sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçildi.

Dönemin eğitim tasarımcıları, batılı önderlerinden dinlediklerinden ve okuduklarından hareketle, dünyanın her tarafında ilköğretimin yalnız bakanlık okullarında yapıldığını belirterek geleneksel eğitim kurumu medreselerin faaliyetlerine son verdiklerini açıkladılar. Böylece bütün eğitim kurumları Maarif Vekaleti bünyesinde toplandı; ancak askerî okullar ve bazı sağlık okulları bu bütünleştirmenin dışında kaldı. 26 Aralık 1925 ve Ocak 1926 tarihleri arası III. Heyeti İlmîye toplandı. İlköğretimin yapısı, süresi ve temel programları konusunda ciddi kararlar alınmadı.

Eğitimin yapısal şekli (modeli) konusunda daha önce toplanan Heyet-i İlmîyeler arasında bazı farkların olduğu görülmektedir. I. Heyeti İlmîye, eğitim modelinin 4+4+3= 11 şeklinde olmasını isterken, II. Heyet-i İlmîye, ilköğretimin 5 yıl, ortaöğretimin 3+3=6 yıl olmasını istemiştir. Burada kararlaştırılan eğitim modeli uygulamaya konularak, 1997'ye kadar sürdürülmüştür.

İlköğretimin "zorunlu" ve "kesintisiz" süresinin uzatılması ve öncelikle sekiz yıla çıkarılması için ilk somut çalışmalara 1973'te başlanmış, konuyla ilgili bakanlık bünyesinde bir çalışma gurubu oluşturulmuştur. 1981-1982 öğretim yılında üç ilde pilot uygulamaya geçilerek sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması yapılmıştır. Ancak bu kesintisizlik mutlak bir zorunluluk dahilinde değildir. Uygulamanın olumlu sonuçlar vermesiyle 1990'dan sonra sekiz yıllık eğitim çalışmaları hızlandırılmış, aynı zamanda kırsal kesimde fırsat eşitliği sağlamak ve personel yetersizliğini bir ölçüde aşmak için "taşınmalı eğitime" geçilmiştir. Ancak bu geçiş hâlâ pilot uygulama düzeyinde olup ülke geneline yaygınlaştırılmamıştır.

Aslında 1973 Tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu, ilköğretim süresini idealde sekiz yıl olarak düzenlemiş; ancak buna daha planlı, programlı ve aşamalı bir geçiş yapılması önerilmiştir. Bu karar, 1981-82 öğretim yılında deneme olarak uygulamaya başlanmış ve bu tarihten sonra sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının 200 okulda deneme amaçlı uygulanması kararlaştırılmıştır. 1989-1990 öğretim yılının 2. yarısında taşınmalı eğitim uygulamasına da başlanarak sekiz yıllık eğitimin yaygınlaştırılma çalışmalarına hız verilmiştir. 1997'deki siyasî gelişmelerin ve beklentilerin gerçekleştirilebilmesi için askıda duran bu eğitim projesinin yürürlüğe konması bulunmaz bir nimet olmuştur.

Millî Güvenlik Kurulu Gölgesinde Kesintisiz Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim

Türkiye'de ilköğretiminin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması normal bir sivil ve pedagojik sürecin neticesinde gerçekleşmemiştir. Zaten meselenin daha sonra en çok tartışılan, insanları zor durumda bırakan yönü de bu olmuştur. 54. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bazı uygulamalarından rahatsız olan çevreler (sermaye gurupları, çeşitli sivil toplum kuruluşları, basın, siyasî rakipler ve ordu) el ele vererek hükümeti yıkmak ve yerine kendi siyasî ve ekonomik çıkarlarını güvence altına alacak bir sistem kurmak için harekete geçtiler ve tarihe "28 Şubat post-modern darbesi" olarak geçen sancılı süreci gerçekleştirdiler.

28 Şubat 1997'de 9 saatlik tarihinin en uzun toplantısını yapan Millî Güvenlik Kurulu (MGK), Türkiye dinamiklerini kökünden değiştirecek 18

Tablo 2: Bazı Ülkelerin Zorunlu Eğitimde Uyguladıkları Modeller

6+3+3 modelini uygulayanlar	8+4 modelini uygulayanlar	5+3+3(4) modelini uygulayanlar
Belçika, Danimarka, ABD, Hollanda, Finlandiya, Japonya, İngiltere, İsveç, Norveç, Yunanistan	Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Polonya, Brezilya, Çek Cumhuriyet, Yugoslavya,	Fransa, İtalya, İspanya, Türkiye, Almanya, (4+6+3), Avustralya, (4+4+4).

maddelik bildiri yayımladı. Bu 18 maddelik bildiri- den üç tanesi¹⁰ doğrudan eğitime ilgiliydi; ancak diğerleri de büyük ölçüde farklı yönleri ile eğitimi etkileyici içeriklere haizdi.

MGK kararıyla zorunlu eğitimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması ve bütün yurttan uygulanması kesinleşti. Yaklaşık 5.5 ay yoğun tartışma ve çalışmalar neticesinde 17 Ağustos 1997'de zorunlu

¹⁰ Bu maddeler şunlardı:

Madde 2. Tarikatlarla bağlantılı özel yurt, vakıf ve okullar, devletin yetkili organlarınca denetim altına alınarak, Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği Millî Eğitim Bakanlığı'na devri sağlanacaktır.

Madde 3. Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması bakımından:

a. 8 yıllık kesintisiz eğitim, tüm yurttan uygulamaya konulmalıdır.
b. Temel eğitimi almış çocukların, ailelerinin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği Kur'an kurslarının Millî Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Madde 4. Cumhuriyet rejimine ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sadık, aydın din adamları yetiştirmekle yükümlü, millî eğitim kuruluşlarımız, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun özüne uygun ihtiyaç düzeyinde tutulmalıdır.

eğitimi kesintisiz sekiz yıla çıkararak yasa tasarısı, TBMM'de 242 ret oyuna karşılık 277 kabul oyla kanunlaşmıştır. Böylece ilköğretime yeni başlayan bir çocuğun başka her hangi bir eğitim kurumuna gitmesi kanunen yasaklandı. İmam-hatip lisele- riyle birlikte diğer bütün meslek okullarının orta kısımları kapatıldı. Sekiz yıllık eğitimin kesintisiz biçimde bütün yurt sathında uygulanması zorunluluk haline getirildi. Böylece ülkedeki eğitim dengeleri baştan aşağı değişti.

Sekiz yıllık eğitim konusunda en çok tartışılan meselelerden biri, eğitimin nasıl bir modelle sürdürüleceği üzerine yapıldı. Bu konuda basında ve bazı ilmi toplantılarda çok farklı tartışmalar yapıldı. Bunların pek çoğu ideolojik görüş ve beklentiler gölgesinde gerçekleşti. O dönemde UNESCO verilerine göre 218 ülkedeki eğitim modelleri incelenerek en uygun modelin benimsenmesi yolunda kararlar alındı. Buna göre 168 ülkede "ilkokul+ortaokul+lise" modeli uygulanmakta idi. 50 ülke "ilköğretim+lise" mo-

delini sürdürmekteydi. Batı ülkelerinin 35'inde "ilkokul+ortaokul+lise", 8'inde "ilköğretim+lise" şeklinde eğitim yapılmaktaydı.

28 Şubat sürecinde "sekiz yıllık kesintisiz eğitimin" kanunlaşmasında, eğitim konusunda en son söz alacak kişiler aktör haline gelmiştir. Hiçbir bilimsel altyapı ve pedagojik formasyon gözetilmeden siyasî ve ideolojik beklentilerle hasımları alt etmek için eğitim yağlı bir kırbaç gibi kullanılmıştır. O dönemde sekiz yıllık kesintisiz eğitim projesinin, üniversitelerdeki eğitim bilimciler ve eğitim bakanlığındaki ilgili uzmanları tarafından tartışılması ve konu hakkında kararların alınması beklenirken, bu tartışmanın bütünüyle siyasî kulislerde ele alınması ve alınan kararların uygulanması noktasında sert önlemlerin getirilmesi, aslında yapılmak istenenlerin çok farklı niyetler içerdiğine delalet etmektedir. 28 Şubat sonrasındaki bir kaç yılın siyasî, sosyal, kültürel ve eğitim verilerine bakıldığında eğitimin böylesi bir siyasî hesaplasmaya kurban gitmesinin ne büyük zararlar ortaya çıkardığı da açıkça görülebilir. 28 Şubat sürecinde devlet, ordu, eğitim ve ideoloji ilişkilerini açık bir şekilde görmek için dönemin basınına bir göz gezdirmek yeterli olacaktır. Atılan bütün manşetler ve hazırlanan haberler büyük bir korku, yaranma ve çıkar ilişkisiyle servis edilmiş ve eğitim bu kirli ilişkilerin pespaye piyonu haline getirilmiştir.¹¹

Bu günden geriye bakıldığında, dönemin karar mekanizmalarının ve kamuoyu önderlerinin ne kadar zikzaklı yol tuttıkları ve bu tutumlarıyla eğitimi harcadıkları daha açık görülmektedir. "MGK kararlarıyla gündeme gelen sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi sorununa, geçtiğimiz yıl 15. Milli Eğitim Şurası'nda da değinilip aynı karar alınmasına rağmen, nedense herkes şimdi sahip çıktı. Hükümet 'bu karar bizim programımızda zaten vardı' derken, herkes 'zaten bizde istiyorduk' havasına girdi. Her kesim sekiz yılın faziletini anlatmaya başladı."¹² "Sekiz yıllık eğitim MGK kararlarına ihtiyaç kalmadan çikmalıydı."¹³ Bu türden ha-

11 Dönemin basın, iktidar ve aydın tutumlarının gazete haberleri ve manşetleri üzerinden inceleyen araştırmamızda bu hükmün bütün ayrıntıları bulunabilir. Mustafa Gündüz, Türk Basınında Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim (15 Şubat-15 Eylül 1997 Tarihleri Arası), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2001.

12 "Meğer Herkes Sekiz Yılcıymış," Milliyet, 12 Mart 1997, s.21.

13 "Eğitimde En Büyük Talihsizlik, "Bakanlar"" Milliyet, 24 Mart 1997 s.21.

berleri yayımlayanlar ve hüküm verenler, ilerleyen günlerde, MGK üyelerini önelerine katarak kışkırtıcı manşet atmaktan da hiç çekinmemişlerdir.

Sonuç yerine

Sekiz yıllık kesintisiz eğitim, askerî telkin ve devlet zoruyla 28 Şubat süreci sonrasında keskin biçimde uygulamaya konularak eğitim sisteminde yeni bir düzenin gelmesini sağlamıştır. Ancak eğitimin bu şekilde "zorunlu" ve "kesintisiz" bir şekilde yeniden düzenlenmesi pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Beş yaşındaki çocuğunu bale, tiyatro, resim, satranç, yüzme vb. kurslara rahatlıkla gönderebilen anne babalar, din, ahlak ve maneviyat eğitimi aldırarak için çocuklarını farklı eğitim mekanlarına gönderemediler. Bu uygulamanın aslında hedefinin belirlenmiş bir nokta olduğu bu yönüyle açıktı. Bu zorunluluğu, ayrımcılığı ve tek-tipçiliği benimsemeyen halktan pek çok kişi, alternatif çözümler üretmiştir. Ancak bu süreçte imam-hatip liselerini sınırlamak ve kıskaç almak uğruna, diğer bütün meslek okullarına getirilen kısıtlamalar ve negatif ayrımcılıklar binlerce gencin geleceklerinin mahvolmasıyla neticelendi.

Eğitim, insani bir eylem olarak ezeli ve ebedidir. Bu hüküm, insanlık tarihi için olduğu gibi, bireylerin hayatı için de böyledir ve doğumdan vefata kadar devam eder. Ancak sürekliliği formal, geometrik kalıplara dökmek bireyleri mengineye kısırmaktan farklı görülemez. Böylesi bir uygulama, bireysel farklılıklara, kişi hak ve özgürlüklerine, uluslararası rekabet ve küresel değerlere her gün vurgu yapıldığı ve yüceltiildiği bir ortamda hiç rasyonel değildir. Namık Kemal'in 150 sene önce-

sindeki feryatları bugün için de geçerli. Devletin ve yetkililerin eğitimin sürekliliği konusunda yapacakları görev, bireylere ve topluma bu sürekliliğin gereklerini anlatmak ve onu vazgeçilmez bir ihtiyaç haline getirmek için cazip yönlerini göstermek, böylece vatandaşları gerçek anlamda seçen konumuna getirmektir. Aksi halde, bireyler adına önceden kararların verilmesi ve bu kararlardan dönülmemesi için kalın duvarların inşa edilmesi apaçık bir hak ihlalidir. Sonrasında da insanların diledikleri eğitimi diledikleri biçimde alabilmelerine zemin hazırlamak gerekir. Zaten bu aşamadan sonra insanlar hayatlarını, belli bir dönemde bir kaç yıl sürekli bir eğitim içinde değil, çok daha büyük bir eğitim hayatı içinde geçireceklerdir. Mevcut haliyle formel, sınırları kat'i kaidelerle çizilmiş kesintisiz eğitim; dilim dilim edilerek dilemmaya dönüştürülmüş "kesintili hayatlar" ve "yaralı vicdanlar" üretmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Kesintisiz Eğitimin Okul Yönetimi, Öğretmenler ve Öğrenciler Üzerindeki Sosyo-Psikolojik Etkilerine İlişkin Bir Değerlendirme

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KAYA
Harran Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Öğretim Üyesi

Zorunlu Eğitim

Eğitim, genel olarak bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Her çocuk, genç ve yetişkin, kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir (<http://iogm.meb.gov.tr>).

Zorunlu eğitim, örgün eğitimin en fazla önem verilen bölümünü ifade eder, bireyin belli bir çağda belli bir sürede eğitim almasını öngörür. Zorunlu eğitim; bir yurttaşın belirtilen bir yaşa gelinceye kadar gösterilen eğitim kurumlarında belli bir süre öğrenim görmesini zorunlu kılan yasal bir deyimdir (<http://iogm.meb.gov.tr>).

1990 yılında ilan edilen Jomiten Herkes İçin Dünya Eğitim Beyannamesi'nde "İlköğretim evrensel olmalı, bütün çocukların temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamalı ve toplumun kültürünü, ihtiyaçlarını ve fırsatlarını dikkate almalıdır." (Madde 5) şeklinde ifade edilen hükümlüyle de temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili görev ilköğretime verilmektedir.

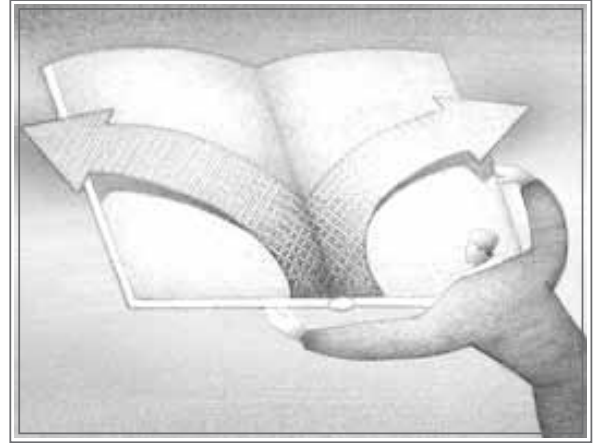
Zorunlu İlköğretim Uygulamasının

Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişimi

Milli Eğitim Şuralarında Zorunlu İlköğretim

3. Milli Eğitim Şurası (2-10 Aralık 1946)

1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda zorunlu öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması ilk olarak önerildi (Şeker, 1993: 60-61).

5. Milli Eğitim Şurası (02-14 Şubat 1953)

5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurası'nın gündeminde yer alan ilköğretimle ilgili konular şunlardır (M.E.B.,1998: 30):

- İlköğretim kanun taslağının incelenmesi ve zorunlu ilköğretimin planlanması
- İlkokul öğretmenlerini ilgilendiren diğer konular ve genel olarak ilköğretim sorunları

9. Milli Eğitim Şurası

(24 Haziran - 4 Temmuz 1974)

Şurada Milli Eğitim Temel Kanunu'nun getirdiği ilkelerin irdelenmesi; ortaokulun ilköğretimin ikinci kademesi sayılması... vd. konular üzerinde de görüşmeler yapılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 274).

10. Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981)

Çağdaş eğitim anlayışı içinde uygulamaya dönüşebilecek nitelikte ilkeler getirmeyi amaçlayan

(Özalp ve Ataünal,1983:136) şuranın gündeminde aşağıdaki konular yer almıştır.

1. Türk Milli Eğitim Sistemi
2. Bu sistemin bütünlüğü içinde eğitim programları
3. Öğrenci akışını düzenleyen kurallar

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 10. Milli Eğitim Şurası'ndan başlayıp 15. Milli Eğitim Şurası'na uzanan bir süreçte akademik olarak tartışılmış ve 1971-1972 öğretim yılında pilot uygulaması başlatılarak 1973 yılında çıkan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilkesi konulmuştur.

12. Milli Eğitim Şurası (18-22 Haziran 1988)

18-22 Haziran 1988'de toplanan 12. Milli Eğitim Şurası'nın gündeminde şu konulara yer almıştır: Ortaokulların ilköğretimle birleştirilerek sekiz yıllık zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması, sınıf geçme yerine ders geçme sisteminin kabul edilmesi, öğrencilerin yönlendirilmesi konularında kararlar alınmıştır (Kaya,1993: 54).

15. Milli Eğitim Şurası (13-17 Mayıs 1996)

13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan şuranın gündeminde yer alan konular şunlardır (Tertemiz, 1999: 173):

1. İlköğretim ve yönlendirme
2. Ortaöğretimde yeniden yapılanma... vd.

Şuranın sonunda oldukça önemli kararlar alındığı görülmektedir. Bunlar arasında öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime geçiş, rehberlik ve araştırma merkezlerinin çoğaltılması, vekil öğretmenliğin kaldırılması, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ve ders kitaplarının yeniden kullanılmasını olanaklı kılacak bir sistemin geliştirilmesi yer almaktadır (Binbaşıoğlu, 1999: 189).

18. Milli Eğitim Şurası (01-05 Kasım 2010)

Halen birçok özel ilköğretim okulunda olduğu gibi resmî ilköğretim okullarında da 1, 2 ve 3. sınıflarda uzmanlaşmış bir sınıf öğretmeni ile 4 ve 5. sınıflarda da branş öğretmenlerinin dersleri yürütmesi ve 2023 perspektifi çerçevesinde, temel eğitim birinci kademede her sınıf için sınıf öğretmenlerinin branşlaşmaları sağlanmalıdır.

Zorunlu eğitim öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak; 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir.

Şura kararlarında görüldüğü gibi, ilköğretimde sekiz yıllık bir okula gereksinme, 1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda duyularak zorunlu öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması Şura'ca önerildi; ama bu öneri 1961 yılına kadar dikkate alınmadı. 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, zorunlu öğrenim süresini 7-14 yaşları arasına koyarak 8 yıla çıkardı. Yasa, bu öğrenimin beş yılının ilköğretimde, geri kalan üç yılının da tamamlayıcı kurs ve sınıflarda görülmesi zorunluluğunu getirdi. Yasa, aynı anda, ilköğretimi "temel eğitim" olarak da nitelendirdi. Yasanın getirdiği bu zorunlu öğrenimin ilköğretim kısmı uygulandı; ama üç yıllık kısmı, **bölge** okullarının dışında uygulanamadı (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>).

1971-1972 öğretim yılında 16 ilde, 18 okulda deneme amacıyla başlatılan bu ilköğretim uygulaması, daha sonra terk edildi. Ancak, 1981-1982

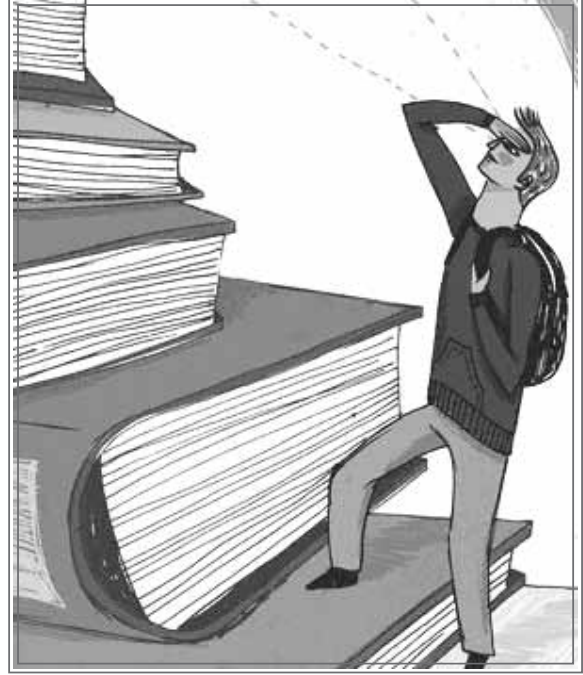
öğretim yılında 6 ilde, 10 okulda ilköğretim uygulamasına tekrar geçildi (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. ve 22. maddelerinde 1983'te çıkan 2842 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile temel eğitime "İlköğretim" denilerek, "İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır" şeklinde yapılan değişiklikle ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 3. maddesi 1983'te çıkan 2917 sayılı kanunla yapılan "mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar..." şeklindeki değişiklikle, ilköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocuklara zorunlu kılınmıştır. Fakat, 2917 sayılı kanuna "Ortaokullar, planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra, kanunla ayrıca belirleninceye kadar, ilköğretimin sadece ilkokul bölümü mecburidir" şeklinde Geçici Madde 9 konularak ilköğretimin sadece ilkokul kısmı zorunlu eğitim kapsamına alındı (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>).

Ayrıca 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası'nda "İlköğretim her yurttaşın görmesi gereken temel eğitimidir." biçiminde tanımlanmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasası'nda kullanılan "temel eğitim" kavramı "ilköğretim" olarak değiştirilmiş ve T.C Anayasası'nın 42. maddesinde "İlköğretim; kız, erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır" denilerek herkesin asgari ve temel seviyede eğitim almaları zorunlu kılınmaktadır (<http://iogm.meb.gov.tr>).

Ülkemizde bugüne kadar, eğitim alanında yenileşme ve gelişmeye dönük çeşitli adımlar atılmıştır. Her biri eğitim tarihinin önemli gelişmeleri olmakla birlikte, 18 Ağustos 1997 tarihinde 23084 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 4306 sayılı Yasa bu adımların en büyüğü olmuştur. İlköğretim kurumlarının yapısını ve işleyişini değiştiren 4306 sayılı Yasada;

- İlköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşması, bu okullarda kesintisiz eğitim yapılması ve bitirenlere ilköğretim diploması verilmesi,
- 222, 1739 ve 3308 sayılı Yasalarda birlikte ya da ayrı ayrı geçen "ilkokul" ile "ortaokul" ibarelerinin "ilköğretim okulu" olarak değiştirilmesi,
- Millî eğitim sisteminin öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda her bakımdan yönelt-

meyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenmesi, bu amaçla ortaöğretim kurumlarına eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıflarının konulabilmesi,

- İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edebilecek okul ve programlarının hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı ve iş hayatı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek, meslek seçiminde doğru karar vermelerine yardımcı olmak üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmaların yapılması,

- İlköğretim okulunu bitirenlerin, bir mesleğe hazırlamak amacıyla çıraklık dönemine kadar iş yerlerinde aday çırak olarak eğitilmesi, çırak olabilmek için 14 yaşını doldurması ve en az ilköğretim okulu mezunu olması, gibi hükümler getirilmiştir.

Yapılan yasal düzenlemelerin yaşama geçirilebilmesi ve etkili bir biçimde uygulanabilmesi için 4306 sayılı Yasayı izleyen günlerde, ilköğretimde çağdaş bir eğitim düzeni kurmayı amaçlayan Eğitimde Çağrı Yakalama 2000 Projesi uygulamaya konulmuştur.

Bu Projede ilköğretimde;

- %100 okullaşma oranına ulaşılması,
- Birleştirilmiş sınıf uygulamasına aşamalı olarak son verilmesi,

- Sınıf mevcutlarının 30'a indirilmesi,
- İkili öğretimden normal öğretime geçilmesi,
- İlköğretimde niteliğin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

Bu hedeflere ulaşabilmek için;

- Okul ve derslik sayısının artırılması,
 - Taşınmalı ilköğretimin yaygınlaştırılması,
 - Yatılı ilköğretim bölge okulları ile pansiyonlu ilköğretim okullarının yatılılık kapasitelerinin artırılması,
 - Yoksul öğrencilerin okul ihtiyaçlarının karşılanması,
 - Okullarda çağdaş ölçütlere uygun fizikî alt yapının sağlanması,
 - Okulların çağın gereklerine uygun araç-gereçlerle donatılması
- temel politikalar olarak belirlenmiştir.
- Belirlenen hedef ve politikalar doğrultusunda

öğrenci sayısındaki artış oranları da dikkate alınarak program, öğretim materyalleri, yapı-tesis, donatım, taşınmalı ilköğretim, yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okullarında plânlama çalışmaları yapılmıştır.

Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim

Amacına Ulaştı mı?

4306 sayılı 'Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasası', 16 Ağustos 1997 tarihinde TBMM

tarafından kabul edilmiş ve 18 Ağustos 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Belirtilen tarihten itibaren uygulanmakta olan bu yasanın hedefleri nelerdi, bu hedeflere ne ölçüde ulaşıldı? Bu sorunun yanıtı ulusal eğitim politikası açısından çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü 4306 sayılı yasa her şeyden önce bir planlama yasasıdır. Öyleyse yasada öngörülen hedefler gerçekleşti mi? Hedefler nelerdi? (Adem, 2001):

1. İkili öğretime son vermek.

1999-2000 öğretim yılında Türkiye genelinde 4.639 kent ilköğretim okulunda 5.156.552 öğrenci ikili öğrenim görüyordu. Bu sayı kentlerde öğrenim gören 7.017.233 öğrencinin yüzde 73.48'idir. Anılan öğretim yılında 2.788 köy ilköğretim okulunda 610.563 öğrenci ikili öğrenim görüyordu. Bu sayı bu kesimdeki toplam 2.613.333 öğrencinin yüzde 23.36'sıdır. Buna göre belirlenen hedefin çok gerisinde kalınmıştır.

2. Sınıf mevcutlarını 2000 yılına kadar aşamalı olarak 30'a çekmek.

Yine aynı kaynağa göre, 1999-2000 öğretim yılında bir dersliğe düşen ortalama öğrenci sayısı Şırnak'ta ve Şanlıurfa'da 67, İstanbul'da 64, Gaziantep'te 62, Batman'da 61, Adana ve Kocaeli'de 59'dur. Buna karşılık bir sınıfa düşen ortalama öğrenci sayısı Burdur'da 18, Gümüşhane'de ve Rize'de 20, Bayburt'ta 21, Isparta'da ve Giresun'da 22'dir. Doğal olarak Burdur ya da Rize'deki fazla derslikten, İstanbul'da yararlanma olanağı bulunmamaktadır. Bu konuda da hedefin çok gerisinde kalınmıştır.

3. İklim ve ulaşım durumu elverişli ve güvenlik sorunu olmayan küçük yerleşim birimlerindeki öğrencileri, merkezi konumdaki okullara taşıyarak kendilerine nitelikli eğitim olanağı sağlamak, bu öğrencilere, taşındıkları merkezlerde öğle yemeği vermek.

Bu hedefe de tam ulaşıldığını söylemek olanaksız; çünkü son yıllarda bir tür "öğrenci taşıma mafyası" türediğinden, kimi illerde taşınan öğrencilere hiç öğle yemeği verilmediğinden şikâyet edilmektedir. 1999-2000 öğretim yılında; çoğunluğu 6-7 ve 8. sınıflarda öğrenim görenler olmak üzere 621.986 öğrenci taşınmıştır. Bu sayı toplam 10.053.123 olan öğrencinin yüzde 6.19'udur. Buradan, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim çağında olup da henüz taşınmadığı için okullaştırılmayan nüfus olduğu sonucu çıkarılabilir.

4. İklim ve ulaşım durumu elverişli olduğu halde güvenlik sorunu bulunan küçük yerleşim birimlerindeki çocuklarımıza da Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) veya Pansiyonlu İlköğretim Okulları'nda (PiO) öğrenim olanağı sağlamak ve bunların tüm masraflarını karşılamak.

1999-2000 öğretim yılında toplam 10.053.123 ilköğretim öğrencisinden 102.388'i (yüzde 11) Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda, 80.550'si de pansiyonlu ilköğretim okullarında öğrenim görüyorlardı. Bu oranlardan bu konularda da hedefe ulaşıldığını söylemek olanaksızdır. Çünkü hedef, taşınmalı eğitimin uygulanmasının yanı sıra YİBO'lar ile PiO'ları yaygınlaştırarak birleştirilmiş sınıf uygulamasını aşamalı olarak kaldırmak idi.

5. İlköğretim kurumlarında bilgisayar laboratuvarları kurarak, bu laboratuvarlarda Bilgisayar Destekli Eğitimin (BDE) yanı sıra, tüm öğrencilere bilgisayar kullanımını öğretmek.

Okullarımızdaki ders araç-gereçlerinin düzeyinin yerle bir olduğu, bu alanda yetişmiş öğretmen bulunmadığı bilindiğine göre, bu hedefe ulaşılp ulaşılamadığını tartışmaya gerek var mı?

6. Çocuklarımıza ilköğretim kademesinde en az bir yabancı dil öğrenme olanağı sağlamak.

Başkentteki ilköğretim okullarında yabancı dil öğretmeni bulunamadığını düşünürsek, Şırnak'ta, Bayburt'ta, Iğdır'da, Kilis'te... vb. bu ne denli olanaklı?

7. İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

Yasanın kabul edildiği 1997 yılında, 12-15 bin rehber öğretmene gereksinim duyuluyordu; ancak 1999- 2000 öğretim yılında yalnızca 568 rehber öğretmen hizmet vermekteydi. Dolayısıyla yasada öngörülmüş olan rehberlik hizmeti hemen hiç sunulamamaktadır.

Özetle, 'Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesi'nin hedeflerine ve bu hedeflere ulaşabilme sonuçlarına ilişkin şunlar söylenebilir:

Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Öğretim uygulaması sürecinde yaşanan problemlerin yanı sıra bu projenin hedeflerine ulaşmasında da sorunlar yaşanmıştır:

- %100 okullaşma oranına ulaşamamıştır,
- Birleştirilmiş sınıf uygulamasına halen devam edilmektedir,
- Sınıf mevcutlarının 30'a indirilmesi hedefine henüz ulaşamamıştır,
- İkili öğretimden normal öğretime geçilememiştir,
- İlköğretimde niteliğin yükseltilmesi sağlanamamıştır,
- Okul ve derslik sayısı hükümet politikası olarak büyük bir artış göstermiş; ancak fiziki anlamda istenen rakamlara ulaşamamıştır,
- Taşınmalı ilköğretim yaygınlaştırılmış; ancak uygulamadaki sorunlar giderek artmıştır,
- Yatılı ilköğretim bölge okulları ile pansiyonlu ilköğretim okullarının yatılılık kapasiteleri istenilen oranda artırılmamıştır,
- Yoksul öğrencilerin okul ihtiyaçları istenilen oranda karşılanamamaktadır,
- Yeni yapılan az sayıdaki okul ve diğer tüm okullarda çağdaş ölçütlere uygun fizikî alt yapı sağlanamamıştır,
- Okulların çağın gereklerine uygun araç-gereçlerle tam anlamıyla donatılması sağlanamamıştır.

Ancak şu anda tüm bu sorunlara rağmen Türkiye'de tartışma, zorunlu eğitimden ziyade uygulama biçimi üzerinde yoğunlaşmış durumda. Geline nokta genel olarak kimse zorunlu eğitimi gereksiz bir uygulama olarak görmüyor. Hemen hemen tüm kesimler zorunlu eğitim uygulaması üzerinde hemfikir; ama uygulanması noktasında bilimsel değil ideolojik tartışmaların hala sürdüğü görülmektedir.

Türkiye'de bu gelişmeler sırasında zorunlu ilköğretimin kesintili mi yoksa kesintisiz mi olacağı, okullaşma oranları, okullaşamayanların kimler olduğu gibi ilköğretimin nicel yönleri siyasal alana da taşınan yoğun tartışmaların konusu olmuştur. Sekiz yıllık sürenin nasıl kullanılacağı ya da bu sürede öğrencilere neler kazandırılacağı konusu, yani ilköğretimin nitel yönü ise daha az tartışılmıştır. (deu.mitosweb.com).

Ancak 1997 yılından beri uygulanmakta olan kesintisiz eğitim uygulaması eğitim sistemimizi nasıl etkilemiştir. Bunun sağlıklı bir şekilde bilimsel olarak tartışılması gerekmektedir.

Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulaması Sürecinde Okullarda Yönetim, Öğretmen ve Öğrenciler Açısından Yaşanmış ve Yaşanmakta Olan Sorunlardan Örnekler:

- Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulamasına büyük bir öğretmen açığıyla başlanmıştır.
- Sınıf öğretmenlerinin, daha önce ortaokul olan okullarda çalışan öğretmenler içinde yer edebilmeleri zor olmuştur. Aynı durum ilkokuldaki branş öğretmenleriyle sınıf öğretmenleri arasında da yaşanmıştır.
- İlköğretim uygulamasına geçilen ilk yıllarda okullarda sınıf ve branş öğretmenlerinin sayılarının az olması nedeniyle İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince kurulması gereken Zümre Öğretmenler Kurulu ve Şube Öğretmenler Kurulu gibi kurullar sağlıklı bir şekilde oluşturulamamıştır. Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde sorun yaşadıkları konularda başvuracakları en önemli kurullar olan bu kurulların başlangıçta oluşturulamaması, aynı sınıfları okutmakta olan öğretmenlerin bilgi paylaşımında bulunmalarını önlemiş ve eğitim öğretim sürecini olumsuz etkilemiştir.
- Okullarda yönetim tarafından 1. sınıf öğretmenliği için yapılan görevlendirmelerde, daha önce 1. sınıf öğretmenliği yapmış ilk okuma-yazma öğretiminin, deneyime sahip öğretmenlerce yürütülmesi konusunda okullarda sürdürülmekte olan gelenek yıkılmış, okula yeni atanan stajyer öğretmenler ilk görev yılında 1. sınıflı okutmak gibi zor bir durumla karşı karşıya kalmışlardır.

• Zorunlu ilköğretim öncesi ilkokullarda görev yapan idareciler; kendi branşları, sınıf öğretmenliği ve ilkokulla ilgili mevzuata hâkim iken, ortaokulla ilgili mevzuattan genel olarak habersizdiler. Aynı durum bağımsız ortaokul idarecileri için de söz konusuydu. İlkokul ile ilgili mevzuattan pek haberleri yoktu. Kesintisiz ilköğretim uygulaması başlangıçta her iki müdür türü için de mevzuat ve uygulamaları konusunda zorluklar yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

• Ortaokulda görev yapmış okul müdürleri, sınıf düzeni konusunda 5. sınıfa kadarki sınıf düzeninden haberdar olmadığı için, sınıf öğretmenin bu konudaki isteklerini de karşılamakta zorlanmaktaydı.

• Kesintisiz zorunlu eğitimle birlikte daha önce ilkokullarda beş olan ders sayısı ortaokullarla eşitlenerek altıya çıkarılmıştır. Bu durum küçük yaştaki öğrencilerin gelişim özelliklerine aykırı olduğundan onların derse olan ilgilerinin azalmasına ve derslerden sıkılmalarına sebebiyet vermiştir.

• Derslik sayısının yetersiz olması nedeniyle ikili öğretime geçilmiş olması küçük öğrencilerin erken saatlerde okula gitmelerine sebep olmuştur. Bu nedenle uyuklarını yeterince alamayıp kahvaltı yapmadan okula gelen öğrencilerin ders dinlemede zorlandıkları, hatta sınıfta uyudukları görülmüştür.

• Yaşları büyük çocuklarla aynı okul bahçesini paylaşmak küçük öğrencilere bir hayli güç gelmiş ve küçük yaştaki öğrencilerin okul bahçesi ve koridorlarında sık sık yaralandıkları görülmüştür.

• Okulun lavaboları, sınıf tahtaları... vb. araç ve gereçleri küçük öğrenciler için dizayn edilmediğinden öğrenciler bu duruma alışmamışlardır.

• İlköğretime yeni başlamış bir çocuk ile ergenlik dönemini yaşayan ilköğretim 8. sınıftaki bir öğrenci aynı bahçeyi ve koridoru paylaşmak zorunda kalmıştır.

• Kesintisiz, zorunlu eğitim süreci meslek liselerine büyük darbe vurmuştur. Gelişmiş ülkelerdeki yüzde 30/70, genel lise/meslek lisesi oranı ülkemizde tersine dönmüştür. Bu nedenle Türkiye'de işsizlik oranı yüksek olmasına rağmen son yıllarda kalifiye işçi yetiştirmede büyük sorunlar yaşanmış ve 500 bin kişilik kalifiye personel ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

• Kesintisiz zorunlu eğitim süreci ile okumak isteyen öğrencilerle polis-asker zoruyla okula gelen öğrenciler aynı sınıflarda toplanmışlardır.

• Seviye farkı nedeniyle öğretmenler neye, kime göre eğitim vereceklerini şaşırılmışlardır. Seviyesi düşük olanların öğrenmesi uzun süre gerektirdiği için konuyu çabucak kavrayan öğrenci sınıf ortamından sıkılmaya başlamıştır.

• Okulda bir şey öğrenemeyen öğrenciler soluğu dershanelerde almışlardır.

• Okulla, öğrenmeyle işi olmayan öğrenciler okullarda disiplin sorunlarına neden olmuşlardır.

• Köylerdeki okulların birçoğu 8 yıllık zorunlu eğitim nedeniyle kapanmıştır.

• Çoğu köy, bir sorun olduğunda bilgisine danışılan öğretmenden bu nedenle mahrum kalmıştır.

• Kesintisiz zorunlu eğitim süreci, merkezdeki okullarda yığılmalara sebep olmuştur.

• Daha yedi yaşındaki çocuklar servislerle okullara taşınmaya başlanmıştır.

• Farklı yaş grubundaki öğrenciler aynı bahçe hatta bina içinde eğitim görmeye başlamışlar; orta kademedeki sorunlu öğrenciler ilk kademedeki öğrenciler için kötü örnek davranışlar göstermişlerdir.

Sonuç:

Seviz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitimin bu haliyle amaçlarına ulaşması günümüz şartlarında zor görünmektedir.

Toplumda 'ortak vatandaş tipi'ni yetiştirme amacına yönelik olarak, ilköğretimin toplumun devamında önemi büyüktür. Bu nedenle süresinin artırılması kadar niteliğinin de artırılması beklenir. Bunun gerçekleştirilmesi için önce uygulamaya yön verecek ilköğretim mevzuatının, öğretim programlarının ve uygulamaların "toplumsal gelişme ve değişmelerin önünde olması, onları belirlemesi ve yön vermesi"; sonra "uygulamalar-daki eksiklik ve hatalardan dönüt alınarak sürekli geliştirilmesi" gerekmektedir. Bunun için, sürekli araştırma yapılması, daha da önemlisi bunu gerçekleştirecek yeterlikte eğitim işgöreninin yetiştirilmesi, eğitimde görev alması ve toplumu oluşturan bireylerin belli bir seviyeye gelmesi, eğitim konusunda duyarlı olması gerekmektedir (<http://www.universite-toplum.org>).

Bugün uygulandığı şekliyle ilköğretim okulu ders dağılım çizelgesine 4. sınıftan başlayarak yalnızca İş Eğitimi dersini eklemek, birbirinden kopuk olarak ilk ve ortaokul programlarını eskisi gibi uygulamak, aynı binayı paylaşsalar bile ilköğretim öğretmenleri ile ortaokul öğretmenleri arasında bir eşgüdüm ve işbirliği sağlamadan uygulamayı sürdürmek ve bunun yeni bir uygulama olduğunu düşünmek büyük bir yanlılgı olacaktır (Gürkan, 1993).

Seviz yıllık okul konusunda diğer bir çalışma, 1981 yılında yapılan Onuncu Milli Eğitim Şurası kapsamında yer almıştır. Şûra tarafından da benimsenen Okul Sistemi'nde, 8 Yıllık Temel Eğitim Okulu esas alınmıştır ve zorunlu eğitim çağındaki çocukların tümünün temel eğitim görmesi gerektiğinden, temel eğitimin bütünlüğü içinde, ayrı programların bulunması gerektiği konusunda görüş ileri sürülmüştür (Bursaloğlu, 1993).

Bu arada, 1983 yılında tekrarlanması sivil yönetim döneminde, 16.6.1993 tarih ve 2842 sayılı kanun, 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun bazı maddelerini değiştirerek "temel eğitim" kavramı yerine "ilköğretim" kavramını getirmiş ve bu kavrama dayalı kurumların tanımını yapmıştır. 2842 sayılı kanun "ilköğretim kurumları, beş yıllık ilköğretim ile üç yıllık ortaokullardan meydana gelir" demektedir (Bursaloğlu, 1993).

Sonuç olarak; Türkiye'de zorunlu eğitim konusundaki tarihsel sürece bakıldığında 8 yıllık süre ve uygulaması konusunda ilgili kesimler arasında genel olarak ihtilaf bulunmazken, bunun kesintili mi kesintisiz mi olacağı konusundaki tartışma özellikle 1980 askeri darbesi sonrası ve postmodern darbe olarak da adlandırılan 1997 yılındaki 28 Şubat süreci arası dönemde, 8 yıllık eğitimin kesintisiz olması yönündeki görüşler konjonktürel olarak ağırlık kazanmış ve bu konudaki karşıt görüşler dikkate alınmamıştır. İmam Hatip Liselerinin önünün kesilmesi mantığıyla geçilen 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulaması ile birlikte süreç tüm meslek liselerini olumsuz etkilemiştir. Aslında Türkiye'de öncelikle yapılması gereken 8 yıllık eğitimin yapısının değişmesidir ve sadece İmam Hatip Liselerinin orta kısmını kapatma maksadıyla alınan bu karar zaten dünyadaki sistemlerle de pek örtüşmemektedir.

8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasının eksiklikleri giderilerek, 18. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlar doğrultusunda 1+4+4+4 şeklinde yeniden yapılandırılması ve eğitimlerin ayrı binalarda verilmesi sağlanmalıdır. Ancak bu şekilde, 13 yıllık zorunlu eğitime geçmenin Türkiye açısından daha iyi sonuçlar doğurabileceği söylenebilir.

Kaynakça:

Adem, M. (2001). Devrim Yasaları Odağında Öğretim Birliği, Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul. No: 5.

Arı, A. (2002). İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Normal, Taşınabilir ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması), Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154, Kış-Bahar 2002. (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>) (Erişim: 23/08/2011).

Binbaşoğlu, C. (1999). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi, Tekişik Yayıncılık, Ankara.

Bursalıoğlu, Z. (1993). "Sekiz Yıllık Okul Konusunda Bazı Çalışmalar", UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın No: I Zorunlu Eğitim Sempozyumu (20-21 Mayıs 1993), Ankara.

deu.mitosweb.com/browse/75432/13-38-41.pdf (Kabaday, R. 8 Yıllık Eğitimde Öğrenciler Neleri Kazanmalıdır?) (Erişim: 23/08/2011).

Gürkan, T. (1993). "Zorunlu Eğitimde Öğretim Programları", UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın No: I Zorunlu Eğitim Sempozyumu (20-21 Mayıs 1993), Ankara.

http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=gorevlerimiz&id=ilk_ogretim (Zorunlu Öğretim) (Erişim: 23/08/2011).

<http://www.universite-toplum.org/pdf/240.pdf> (Erdem, A. R., İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Gelinek Nokta) (Erişim: 23/08/2011).

Kaya, Y. K. (1993). İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış. Eğitimde Model Arayışı. İkinci Baskı. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.

MEB (1998). Mili Eğitim Şuraları (1939-1996), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Özalp, R., ve Aydoğan A. (1977). Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Sakaoğlu, N. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Şeker, H. (1993). İlköğretim Okulu Programlarının Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Tertemiz, N. I. (1999). "Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim". Yetmiş Beş Yılda Eğitim. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 171-177.

UNICEF, Herkes İçin Dünya Eğitim Beyannamesi ve Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılansısı İçin Hareket Çerçevesi (Tayland, Jomiten. 5-9 Mart 1990) New York: WCEFA, 1990.

Kesintiye Uğrayan Eğitim Sürecimiz Üzerine

Doç. Dr. Fatih TÖREMEN
Zirve Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Dekan V.

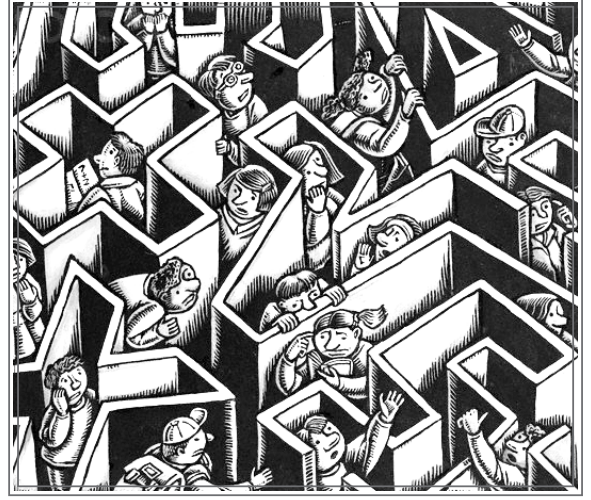
Kesintili/Kesintisiz

Eğitim-öğretim süreçlerinin ülkemizde kesintili ya da kesintisiz uygulanmasının sosyo-psikolojik temelleri ve bu uygulamanın başlangıç yıllarına ait konjonktürel zorlamalar, popüler haber konusu ve herkesin malumu olduğundan bu konuya mümkün olduğu kadar girilmeyecektir. Asıl önemli olan uygulamanın kesintili ya da kesintisiz olmasının eğitimsel doğurgularıdır. Ülkemizde, **“Eğitim, eğitimcilere bırakılmayacak kadar önemli”** dir şeklindeki cari yargıdan hareket ederek, eğitim-öğretim sürecinin konjonktürel zorlamalarla yapılandırılması bilimsel kriterlerin ötesinde, eğitim-öğretim uygulamalarında zorlamaların ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur.

Söz konusu yasanın gerekçesi şöyle belirlenmiştir:

“Ülkemizde 8 yıllık zorunlu eğitimin kesintisiz uygulanmasıyla, eleştirici soyut düşünce yeteneği gelişmiş, bedensel gelişimi büyük ölçüde tamamlanmış, teknolojik ve bilimsel gelişmeye uyum sağlama becerisi kazanmış gençlerin özgür irade ve kararlarıyla mesleki eğitime yönelmeleri sağlanmış olacaktır”.

Yasa gerekçesine dikkat edilirse asıl hedefin *“gençlerin özgür irade ve kararlarıyla mesleki eğitime yönelmelerini sağlamak”* olduğu vurgulanmaktadır. Halbuki kesintisiz eğitim uygulaması öğrencileri meslek edinme yaşında genel eğitime devam etmek, yani tek bir yola girmek zorunda bırakmaktadır. Bu bağlamda zorunlu kesintisiz eğitimin böyle bir hedef belirlenerek uygulanması mümkün değildir.

Öte yandan, kesintisiz eğitim dayatması yüzünden, Cumhuriyet tarihinin en önemli projelerinden birisi olan on binlerce köy okulu bir gecede yok edilmiştir. Daha da önemlisi, mini minnacık çocuklar ya yatılı bölge okullarına gitmeye mecbur bırakılmış olup negatif sosyo-psikolojik sonuçların ortaya çıkmasına neden olunmuş ya da taşınmalı eğitim adı altında okul yollarında sefil edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, kesintisiz eğitim dayatmasıyla taşınmalı eğitim kazaları arasında bocalayıp durmuş ve herhangi bir çözüm üretememiştir.

Kesintisiz eğitime zorlamak öğrenciyi alternatifsiz bırakmaktır. Farklılığa ve çeşitliliğe kapıları kapatmak demektir. Eğitim süreci, farklılığa ve çeşitliliğe en fazla yatırımın yapılması gereken süreçlerin başında yer almakla böyle bir uygulamayı haketmemektedir. Kaldığı hem toplumsal çıktıları açısından hem de istihdam açısından Türkiye’de bir kısır döngü oluşmuş

gözükmektedir. Toplum bir yetenekler havuzu ise ve eğitim sistemleri bu havuzu doğru kanala getirmekle sorumlu ve zorunlu ise, bu havuzun tek tip ve tek kanalla yönlendirilmesi toplumun geleceği açısından riskler doğuracaktır. Kesintili eğitim-öğretim süreci alternatiflere açıktır. Bu gün, gelişmiş toplumların eğitim sistemleri % 65 mesleki eğitim, % 35 genel eğitimle yapılandırılırken kesintisiz eğitimle bir toplumun insan kaynaklarının genel eğitime mahkum edilmesi dünyayı doğru okumaktan uzak olmanın göstergesidir.

8 yıllık kesintisiz eğitim uygulaması ile birlikte, orta öğretimde yeni okul ve yeni öğretmenlere olan talep zaman içinde artarak devam etmiş ve edecektir. Artan bu talep, orta öğretim kurumlarında öğretmen ihtiyacını da aynı oranda artırmakta ve bu açık hala kapatılamamaktadır. Sınıflarda öğrenci sayıları özellikle metropollerde ideal olanın çok üzerinde ve değer üretmekten yoksun gözükmektedir. Kesintisiz eğitim-öğretim yapısı eğitim sisteminin işini kolaylaştırmaktan ziyade zorlaştırmakta, değer ve anlam açısından sorunlar üretmektedir.

İlköğretim nedir?

İlköğretim 6-14 yaş grubundaki öğrencilere temel beceri kazandırarak onları hayata ve bir sonraki eğitim kurumlarına hazırlayan bir eğitim devresidir. Ülkemizde uzun yıllar beş yıllık ilkokul ve üç yıllık ortaokuldan meydana gelen bu kurumlar, 1997 yılında 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim kademesi haline getirilmiştir. Yeni yasaya göre "İlköğretim kurumları 8 yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilk öğretim diploması verilir." denmektedir.

Türkiye’ de İlköğretim

Ülkemizde ilköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Sekiz yıllık kesintisiz eğitimden oluşan ilköğretim, kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretimin amacını; "Her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına

uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamak" olarak tanımlamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, 8 yıllık kesintisiz eğitime geçildiğinde 3 yıl içinde öğrencilerin 30 kişilik sınıflarda okuyacağını, ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarından itibaren öğrencilere en az bir yabancı dil öğretileceğini, her ilçede en az iki okula bilgisayar laboratuvarı kurulacağını, taşınabilir eğitimde öğrencilere öğle yemeği verileceğini, öğretmensiz okul kalmayacağını, kısacası çağdaş Batı ülkelerinde ne varsa bizde de olacağını vaat etmiştir.

İlköğretimde Akademik Başarı Konusunda

Dünya’daki Yerimiz

Son yıllarda akademik başarıyı dünya çapında ölçen birim olarak PISA karşımıza çıkmıştır. PISA (Programme for International Student Assessment), OECD’nin (Organization for Economic Cooperation and Development) yürütmekte olduğu uluslararası öğrenci değerlendirme projesidir. Projenin uluslararası koordinasyonu, ACER’in (Australian Council for Educational Research) yönetimindeki bir uluslararası konsorsiyum tarafından sağlanmaktadır. PISA – araştırması önce INES (Indicators of National Education Systems / Ulusal Eğitim Sistemleri Göstergeleri) kapsamında başlamıştır; ancak şimdi bundan bağımsız olarak yürütülmektedir.

PISA, katılımcı ülkelere okul sistemleriyle ilgili bilgileri ve yapılması gerekenleri şöyle sıralamaktadır:

• Zorunlu eğitimin sonlarına doğru teorik ve temel yeti alanlarında öğrencilerin bilgi ve becerilerinin profilinin belirlenmesi. Bu profillerle okul sistemlerinin karakteristik güçlü ve zayıf yanları belirlenerek zayıf yanları için iyileştirme talebinde bulunulabilir.

• Başarı sonuçlarıyla gençlerin ve okulların özellikleri arasındaki bağlantı önemlidir. Bu tür bağlantıların bilinmesi hem okul sistemlerinin verimiyle ilgili duruma ışık tutacak, hem de eksikleri gidermeye yönelik bazı ipuçları verecektir (bkz. www.mpib-berlin.mpg.de/pisa/grundlagen.htm. 14.08.2003). Aşağıdaki tabloda 2010 yılı Pisa sonuçlarına göre 10 başarılı ülkenin başarı sıralaması sunulmuştur.

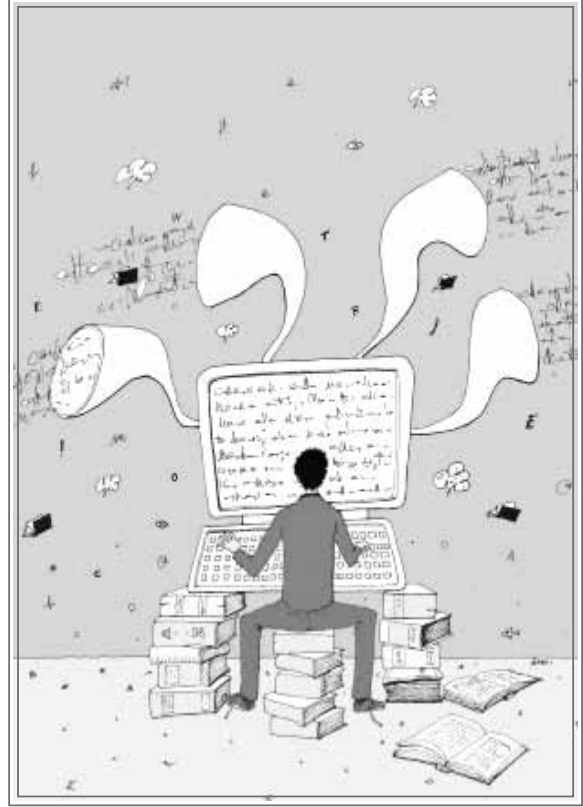
FEN BİLİMLERİ SIRALAMASI ve PUANLARI

1) Şangay (ÇİN)	: 575
2) Finlandiya	: 554
3) Hong Kong	: 549
4) Singapur	: 542
5) Japonya	: 539
6) Güney Kore	: 538
7) Yeni Zelanda	: 532
8) Kanada	: 529
9) İzlanda	: 528
10) Avustralya	: 527

MATEMATİK SIRALAMASI ve PUANLARI

1) Şangay (ÇİN)	: 600
2) Singapur	: 562
3) Hong Kong	: 555
4) Güney Kore	: 546
5) Finlandiya	: 541
6) İsviçre	: 534
7) Japonya	: 529
8) Kanada	: 527
9) Hollanda	: 526
10) Yeni Zelanda	: 519

Tablo: PISA' da 2010 yılında en başarılı ülkelerin Eğitim-Öğretim süreciyle ilgili uygulamaları

2010 yılı PISA sonuçlarında en başarılı ülkelerin eğitim süreçlerine kısa bir göz atalım.

1. Çin

İlköğretim 1986 yılında yürürlüğe giren "Zorunlu Eğitim Yasası" doğrultusunda düzenlenmektedir. 9 yıl zorunlu olan ilköğretim aşamalı olarak ülke çapında uygulanmaktadır. Bazı bölgelerde, özellikle kırsal kesimde 5 yıl zorunludur. Bu süre kademeli olarak uzatılacaktır. Okula başlama yaşı 7 dir. 6 yıl ilköğretim, 3 yıl ortaokul olmak üzere toplamda 9 yıl zorunlu eğitim mevcuttur. Kesintisiz zorunlu olma özelliği yoktur.

(http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2807/200906/48868.html, Erişim tarihi,19.07.2011).

2. Singapur

İlk ve ortaöğretim 10 yıl süreli ve zorunludur. 10. sınıfın sonunda öğrenciler, GCE O-level veya GCE N-level sınavlarına girer. Teknik yüksek okullarda diploma veya sertifika programlarına devam edebilir veya okuldan ayrılarak iş hayatına atılmayı seçebilir. (<http://www.moe.gov.sg/> Erişim tarihi,19.07.2011).

3. Hong Kong

İlköğretim 6 yıl, ortaöğretim 3 yıl olmak üzere 9 yıllık zorunlu eğitim vardır. Kesintisiz eğitim zorunluluğu bulunmamaktadır.

<http://www.edb.gov.hk/index.aspx?nodeID=2&langno=1> (Erişim tarihi,19.07.2011).

4. Güney Kore

Eğitim 6-12 yaş arasında mecburi ve ücretsizdir. Kesintisiz eğitim zorunluluğu yoktur. http://english.mest.go.kr/web/1695/site/contents/en/en_0205.jsp Erişim tarihi,19.07.2011).

5. Finlandiya

Finlandiya'da 16 yaşına kadar eğitim zorunludur. Tüm çocukların dokuz yıl süresince kapsamlı okul eğitimine katılması gerekir. Bu eğitimin ardından kolej ve üniversite eğitiminin takip ettiği mesleki okuldan, lise eğitimine kadar çeşitli eğitim hizmetleri sunulur.

(<http://www.finland.org.tr/public/default.aspx?contentlan=21>, Erişim tarihi, 19. 07.2011).

6. İsviçre

İsviçre'de 9 yıllık zorunlu eğitim vardır ve bu eğitim ilkökul ile ortaokul 1. kademeyi kapsamaktadır. 7., 8., ve 9. sınıflar Genel ve Meslek Liseleri ile Mesleki Eğitime Hazırlık Sınıfları'dır. Kesintisiz Zorunlu Eğitim söz konusu değildir. (<http://www.edk.ch/dyn/11586.php> Erişim tarihi,19.07.2011).

7. Japonya

Eğitim sistemi 5 aşamaya bölünmüştür: Anaokulu (1-3 yıl), ilkökul (6 yıl), ortaokul (3 yıl), lise (3 yıl) ve üniversite (genel olarak 4 yıl). Ayrıca 2-3 yıllık eğitim veren lise düzeyindeki kolejler vardır. Eğitim 6-15 yaş arasındaki çocuklar için parasız ve zorunludur. Eğitimin kesintisiz olma zorunluluğu yoktur. (<http://www.mext.go.jp/english/a05.htm>, Erişim tarihi,19.07.2011)

8. Kanada

Kanada'da zorunlu ilköğretim, çoğu eyalet ve bölgede 6-8 yıl arasındadır. Bazı eyaletlerde 8 yıllık eğitim, anaokullarını da kapsamaktadır. Eğitim, yıllara göre ayrılmış olup eyaletten eyalete farklılık göstermektedir. Buna göre bazı yerlerde ilk 8 yıl ilköğretim, 9. ve 12. yıllar arası ise ortaöğretim kategorisindedir. Genel hatlarıyla 15- 16 yaşına kadar eğitim zorunludur. Ontario ve New Brunswick eyaletlerinde ise eğitim 18 yaşına kadar zorunlu tutulmaktadır. Kesintisiz eğitim söz konusu değildir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Canada, Erişim tarihi,19.07.2011)

9. Hollanda

Okul öncesi ile birleştirilmiş olan temel eğitim süresi sekiz yıl sürmektedir. Bununla birlikte zorunlu temel eğitim, öğrencinin 16 yaşına girdiği okul yılına kadar sürmektedir. Kesintisiz eğitim zorunluluğu bulunmamaktadır.

10. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'da ilköğretim ve ortaöğretim 4 dönemden oluşur. 6-16 yaş arası zorunlu eğitim uygulaması vardır. Kesintisiz eğitim söz konusu değildir.

<http://www.minedu.govt.nz/NZEducation.aspx> Erişim tarihi,19.07.2011).

11. İzlanda

10 yıllık zorunlu eğitim vardır. Eğitim 6-16 yaş arası çocuklar için zorunludur. Eğitimin kesintisiz olma zorunluluğu yoktur.

eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic.../109TR.pdf

http://eng.menntamalaraduneyti.is/education-in-celand/Educational_system/ Erişim tarihi,19.07.2011).

12. Avustralya

Avustralya'da eğitim ilk 10 yıl zorunludur (6 yaşından 15-16 yaşına kadar); ancak üniversiteye devam etmek isteyen öğrenciler için bu süre 12 yıldır. İlk ve orta öğretim öğrencileri 1. sınıftan 10. sınıfa kadar eğitim alır. 10. sınıfın sonunda, öğrenciler Okul Sertifikası almak için bitirme sınavına girerler. Bu aşamada eğitimlerini tamamlayıp iş hayatına atılmayı, meslek okuluna gitmeyi ya da 2 yıl ilave eğitimden sonra üniversiteye devam etmek için sertifika almayı seçebilirler. Kesintisiz eğitim uygulaması söz konusu değildir.

(<http://www.deewr.gov.au/Schooling/Pages/overview.aspx> Erişim tarihi, 19. 07. 2011).

Görüldüğü gibi eğitim sistemlerini uluslararası başarıya odaklayan ülkelerin hiç birinde kesintisiz eğitim uygulanmamaktadır.

Kesintisiz eğitim uygulaması

8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, Dünya'daki 298 ülke içinde sadece 20 ülkede uygulanmaktadır. UNESCO verilerine göre kesintisiz temel eğitim uygulayan bazı ülkeler şunlardır:

"El Salvador, Seysel Adaları, Ruanda, Kenya, Bolize, Şili, Bolivya, Afganistan, Yemen, Arnavutluk, Polonya, Bulgaristan, Virjin Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Solomon Adaları, Portoriko."

Bu ülkelerdeki eğitim sistemlerinin verileri incelendiğinde akademik başarı konusunda iddialı olmadıkları görülecektir. Başarı üretemeyen sistemleri taklit ederek başarı elde etmeyi beklemenin gerçekçi olmayacağı açıktır.

17. Milli Eğitim Şûrası raporlarında sorunun çözümü için daha önce de teklif edilen 5+3 veya 4+4 sisteminin uygulanması istenmektedir. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması; ancak bunun kademelendirilmesi gerektiğinin belirtildiği raporda, "Zorunlu eğitim kesintisiz değil kademeli olarak 12 yıla çıkarılmalı, 5+3+4 şeklinde olmalıdır. Buna bağlı olarak kademeler arası geçişler kolaylaştırılmalı ve öğrencilere seçenek tanınarak hatadan dönme fırsatı verilmelidir. İlköğretimde 1-5 ile 6-8. sınıflar arası için ayrı fiziki mekânlar kullanılmalı." denilmiştir.

Oldukça optimal bir aşamaya gelen bu durumdan hareketle eğitim sistemini yeniden yapılandırmak gerekmektedir.

Sonuç ve Öneri

Eğitim sistemi öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinsel alanlardaki başarılarına odaklanmakta olup dinamik bir süreci içermektedir. Bu dinamizm başarılı eğitim sistemlerinin değişim ve dönüşüme en açık sistemler olmasını zorunlu kılmaktadır. Çalışmamızda da ortaya çıktığı gibi akademik başarıyı ölçen PISA sonuçlarında en başarılı ülkelerin hiçbirisi zorunlu kesintisiz uygulamasına taraftar değildir. Yalnızca geri kalmış ülkelerde bu uygulamanın devam ettiği görülmektedir.

Eğitim sürecinin yeniden yapılandırılması ve eğitim kademelerinin öğrencilerimizin gelişim özellikleri dikkate alınarak yeniden planlanması bir zorunluluktur. Bu bağlamda okulöncesi eğitim yerine “erken çocukluk eğitimi” adı altında ve 6-8 yaşları arasını kapsayan 3 yıllık eğitimle sorumlu bir kademe oluşturulmalıdır. Bu kademede şu anki anaokulu, birinci sınıf ve ikinci sınıf programını kapsayan bir eğitim-öğretim programı sunulmalıdır. Bu eğitim kademesinde amaç; çocuklara okulu sevdirmek, yoğun bir ders programında boğmaksızın okuma-yazmayı ve temel matematik düşünme kapasitesini kazandırmak olmalıdır. Sonrasında 9-12 yaşlarını içeren ilk öğretim kademesi konmalı ve Eğitim Fakültesi’nde yetişen Sınıf öğretmenleri, bu üç yıllık eğitimle görevlendirilmelidir. İlk öğretim kademesinden sonra 6-8. sınıfları oluşturan ortaöğretim kurumları oluşturulmalı ve kesintili olarak devam etmelidir. Öğrenciler, alternatif mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirilmeli ve genç yaşta bir mesleğin disiplinini kazanmaları sağlanmalıdır. Akabinde ise aldığı ikinci kademe eğitimde 9-12. sınıfları oluşturan lise kademesi olmalıdır.

Gelişim Dönemleri ve Özellikleri Açısından Zorunlu Eğitim

Yrd. Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ
Fırat Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Eğitim Bilimleri Bölümü

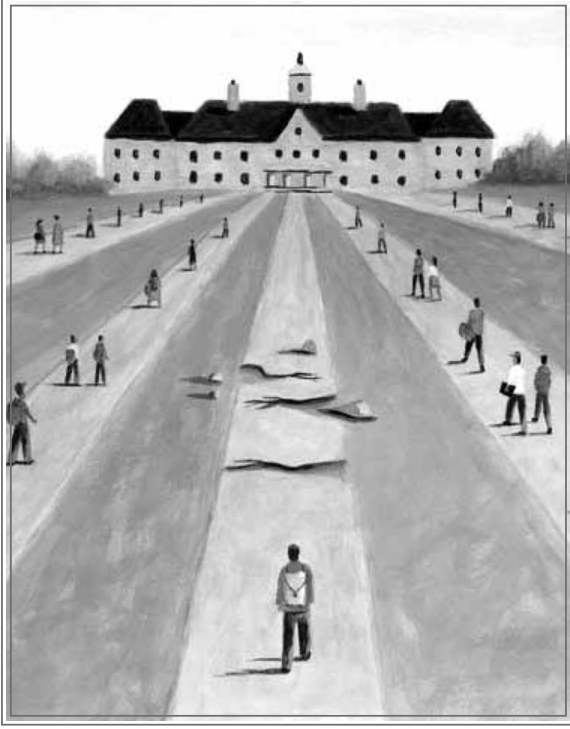
Günümüzde, dünya üzerinde neredeyse mevcut olan bütün ülkelerde eğitim sürecinin belli bir dönemi zorunlu hale gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde zorunlu eğitimin süresi genellikle dokuz yıldan az değildir. ABD’de zorunlu eğitim eyaletlere göre değişiklik göstermekle birlikte genellikle 6-16 yaş arasındaki çocukların eğitimini kapsar. Bu konudaki örnekler bakıldığında, eğitim sürecine yönelik uygulamalar farklılık göstermekte ve dört farklı alternatif ortaya çıkmaktadır: 6+6; 6+3+3; 4+4+4 ; 8+4. İlk alternatifte altı yıl temel eğitim altı yıl da ortaöğretim yer almaktadır. İkinci alternatifte altı yıl ilköğretim üç yıl ortaokul ve üç yıl lise eğitimi yer almaktadır. Üçüncü alternatifte dört yıl ilköğretim, dört yıl ortaokul ve dört yıl lise eğitimi yer almaktadır. Dördüncü alternatifte ise sekiz yıl ilköğretimde sonra dört yıl lise eğitimi yer almaktadır. İngiltere’de zorunlu eğitim altı yaşından on altı yaşına kadar devam eder. İlköğretim altı yıldır ve ilk evresi iki yıl ikinci evresi dört yıldır. Ortaöğretimin ilk evresi üç yıl, ikinci evresi iki yıldır. Almanya’da zorunlu eğitim 6-15 yaşlarını kapsar öğrenim süreleri 4+5+1 şeklinde düzenlenmiştir. Fransa’da zorunlu eğitim beş yıl ilköğretim, dört yıl kolej ve bir yıl da ortaöğretim ikinci devre olmak üzere 6-16 yaş dönemini kapsar. Türkiye’de zorunlu eğitimin süresi sekiz yıldır. Bu eğitim sekiz yıllık ilköğretim okullarında kesintisiz olarak verilir (Demirel,1994; Erginer, 2007; Harmancı, 2007).

Gelişmiş ülkelerin tamamında (ABD’nin bazı eyaletleri dışında) zorunlu eğitim süreci kesintilidir. Öğrenci belli bir süre ilkökula devam ettikten sonra ortaokula ve devamında da liseye devam ederek zorunlu eğitim süresini tamamlamaktadır. Lise eğitiminin genellikle sadece birinci sınıfı, zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır. Gelişmiş

ülkeler arasında yerini almaya çalışan Türkiye’de ise sekiz yıl olan zorunlu eğitim kesintisiz olarak sürdürülmektedir.

Türkiye’de 18.08.1997 tarihine kadar zorunlu eğitim ilkökullarda veriliyordu ve süresi beş yıldır. Bu tarihte çıkarılan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun” başlıklı ve 4306 sayılı kanun ile zorunlu eğitimin süresi sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu kanun aynı zamanda ilkökul ve ortaokulları da birleştirmiş, sekiz yıllık eğitim sürecini kesintisiz hale

getirmiş ve bu eğitimin ilköğretim okullarında verilmesi hükmünü getirmiştir.

Türkiye'nin olağanüstü bir dönem yaşadığı 28 Şubat sürecinde yürürlüğe giren 4306 sayılı kanunun, eğitim sürecini kesintisiz hale getirmesi ideolojik kaygılardan kaynaklanmıştır. Bu süreçte, serbest seçim sonucunda iktidara gelen hükümet görevden çekilmek zorunda kalmış ve yerine 30.06.1997 tarihinde 28 Şubat kararlarını uygulamayı taahhüt Anasol-D hükümeti kurulmuştur. Bu hükümet döneminde 05.01.1961 tarihli ve 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9. maddesinin birinci fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir: "İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir."

Sekiz yıllık eğitimin kesintisiz olmasının, gelişim ve gelişim özelliklerine uygun olduğu söylenemez. Bu bağlamda, zorunlu eğitimin kesintili olması gerektiğine yönelik olarak fiziksel gelişim, zihinsel gelişim evreleri ve gelişim görevleri açısından kesintisiz eğitimin ele alınması yararlı görülmektedir.

Fiziksel Gelişim

İlköğretimin kesintisiz sekiz yıl olması, çocukların altı yaşından on beş yaşına kadar aynı okula zorunlu ve kesintisiz olarak devam etmelerini

gerektirir. Bu, oldukça uzun süreye yayılan bir dönemdir. Bu dönemin, başlangıcı ilk çocukluk çağını; sonu ergenlik döneminin ilk yıllarını içine almaktadır. Aydın (2010:26-27), çocukluk çağındaki kişilerin başlıca özelliklerini şu şekilde tarif etmektedir: Bu dönemde ince motor kasları gelişmeye başlar (bu gelişme, kızlarda erkeklere göre daha ileridedir), motor koordinasyon gerektiren etkinlikleri yapmada yeterli fiziksel donanımına sahip değildirler. Merkezi ve perifer sinir sisteminde hızlı bir gelişme vardır. Zihin ve kas koordinasyonunda çeşitli güçlüklerle karşılaşılır. Tırmanma, zıplama ve topla oynama becerileri de yeterince gelişmemiştir. Ergenlik döneminde bulunan çocukların özellikleri yine aynı yazar tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: Bu dönemin başına "buluş" evresi denir. Buluş evresinde, yoğun fizyolojik ve hormonal değişim yaşanır. Genelde kızlar 11-12 yaşlarında, erkekler ise 13-15 yaşlarında buluşa ererler. Buluş çağına eren çocukların boyunda ve kilolarında hızlı artışlar olur. Bu nedenle kızların 11-12 yaşlarında gösterdikleri hızlı gelişme, erkeklerde ancak 13-15 yaşlarında görülür. Buluş çağına olan çocukların vücut yapısı yetişkinlerin vücut yapısına oldukça yakın bir hale gelir.

İlköğretime başlama çağına olan altı yaşındaki bir çocuk, fiziksel gelişmişlik açısından on beş yaşına gelmiş bir çocuğa göre oldukça geridedir. Bu iki çocuk arasındaki boy ve kilo farkı iki kattan daha fazladır. Bu çocukların; grup halinde oyun oynamasında, merdivenden iniş ve çıkışlarında, okul kantininden alışveriş yapmasında, tuvalet ve lavaboları kullanmasında sürekli eşitsizliklerin olması kaçınılmazdır. Her durumda, yaşı küçük ve az gelişmiş olan çocuğun daha dezavantajlı olduğu söylenebilir. İlköğretim okullarının sekiz yıllık kesintisiz eğitim yapması, sürekli olarak altı ile on beş yaş arasındaki çocukların ders saatleri dışında okulun ortak yaşam alanları içerisinde bir arada olmaları ve aynı alanları paylaşmaları beklenir. Oysa her türlü etkileşimde dezavantajlı olan küçük çocukların ezilme, horlanma ve aşağılanma korkusu nedeniyle teneffüs saatlerinde dahi sınıflarının dışına çıkmada tereddüt ettikleri yapılacak gözlemler sonucunda rahatlıkla görülebilir.

Bu sorunun bir çözüm yolu var mıdır? Sorusuna verilecek cevap elbette olumludur. Sekiz yıl olan zorunlu eğitim sürecinin kesintisiz olmaktan çıkarılması bu sorunu ortadan kaldıracaktır. Öğrencileri, ilköğretimin ilk dört sınıfında ilkokulda,

son dört sınıfında da ortaokulda eğitime almak bu sorunu tamamen çözecektir. İlkokul ve ortaokulların ayrılması durumunda, öğrenciler kendi okullarının ortak yaşam alanlarını, kendi akranlarıyla ya da kendilerine yakın yaşlarda olan öğrencilerle paylaşabileceklerdir. Böylece küçük yaşta olan öğrenciler, daha büyük yaştakilerin tacizlerinden korunmuş olacaklardır.

Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim açısından altı yaş ile on beş yaş arasında ne gibi değişikliklerin gerçekleştiğini görmek açısından Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'nın incelenmesi yararlı olacaktır. Piaget bilişsel gelişim evrelerini ve bu evrelerin özelliklerini Tablo 1'deki yer aldığı şekilde açıklamaktadır.

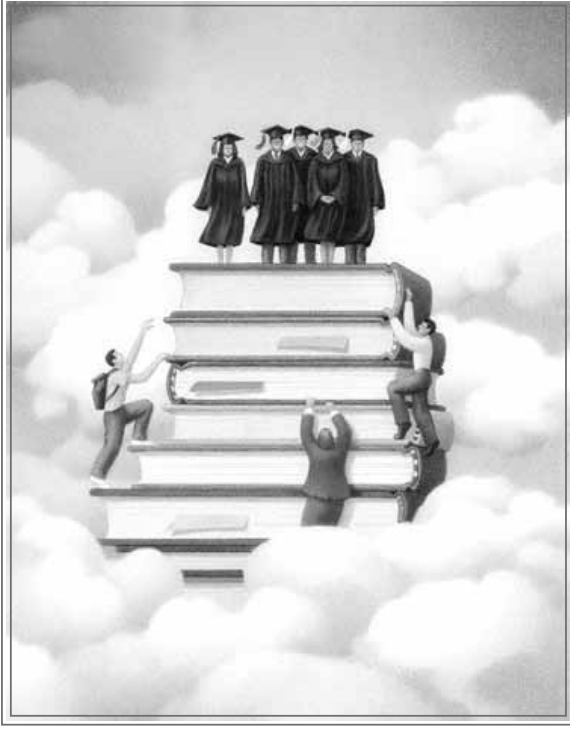
Tablo 1'deki bilişsel gelişim dönemleri incelendiğinde altı yaşındaki çocuk ile on üç yaşındaki çocuğun bilişsel gelişimleri arasında önemli

farklılıkların olduğu görülmektedir. İlkokula yeni başlayan altı yaşındaki çocuğun bilişsel özellikleri yeterince gelişmemiştir. Bu yaş grubundaki çocuk, henüz somut işlemleri yapma düzeyinde değildir. Olguları ve nesnelere sadece tek yönlü olarak sınıflandırabilmektedir. Örneğin; bir sınıfta bulunan kız ve erkek öğrencilerin sayısını bulabilir; ancak matematik dersinde kaç kız ve kaç erkek öğrencinin başarılı ya da başarısız olduğu yönündeki bir soruyu doğru cevaplayamayabilir. Kendisinin dünyanın merkezinde yer almadığını, diğer insanlarla birlikte yaşamak zorunda olduğunu kavramaya, başka bir ifadeyle sosyalleşmeye daha yeni başlamıştır. Diğer taraftan, on üç yaşındaki bir çocuk, soyut düşünme ve karşılaştığı sorunları bilimsel yöntemle çözebilme yeteneği kazanmıştır. Kendisine uygun bir değerler ve inanç sistemi geliştiren çocuk, neyin doğru/yanlış, neyin iyi/kötü, neyin güzel/çirkin olduğuna yönelik ölçütler geliştirmiş ve günlük yaşamında bu ölçütleri uy-

Tablo 1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Özellikleri

Evreler	Tahmini Yaşlar	Erişilen Temel Özellikler
Duyusal Motor Dönem	0-2 yaş	Kendisini dış dünyadan ayırt etme Refleksif davranışlardan amaçlı davranışlara geçiş Nesnelerin sürekliliğini kazanma
İşlem Öncesi Dönem	2-7 yaş	Çevredeki olay ve nesnelere çeşitli sembollerle ifade etme Tek yönlü sınıflandırmalar yapabilme Başlangıçtaki ben merkezlikten uzaklaşma
Somut İşlemler Dönemi	7-11 yaş	Mantıksal düşünme yeteneğinde gelişme Korunum kazanma Üst düzeyde sınıflama yapma Ben merkezlikten uzaklaşma Somut yollarla problem çözme
Soyut İşlemler Dönemi	11 yaş +	Soyut düşünme Bilimsel yöntemle problem çözme Değer ve inanç sistemini yapılandırma Fikir dünyasıyla aktif olarak ilgilenme ve düşüncesini etkinliklerine yansıtma

Kaynak: Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara Gönül Yayıncılık Ltd. Şti, ss:39.

gulamaya başlamıştır. On üç yaşındaki bir çocuk, çevresinde olan bitenlere bir anlam verme çabası içerindedir. Bu bağlamda, karşılaştığı siyasi ve ideolojik düşünce sistemlerine ilgi duyar, bunların olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik ölçütler geliştirebilir ve değerlendirmelerde bulunabilir.

Birbirinden oldukça farklı bilişsel gelişim özelliklerine sahip olan öğrencilerin, eğitimlerini aynı çatı altında devam ettirmelerinde oldukça fazla güçlük vardır. Bu güçlüklerle başa çıkabilmek için ilkökul ve ortaokul yapılarının yeniden oluşturulmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu yapıldığı takdirde, farklı gelişmişlik düzeyindeki öğrencileri eğitmek daha etkili olacaktır.

Gelişim Görevleri

Gelişim görevleri, yaşamın her döneminde, kazanılması gereken davranış biçimleri ve alışkanlık sistemleridir. Bunlar, genel olarak toplumda sağlıklı gelişmenin ölçütleri sayılan, beğenilen ve onaylanan gelişim özellikleridir. Gelişim görevleri, insanın yaşamında belirli bir zamanda ortaya çıkan öyle bir ödevdir ki, bunun bir dönemde başarılı bir şekilde yapılması, insanı mutlu kılar ve ilerde karşılaşacağı ödevlerde de başarılı olmasını kolaylaştırır. Bu ödevlerde başarısız olmak ise, kişiyi mutsuz kılabilir, topluma uyumunu güçleştirir ve sonraki görevlerini yapmada olumsuz etkileyebilir (Yeşilyaprak, 2005: 35)..

Çocukların gelişim görevlerini inceleyen Havinghurst'e göre okul çocukları, önce karmaşık kavramların, sembolizm ve mantıksal düşünmeyi kapsayan **bilişsel gelişim** ile yetişkinin iletişim çevresine girerler. **Sonra, toplumsal** olarak ev ve aile ortamının dışına çıkarlar, okul ortamına ve yaşıt grubuna girerler. **Son olarak da**, gelişmiş sinir-kas becerileri ve yetenekleri gerektiren oyunlar oynayarak ve spor yaparak **fiziksel** olarak gelişirler. Çocuklar büyüdükçe bu alanların her birinde kendine özgü üslup ve işleyiş düzeylerini oluştururlar. Havinghurst'e göre, ilköğretim birinci döneme (ilkökul yılları) denk gelen, 6-12 yaş döneminin gelişim görevleri şunlardır (Aktaran: Yeşilyaprak,2005: 43):

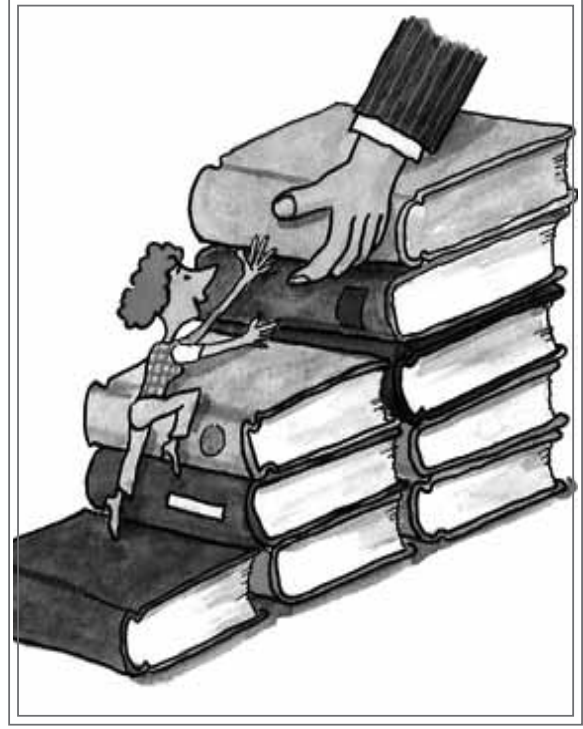
1. Büyük ve küçük kaslarını kullanmayı öğrenme
2. Çeşitli oyunlar ve devinsel aktivitelerde beceri kazanma
3. Kurumsal kurallara uyarak yaşamayı öğrenme
4. Sosyal gelişimine bağlı olarak yaşıtlarıyla iyi geçinmeyi öğrenme, kişilerarası ilişkilerini zenginleştirme
5. Anne-baba dışındaki başka yetişkinlerle ilişki kurabilme
6. Bedenini kendine özgü nitelikleri ile tanıma ve kabul etme
7. Kendi cinsi ile özdeşleşebilme, kendi cinsine uygun rolleri benimseme
8. Yaşamında kendisi için önemli olan yetişkinleri büyük ölçüde model olarak toplumsal ve mesleki roller geliştirme
9. İlköğretimde hedeflenen okuma, yazma ve aritmetik alanında temel beceriler kazanma
10. Zaman kavramını öğrenme ve somuttan soyuta usamlama gücü kazanma
11. Kendi kararlarını alma ve davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, kişisel bağımsızlığını kazanmaya başlama
12. Vicdan ve değerler sistemini geliştirme

İlköğretim ikinci dönemine geldiklerinde çocuklar 12-14 yaşlarında olurlar. Bu dönemde fiziksel gelişme hızı bir hayli yavaşlar. Çocukluktan

ergenliğe geçiş dönemi fizyolojik olarak bir durgunluk dönemi olmasına karşın, psikolojik olarak huzursuzluğun, ters tavırların ve gerginliğin yaşandığı “olumsuz dönem” olarak nitelenebilir. İlköğretim ikinci döneminin gelişim görevleri şunlardır (Aktaran: Yeşilyaprak, 2005: 44):

1. Sosyal davranışların gelişmeye devam etmesine bağlı olarak her iki cinsteki yaşıtları ile yeni ve daha olgun ilişkiler kurmayı başarma
2. Akranlarca önem verilen etkinliklerde beceri kazanma
3. Bedene iyi bakım alışkanlıkları kazanma ve beden fonksiyonlarına karşı sağlıklı bir tutum geliştirme
4. Cinsel ilgileri gizli tutmayı ve denetlemeyi öğrenme
5. Toplumdaki cinsel kimlik rollerine uygun olarak kadın ya da erkek sosyal rolünü benimseme
6. Kendi değerler sistemi içinde “doğru”, “yanlış” kavramlarını geliştirme ve kendine özgü bir değerler sistemi araştırma
7. Soyut düşünme yeteneğini geliştirme, genel ilkeleri soyut durumlara uyarlayabilme
8. Gelecekteki yaşamına yönelik düşünme, bir mesleğe yönelik hazırlanmaya başlama
9. Fiziksel ve sosyal çevreye çeşitli biçimlerde uyum yollarını öğrenme
10. Dilin yazılı sembollerini kullanmada beceri kazanma
11. Arkadaşlık, evlilik, aile kurma gibi sosyal görevler üzerine düşünme ve hazırlanmaya başlama
12. Akranlar grubunun standartlarını benimseme, kendi cinsinden olan yaşıtları ile özdeşleşme.

İlköğretimin ilk ve ikinci dönemindeki çocukların gelişim görevleri arasında fizyolojik, zihinsel ve sosyal açıdan önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar öğrencilerin farklı okullarda eğitim almaları için yeter neden olarak gösterilebilir. Bir yandan büyük ve küçük kaslarını kullanmayı öğrenmesi gereken küçük çocuklar diğer yandan cinsel tutkuları gelişmiş ve bunları saklaması beklenen ergenler. Bu iki yaş grubunun aynı okulda eğitim alması gelişim görevlerinin yerine geti-

rilmesini engelleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Günümüz gelişmiş ülkelerinin zorunlu eğitim süreçleri sekiz yıldan daha az bir süreyi içermektedir. ABD'nin bazı eyaletleri dışında neredeyse gelişmiş ülkelerin çoğunda zorunlu eğitim süreci kesintilidir. Öğrenci 3-5 yıl ilkokulda 3-5 yıl ortaokulda bazen de 1 yıl lisede eğitim görerek zorunlu eğitimini tamamlamaktadır. Türkiye'de ise zorunlu eğitimin süresi sekiz yıl olup, ilköğretim okullarında kesintisiz olarak devam etmektedir.

İlköğretime başlama yaşı altıdır. Bu yaş çocuğunun fiziksel gelişimi, bilişsel gelişimi ve gelişim görevleri zorunlu eğitimin son yıllarına gelmiş öğrencilere göre oldukça geridedir. Her bakımdan daha gelişmiş özelliklere sahip olan büyük yaş grubuna ait ergenler ile küçük yaştaki çocukların aynı bahçeden, koridordan, merdivenlerden, kantinden, lavabodan yararlanmasında küçüklerin aleyhine bir eşitsizlik söz konusudur. Zorunlu eğitime kesintili olarak devam edilmesi durumunda bu eşitsizlik durumu ortadan kalkacaktır. Zorunlu eğitimin ilkokul ve ortaokul çatıları altında yeniden yapılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Olağanüstü bir dönemde yürürlüğe giren 4306 sayılı yasa ile süresi sekiz yıla çıkarılan ve kesintisiz

olarak ilköğretim okullarında verilen zorunlu eğitimin, yeniden gözden geçirilmesine gereksinim vardır. Olağanüstü durumları yaşadığımız günümüzde, zorunlu eğitimin en az sekiz yıllık bir süreci kapsamı kaçınılmazdır; ancak bu eğitimin kesintisiz olmasının eğitimsel, gelişimsel ve sosyal açıdan iyi bir tercih olmadığı ortadadır. Zorunlu eğitimin 1997 öncesinde olduğu gibi ilkokullarda ve ortaokullarda ayrı ayrı verilmesi daha iyi bir tercih olacaktır. İlkokul ve ortaokulların süresinin 5+3 ya da 4+4 şeklinde düzenlenmesi mümkündür.

Kaynakça:

- Aydın, A. (2010). Eğitim psikolojisi: gelişim-öğrenme-öğretme. Ankara: Pegem Akademi
- Demirel, Ö. (1994). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: USEM Yayınları.
- Erginer, A. (2007): *Avrupa Birliği eğitim sistemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Harmancı, F. M. (2007). Amerika Birleşik Devletleri eğitim sistemi. İçinde: *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Ed. Ali Balcı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.35-54.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara Gönül Yayıncılık Ltd. Şti.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri: gelişimsel yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulaması

Yrd. Doç. Dr. Mehmet OKUTAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi | Fatih Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Çeşitli şekillerde tanımlanan eğitimin en önemli tanımlarından biri, "Bireyin insanlaşma sürecidir" biçiminde yapılan tanımdır. Nitekim eğitimin çeşitli özelliklerinden biri de süreç olma özelliğidir. Eğitimin süreç olma özelliği hem toplumsal, hem de bireysel açıdan önemlidir.

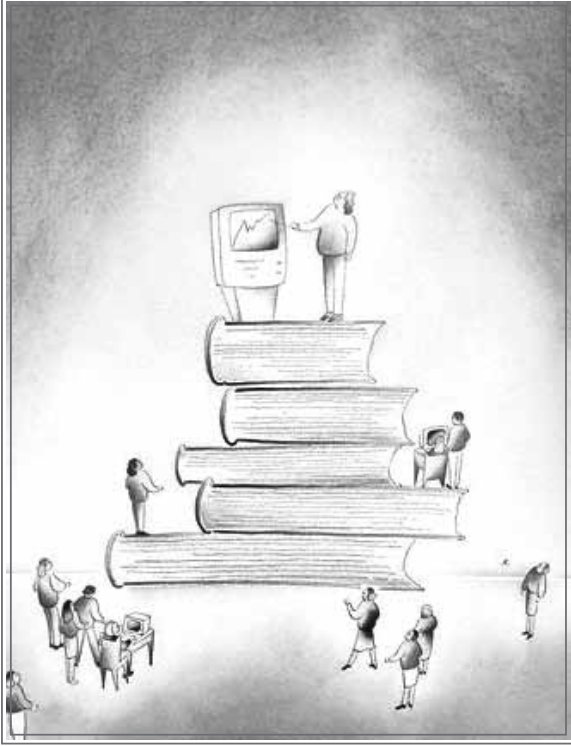
Eğitimin bireysel açıdan süreç özelliği taşıması, insan yavrusunun beşikten mezara kadar geçen süreç içerisinde hep eğitimle iç içe olması anlamına gelir. İnsan dünyaya geldiği anda sadece canlı bir varlıktır; eğitim süreci ile insan olmayı öğrenir. Eğitim süreci de ailede başlayıp, okul denilen örgün eğitim kurumunda devam eder. Daha sonra da çeşitli yaygın eğitim kurumları marifetiyle eğitim sürecini devam ettirir. Eğitimin bu özelliği, eğitimin bireysel açıdan süreç özelliği taşıması anlamına gelmektedir.

Eğitimin toplumsal açıdan süreç özelliği taşıması, tarihin her döneminde, her toplumda eğitimin bir ihtiyaç olarak kabul edilmesi ve her toplumda eğitimin önemli bir toplumsal ihtiyaç olarak değerlendirilmesi gerçeğine dayanır. Her çağda ve bütün toplumlarda eğitimin önemli bir ihtiyaç olarak kabul edilmesi, eğitimin toplumsal açıdan da süreç olduğunu gösterir.

Modern devlet öncesinde eğitim bir ihtiyaç olarak kabul ediliyor ama bu ihtiyaç bireysel olarak karşılanmaya çalışılıyordu. Aileler, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını aile içinde karşılıyordu. Mesela, ilkçağda Türklerde eğitim ihtiyacı aileler tarafından karşılanıyor; aileler erkek çocukları babaları gibi, kız çocukları da anneleri gibi eğitiyorlardı. Modern devletin ortaya çıkışı ile eğitim, daha çok "kamusal hizmet" olarak değerlendirilmeye başlandı. "Toplumun örgütlenmiş biçimi"

olan Devlet, toplumun bütün ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü tutulmaya başlandı. Toplumun bütün ihtiyaçlarını ve haklarını karşılamakla yükümlü tutulan Devlet, kutsallaştırılmış ve toplumun hizmetinde olması gereken bu büyük örgüt, zamanla toplumun hizmet yaptığı bir kurum haline dönüşmüştür. Bu durum, "toplumun devlete hizmet etmesi zorunluluğunu" ortaya çıkarmıştır. Bu durumun toplum tarafından kabul edilebilmesi için de "devlet baba" anlayışı, toplum-devlet ilişkilerinde önemli bir inanç haline getirilmiştir. Devletin, toplumun hizmetinden çıkarılıp toplumun, devletin hizmetine sokulması, bazı ihtiyaç ve haklardan feragat edilmesi sonucunu da ortaya çıkarmıştır.

Eğitim bir ihtiyaç olduğu kadar, insan hakları kapsamında yer alan önemli bir haktır. İnsan hakları söz konusu edildiğinde “eğitim hakkı”ndan söz etmemek mümkün değildir. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi de bütün çocukların temel eğitim imkânlarına hak kazanacaklarını ifade etmektedir. Modern Devlet, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni benimseyip, örgütlemeyi bu beyanname esaslarına göre düzenlemeye çalışmaktadır. Bu beyannamenin “eğitim hakkının sağlanmasına yönelik düzenlemesi” temel eğitimin zorunlu hale getirilmesi sonucunu doğurmuştur. Bundan dolayıdır ki çağdaş devletlerin tümünde temel eğitim, zorunlu hale getirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti eğitimin belli bir süre zorunlu olması gerektiğine ilişkin hukuki düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. T.C. Anayasası’nın 42. Maddesi, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakılamaz” ifadesiyle başlamaktadır. Aynı madde, daha sonra “İlköğretimin bütün vatandaşlar için zorunlu olduğunu” hükme bağlamıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu da “İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar(Mad.22)” demektedir. Ayrıca 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’na göre de, zorunlu öğrenim süresi 8 yıl olup, 7-14 yaş grubunu kapsamaktadır. Görüldüğü gibi “Kesintisiz zorunlu 8 yıllık eğitim” yasası çıkmadan önce de temel eğitimin 8 yıl ve zorunlu olması mevzuata

geçmiş, ama altyapı yetersizliği nedeniyle uygulamaya tamamen geçilememiştir.

Çağdaş dünyada insan haklarının en önde gelen bölümü olan temel eğitimin, 8 yıl olarak uygulanmasının hem evrensel, hem ulusal gerekleri bulunmaktadır. “Bilgi toplumu” olma yolunda yol almaya çalışan ülkemizde, temel eğitimin 8 yıla çıkarılarak başarılı bir şekilde uygulanması, bu yolda atılması gereken en önemli adımlardan sayılmaktadır.

Zorunlu Eğitim Olur Mu? Ya Da Eğitim Zorunlu Olur Mu?

Eğitim insan haklarından biri olarak kabul edilmektedir. Buna göre herkes, eğitim hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasında Devlet denilen “toplumun örgütlenmiş biçimi” olan büyük organizasyonun inisiyatif kullanması gerekir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde sözü edilen “İlköğretimin bütün vatandaşlar için zorunlu olduğu ve devlet okullarında parasız olarak yerine getirilmesi” hükmü, bütün devletlerin kendi vatandaşlarının temel eğitim hakkını sağlamak zorunda olduğu anlamına gelmesine rağmen, bu hüküm vatandaşların zorunlu eğitime zorlanmaları biçiminde anlaşılmış ve uygulanmıştır. Bu durum, gönüllülük esasına dayanan eğitim hakkının, zorla elde edilmesi gibi garip bir uygulamayı ortaya çıkarmıştır.

“Zorla eğitim olur mu?” sorusuna “evet” diyen hiç eğitim uzmanı var mı? Bence yok. Ama “Eğitim zorunlu olur mu?” sorusuna “evet” diyenlerin sayısı bir hayli fazla. Önce şu soruya cevap arayalım: Eğitim hakkını kullanırken, bireylerin zorlanması ne kadar mantıklı? Bir hakkın zorla kullanılması- nın mantığı var mı? Ben eğitim hakkını kullanmak istemiyorsam, bu hakkı bana zorla kullandırmak hangi insan haklarına, nasıl sığar?

“Zorunlu eğitime hayır (1)” ve “Okulsuz Toplum (2)” gibi düşüncelerin tartışıldığı ve kabul görüldüğü günümüzde, eğitimin devletler tarafından zorla dayatılması üzerinde düşünmenin zamanı geçmek üzeredir. Bu düşünceler, gelişmiş ülkelerde uygulamada az da olsa yer bulmaya başlamıştır. Nitekim gelişmiş ülkelerde vatandaşların çocuklarını okula göndermeyip eğitimlerini kendi imkânları ile sunmalarına devlet izin vermektedir. Vatandaş isterse çocuğunu evinde eğitebiliyor. Bu durumda olan ailelere, devlet kredi de vere-

rek, evde eğitim gören çocukların bu eğitimlerine katkıda bulunuyor. Bu uygulama, okulun eğitimin vazgeçilmezi olmadığının bir göstergesi olarak değerlendiriliyor.

Zorla eğitim olmaz. Zorla eğitim olsaydı, 8 yıl ilköğretime devam etmiş öğrencilerden önemli bir kısmının okur-yazar olmadan mezun olmaları gibi bir durum ortaya çıkmazdı. "Öğrenmek istemeyene kimse bir şey öğretemez" felsefesi, zorla öğrenmenin olamayacağını anlatıyor. Zorla okula aldığımız çocuk, "İşte okula geldim, ama öğrenmek istemiyorum; aha da öğrenmiyorum" diyerek 8 yılın sonunda diplomasını alıp mezun oluyor. Maksat bu mudur? Elbette ki, maksat ilköğretim mezunlarının oranını yükseltmek değildir. Zorla eğitim olmayacağına göre, devletin vatandaş eğitimine zorla yönlendirmesi de uygun değildir. Olması gereken, devlet temel eğitim hakkını kullanabilecek imkânları vatandaşların hizmetine sokmasıdır. Vatandaşlara da eğitimin neden gerekli olduğuna ilişkin bir eğitim vererek, tüm vatandaşların bu konuda bilinçli hale gelmelerin sağlamaktır. Devletin yapması gerekenleri yerine getirmesi, devlet açısından zorunluluktur. Artık çocuğunu okula göndermek istemeyen vatandaşın bu talebini de dikkate alıp, gelişmiş ülkelerdeki uygulamaya benzer bir uygulama içine girmenin zamanı gelmiştir.

Zorla eğitim olmayacağına göre, zorunlu eğitimin süresi de çok önemli değildir. 8 yıllık eğitim uygulamasından önce 5 yıl okuyarak okur-yazar olmayan mezunlar verilirken, şimdi 8 yıl okuyarak, okur-yazar olmayan mezunlar veriyoruz. O halde burada bir yanlışlık vardır. O da eğitimin zorunlu olması gerektiğine olan inançtır.

Ülkelerin kalkınmışlık ve gelişmişlik seviyeleri ile zorunlu eğitim süreleri arasında pozitif bir ilişkinin olması (3) nedeniyle gelişmiş ülkeler, zorunlu eğitim süresini en az 8 yıl olarak öngörmektedir. Bir bakıma Türkiye'de 8 yıl zorunlu eğitim uygulaması, ülkemizin gelişmişlik seviyesini yukarıya çıkarma gayretinin bir sonucudur. Kâğıt üzerinde temel eğitimin 8 yıl olarak uygulandığının görülmesi, ülkemizin gelişmiş ülkeler seviyesine yaklaştığının bir işareti olarak algılanmaktadır. Ne var ki, sadece böyle bir sonucun ortaya çıkması için zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması anlamlı olamaz. Eğitimin kalkınmayı izleyen bir hizmet olmaktan çıkarılıp kalkınmayı gerçekleştiren bir hizmet haline gelmesi için temel eğitim süresinin uzatılması

kadar niteliğinin de artırılması önemlidir. Eğitimin kalkınmayı gerçekleştiren bir hizmet olabilmesi için temel eğitim hizmetinin kalitesinin de istenen seviyeye getirilmesi konusu değerlendirilmedi.

Temel Eğitim (İlköğretim) Kavramı

İlk defa 1950'lerde UNESCO tarafından ortaya atılan temel eğitim kavramı, öğrenimden yoksun kalmış yetişkinlere verilecek eğitimi anlatmak üzere kullanılmış ve daha sonra deyim anlam değişikliğine uğrayarak, "yaşamak için öğrenmenin gerekli olduğu çağımızda, eğitilmişlerle eğitilmemişlerin arasında, eğitimin ortaya çıkardığı yaşam farklılığını en aza indirebilmek için devletçe yurttaşlara parasız olarak verilmesi gereken eğitim" biçimine gelmiştir (4). Günümüzde temel eğitim, "iyi insan", "iyi vatandaş" olmak için gerekli temel ve ortak davranışlar ile belirli bir meslek öğretimi için sahip olunması gerekli temel bilgi, beceri ve tutumları kazandırırken, aynı zamanda milli birlik ve beraberlik bilincinin güçlendirilmesinin temel olarak değerlendirilmektedir (5). Görüldüğü gibi temel eğitim, bireysel ve toplumsal işlevleri son derece önemli olan bir eğitim kademesi durumundadır (6). Bu nedenle temel eğitim, hem süresi hem de niteliği bakımından önem arz etmektedir. Temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı bir eğitim-öğretim kademesi olan ilköğretimin

5 yıla sınırlandırılmış olmasının, “bilgi toplumu” olma yolunda olan ülkemiz gerçeklerine ve bilgi çağı realitesine uygunluk göstermediği açıktır. Ne var ki, bu eğitim-öğretimi, devlet eliyle, zorlayarak, zorunlu tutarak uygulamaya çalışmanın küresel gerçeklere uygun düşmediği de açıktır. Günümüzde çocuklarımızı dünün “okuma-yazma” ve “kerat cetveli” faaliyetleri ile yetinerek yetiştiremeyeceğimiz kabul edilmekte ve yeni bilgi ve beceriler için 5 yıllık sürenin yeterli olamayacağı değerlendirilmektedir (7). Bilgi toplumunda bilginin mahiyeti değişmiş olup dünün bilgiyi ezberleyen öğrencisi yerine, bilginin neden, nasıl öğrenileceğini öğrenmeye çalışan bir öğrenci kitlesi ile karşı karşıyayız.

Temel eğitimin, “öğrencilere okuma-yazma, aritmetik, meslek becerileri, ev yönetimi, sağlık bilgisi ve din bilgisi alanlarındaki temel kavramları kazandırma amacı ile düzenlenen eğitim (8)” biçiminde açıklanan tanımından da anlaşıldığı gibi, bireyin temel eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir eğitim kademesidir. Birey bu eğitim kademesi ile kişi olmaya başlamakta, ileriki kademelerde göreceği eğitimle de kişiliğini geliştirmektedir. Bireyin kişi olması, zorunlulukla değil, isteğe bağlı olarak ortaya çıkar. Bu nedenle temel eğitimin gerektirdiği şey, zorunluluk değil isteğe bağlılıktır.

Zorunlu Kesintisiz Sekiz Yıllık Eğitim

Sekiz yıllık eğitimin gündeme getirilmesi ve hemen uygulamaya geçilmesi, bu sürecin “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir” anlayışına uygun bir yaklaşımla yönetilmediğinin işaretlerini vermektedir.

“Türkiye’de 8 yıllık eğitim, silah zoruyla gündeme getirildi ve yıllardır tartışılıyor. Konunun şu anda gündeme getirilmesinin nedeni, imam-hatip liselerinin kapatılmak istenmesidir, ama bu açıkça itiraf edilmiyor. Aslında tartışmamız gereken eğitimin süresi değil, kalitesidir(9)”. Hemen şu kritik soru akla geliyor: 5 Yıl öğrenim gören bir vatandaş ile 8 yıl eğitim gören vatandaşın “iyi insan” olmaları bakımından aralarında hiç fark var mıdır? Eğer açıkça “vardır” diyemiyorsak, süreyi uzatmanın da bir şeye yaramadığını söyleyebiliriz.

Nitekim 8 yıllık eğitimin tartışıldığı dönemde “MGK kararlarının siyasette fırtına estirdiği(10)” tartışmaları yapılmaktaydı. Bunun böyle olduğunu bu haberden de anlayabiliyoruz:

“MGK toplantısına kadar 5+3 modelini savunan Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam’ın toplantıdan sonra 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim için çalışmalara başladığı bildiriliyor”(11).

1 Mart 1997- 30 Nisan 1997 tarihli gazetelere yansıyan 600’e yakın beyanat ve yazıda eğitim bilimci olarak beyanat veren ya da yazı yazan kişi sayısı ne yazık ki 5’i bile bulmuyor. Bu konuya ilişkin görüş bildiren 5 kişiden de sadece 1’i kesintisiz eğitimi savunuyor. İşte bu beyanatlardan biri; “Bu MGK’nın işi değil. Ciddi bir YÖK komisyonu veya Milli Eğitim komisyonu kurulmalı, konu orada ele alınmalıdır. Temel eğitimi 8-10 yıla çıkarsak bile kalite yükselecek mi?(12)” Temel eğitim için eğitim bilimleri uzmanlarıyla tartışmak yerine, bunu siyasiler ve askerler gündeme getirip uygulamayı başlattı. Bu da eğitimin siyasallaşması anlamına geliyor. Bu izlenimi vermemek için acele bir şekilde milli eğitim şurası toplandı ve bu yolda bir karara varıldı. Acele olarak toplanan bu şuranın da ideolojik bir kurul olduğuna ilişkin kamuoyu eleştirilerine cevap olmak üzere, zamanın bakanlarından biri “Bu şurayı ideolojik olarak nitelemek, çok büyük bir yanıltır(13)” ifadelerini kullanıyordu.

MGK’nın, eğitimin zorunlu kesintisiz olmasının ısrarcı olmasının nedeni, “dinsel yükselişi durdurmak olduğu(14)” inancı basına yansımıştı. Bu da kesintisiz zorunlu eğitimin ideolojik bir yakla-

şimla ele alındığı anlamına geliyordu. Dinsel yük-selişi İmam-Hatip okullarının varlığına bağlayan anlayış, bu durumun Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na aykırı bir sonucu ortaya çıkardığını savunuyordu. Nitekim Türkiye'de ne zaman eğitim ve din eğiti-mi güdeme gelirse, hemen sözü edilen kanuna vurgu yapılır. Bilindiği gibi, 1924 yılında çıkarılan bu inkılâp kanunu, laikliğin teminatı olarak de-ğerlendirilir. Ama ne hikmetse hiçbir inkılâp tarihi kitabında bu kanunun metni yer almaz. Kitabın yazarı, belli bir ideolojik yaklaşımla bu yasanın laikliğin temeli olduğunu uzun uzun anlatır. Oysa laiklik ilkesi TC Anayasası'na 1937 yılında girmiştir. Bu kanun çıktığında TC Devleti Anayasası'nda "Devletin Dini İslâm'dır" ibaresi yazılıdır. Böyle bir ibareye rağmen, laiklikle ilgili bir yasanın çıkması nasıl mümkün olabilir?

Bu yasa öyle bir yasa ki, 1933 yılında bu yasa-ya dayanılarak Türkiye'deki bütün eğitim kurum-larından din dersi kaldırıldı ve din eğitimine son verildi. Ama aynı yasaya dayanılarak 1949 yılında İmam-Hatip okulları yeniden açıldı. Çünkü bu yasa, Türkiye'de İmam-Hatip okulları ile İlahiyat Fakültelerinin açılmasını hükme bağlamıştı. Öy-leyse neden bu yasa, sürekli eğitim sisteminin üs-tünde demoklesin kılıcı gibi sallandırılmaktadır?

UNESCO verilerine göre, "kesintili(kademeli) il-köğretim uygulamayan gelişmiş ülke olmadığına göre(15)" çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmış, izle-meye çalıştığımız gelişmiş ülkelerde, temel eğiti-min kademeli uygulanması gerçeği neden göz ardı edilmiştir? Hangi bilimsel araştırma bulgu-larına dayanılarak kesintisiz zorunlu eğitimin pe-dagojik temelleri açığa çıkarılmıştır? Gelişmiş ül-kelerin çoğunda "ilk+orta+lise" kademeleri vardır. Kesintisiz eğitimle Türkiye'de ortaokul kavramı ta-rihe karışmış oldu. Bu durum da gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine uygunluk göstermemektedir.

Kesintisiz eğitim, bilimsel bulgulara uygun olarak düşünülmüş bir uygulama olmaktan çok, ideolojik bir uygulama olarak görülmektedir. Bu uygulamada "Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir" sö-zünün dikkate alınmamış olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim uygulaması, bilimsel bulgulara dayandırılmadan uygulamaya konmuştur. Bu durum, uygulamadan beklenen "daha bilinçli vatandaşlar yetiştirme" amacına

hizmet etmekten çok, uzak kalma sonucunu do-ğurmuştur. 5 yıllık ilkokul uygulaması döneminde yetişen vatandaşla 8 yıllık ilköğretim uygulama-sından mezun olmuş vatandaşların "iyi insan", "iyi vatandaş" olmaları bakımından aralarında önemli farkların olmadığı gözlenmektedir. Bu da söz ko-nusu uygulamanın, sadece eğitim süresinin artı-rılmasına yönelik bir çaba olarak ortaya çıktığını gösteriyor. Eğitimin 8 yıl olması ile eğitimde ka-li-tenin arttığına ilişkin herhangi bir bilimsel bilgi ya da bulgunun mevcut olmadığını biliyoruz. Esasen bu uygulamanın ne getirip ne götürdüğüne ilişkin bilimsel çalışmaların yapılmadığını da biliyoruz.

15 Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlara da-yandırılan bu uygulama, 18. Milli Eğitim Şurası'nda alınan karara ters düşmektedir. Nitekim son eği-tim şurasında 1+4+4+4 biçiminde kademeli bir il-köğretim uygulamasına ilişkin karar alınmıştı. Son eğitim şurasında böyle bir kararın alınması, kesin-tisiz eğitim uygulamasının sorunları olduğunun işaretlerini taşımaktadır.

En önemli sorunlardan biri, okulöncesi eğitim çağındaki 5-6 yaşındaki çocukla 14 yaşındaki er-genlik çağına gelmiş çocuğun aynı ortamı paylaş-masıdır. Her şeyden önce, 5 yaşındaki bir çocukla 14 yaşındaki bir çocuğun aynı lavaboyu kullanma-sı uygun değildir. Ayrıca bu iki grubun aynı oyun

ortamlarında bulunmalarının hiçbir pedagojik gerekçesi olamaz.

Bu uygulama köylerdeki okulların kapanmasını hızlandırmış bir uygulamadır. Bu uygulama ile "taşınabilir eğitim" gibi kendi içerisinde önemli sorunları barındıran bir uygulamayı da gündeme getirmiştir. Şöyle ki, merkezdeki bir okula taşınan "köy okulu öğrencileri", geldikleri okulun kültürüne alışmakta zorlanıyorlar. Bu çocuklar diğer çocuklara göre daha az avantajlara sahiptirler. Üstelik "okulun çevreyi aydınlatması" misyonu da bu uygulama ile tarihe karışmıştır.

İlköğretim okullarında üç grup öğretmen görev yapmaktadır; "okulöncesi öğretmenleri", "sınıf öğretmenleri" ve "branş(alan) öğretmenleri". Bu üç grup öğretmen aynı ortamı paylaşmalarına rağmen, farklı kültürlerin mensupları gibi davranmaya devam ediyorlar. Yani ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin aynı kültürü paylaşmama gibi bir sorunları vardı ve bu sorun hâlâ devam ediyor.

Sonuç olarak, Devlet vatandaşlarına 8 değil, belki 11 yıl eğitim hakkı sağlayacak imkân tanımalıdır. Ama bu zorla olmamalı ve amaca hizmet edecek bir kaliteyi içinde barındırmalıdır. Yoksa temel eğitimin, kâğıt üzerinde, çağdaş uygarlık seviyesindeki ülkelerin temel eğitim süresine çıkarılmasının bir anlamı yoktur. Üstelik günümüzdeki okuma-yazma oranının en üst seviyeye çıkarılmasının da pek anlamı kalmamıştır. Okuma-yazmanın işlevsel olması; temel eğitim mezunu vatandaşların okur-yazar olması değil, okuyan-yazan olması önemlidir.

Kaynaklar:

- 1) Catherine Baker. Zorunlu Eğitime Hayır,(Çev. Ayşegül Sönmezay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995
- 2) İvan Illic. Okulsuz Toplum(Çev. Mehmet Özey). İstanbul: Şule Yayınları,1998
- 3) Kemal Güçlüol. "8 Yıllık Zorunlu Eğitim Üzerine", Milli Eğitim Dergisi, Mart 1991
- 4) İbrahim E. Başaran. Temel Eğitim ve Sorunları. Ankara TED Yayınları, 1980
- 5) Sudi Bülbül. "Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği Açısından 8 Yıllık Eğitim", Milli Eğitim Dergisi, Mart 1991
- 6) Mehmet Okutan. "Sekiz Yıllık İlköğretim Uygulaması", Milli Eğitim Dergisi, 1992

- 7) Mehmet Okutan. a.g.y.
- 8) Ferhan Oğuzkan. Eğitim TerimleriSözlüğü. Ankar:TDK Yay. 1981
- 9) Ali Nesin. Yenyüzyıl Gazetesi, 14.04.1997
- 10) Abbas Güçlü. Milliyet Gazetesi, 05.03.1997
- 11) Hürriyet Gazetesi, 04.03.1997
- 12) Mustafa Yılmaz. Zaman Gazetesi, 24.03.1997
- 13) Turhan Tayan. Milliyet Gazetesi, 14.03.1997
- 14) Yenyüzyıl Gazetesi, 10.3.1997
- 15) Zaman Gazetesi, 23.03.1997

Okullarda Kademeler ve Eğitim Süreleri

Prof. Dr. Ahmet AYPAY
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Eğitim Bilimleri

Okullar öğrencilerin öğrenim göreceği kademelerin sürelerini hangi kriterlere göre belirlemektedir? Bu soru ülkeden ülkeye kısmen farklılıklar göstermekle birlikte sosyal, gelişimsel ve ekonomik faktörler burada temel etken olabilmektedir (Tyack, 1974). En yaygın kademe oluşturma yaş ve yetenek gruplamasıdır. Diğer önemli bir konu da öğrencilerin bir okuldan diğerine ne kadar sık geçiş yaptıklarıdır. Burada ülkeler farklı kademeler kullanmaktadırlar. Bu yazıda okullarda kademe uygulamaları ve bunun ardında yatan nedenler ele alınmaktadır. Eğitim açısından bakıldığında bireyin içinde bulunduğu grup araştırmalarda bağımsız bir değişken olarak ele alınmaktadır. Bunun nedeni bireyin içinde bulunduğu grubun başarıyı etkileyen önemli değişkenlerden birisi olmasıdır.

Okulların örgütlenmesinin, sadece akademik başarıları üzerinde değil, onların günlük yaşam deneyimleri, gelişimleri ve davranışları üzerinde de önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu konudaki çalışmalar beş noktada yoğunlaşmaktadır: (1) okul ve sınıf büyüklüğü, (2) yaş gruplaması, (3) seviye ve yetenek gruplamaları, (4) okulun sosyal kompozisyonu ve (5) devlet ve özel okullar (Steinberg, 2007).

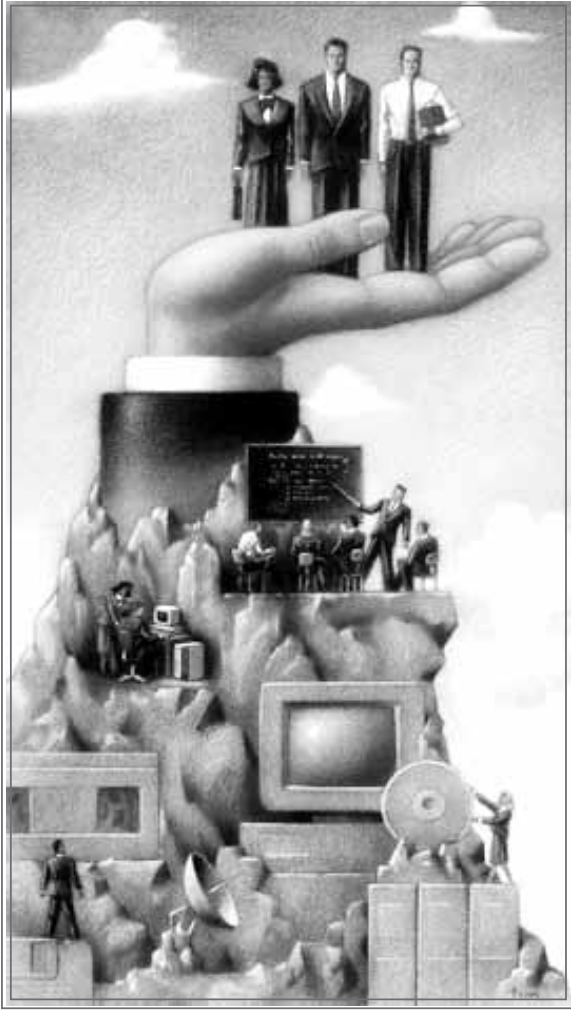
Zorunlu eğitim, vatandaşların eğitimi, devletlerin bir ülkedeki insanların düşünme becerilerini, politik tutumlarını ve üretim davranışlarını belirlemede etkilidir. Avrupa ülkeleri arasında bile zorunlu olarak eğitime başlama yaşı dört ile yedi yaş arasında değişebilmektedir (Sharp, 2002). Diğer yandan birleştirilmiş sınıflar gibi uygulamalar da ülkelerin finansal zorluklar karşısında uyguladıkları yöntemlerden birisidir. Bu bir seçenek

olmaktan daha çok bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında evde okullaşma gibi bazı seçenekler de ortaya çıkmıştır. Bu şekillerde okullaşan öğrenciler gerekli sınavları başardıkları takdirde, ilgili kademelerin diplomalarını alabilmektedir. Bu seçenek zorunlu eğitimin olmadığı ülkelerde, sosyo-ekonomik açıdan daha iyi durumda olan aileler tarafından tercih edilmektedir.

Psikolojik Yaklaşımlar

Çocukluktaki gelişim, eğitim ve gelişim psikologları tarafından çok farklı gelişim aşamalarına ayrılabilir. Gelişim çok daha karmaşık bir süreçtir ve bu konu eğitim bilimleri arasında en fazla araştırmanın yapıldığı konulardan birisidir (Steinberg, 2007). Burada çok genel olarak ele alınmıştır. Psikolojik yaklaşımlar genellikle çocukların ve ergenlerin gelişim aşamalarına odaklanmaktadır. Bu yazı çerçevesinde temelde erken çocukluk, orta çocukluk ve ergenlik dönemleri te-

mel alınmaktadır. Bu aşamaların belirli bir düzeyde okullarda kademelerin oluşmasında bir temel olabileceği varsayılabilmektedir.

Yirminci yüzyılın başında okullar genellikle iki kademeye ayrılmaktaydı: İlk (birinci sınıftan itibaren altı ya da sekiz sınıf) ortaöğretim okulları (genellikle altıncı veya sekizinci sınıftan sonra). Eğitimciler, okulların bu iki kademeli sisteminin özellikle duygusal gelişim açısından öğrencilerin gereksinimlerini tam karşılamadığını düşünmektedir. Böylece genellikle yedinci ve sekizinci sınıfları içeren bağımsız ortaokullar (junior high school) ortaya çıktı. Günümüzde erken olgunlaşma yoluyla altıncı sınıflar da bu bağımsız ortaokullar içinde düşünülmektedir. Veriler ortaokulların daha küçük ve daha az bölümünün olması, bir aidiyet hissini oluşturması, daha fazla ekip yoluyla öğretimin yapılması, öğretmenlerin sınıf düzeyinde uzmanlaşması gibi nedenlerle bağımsız ortaokulların lise içinde yer alan ortaokullara göre daha yararlı olduğu ileri sürülmektedir. Bu okulların büyüklüğünün ise 200-500 arasında olması gerektiği

raporlarda yer almaktadır (Steinberg, 2007). Okula bağlanma, öğrencilerin problem davranışlarının azalmasını sağlayabilmektedir (Simons—Morton, Crump, Haynie ve Saylor, 1999; Olsner, Lppold, Greenberg, 2011).

Cinsiyet, kültürel, bireysel farklılıklar ve kendi içinde daha alt aşamaları içerecek biçimde değişimler olmakla birlikte, genel olarak bakıldığında üç aşama görülmektedir. Erken çocukluk dönemi çocukların 8 yaşına kadar olan dönemlerini kapsadığı varsayılmaktadır. Bu nedenle farklı ülkeler genellikle 6-7-8 yaşlar zorunlu eğitime başlama yaşı ve bundan önceki dönemler ise okulöncesi eğitim dönemleri olarak kabul edilerek okullarda kademeler oluşturulmaktadır. Bu aşamadan sonra orta çocukluk olarak kabul edilen bir dönem bulunmaktadır ve bu dönemin 12 yaşa kadar devam ettiği düşünülmektedir. Bu aşama görece olarak gelişimde diğer aşamalara göre daha az önem taşıyan bir dönem olarak kabul edilebilmektedir. Gelişimin bu dönemde görece olarak daha yavaş olması buna neden olabilir. Ergenlik dönemi olarak kabul edilen 12-18 yaş arası dönem, fiziksel gelişimde en fazla değişimin olduğu dönem olarak kabul edilmektedir. Ergenlik dönemi olan bu dönem, çocukluktan yetişkinliğe daha yakın görülmektedir. Soyut düşünme, neden-sonuç ilişkisi ve hipotezler gibi üst düzey düşünme becerileri, bu dönemde ortaya çıkmaktadır (Cavnet, 2010).

Okullar arası geçiş ya da ,öğrenci açısından bakıldığında, okul değiştirmenin öğrencileri nasıl etkilediği konusunda da araştırmalar yapılmıştır. Araştırmacılar bu çalışmalarda birinci sınıftan sekizinci sınıfın sonuna kadar yalnızca bir kez okul değiştirme ve ilk-orta ve lise veya iki kez okul değiştirmenin öğrenci üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Bulgular bir kez okul değiştirmenin daha yararlı olabileceğini, ancak eğer geçiş yapılan okul öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada daha duyarlı ise zaman içinde bu olumsuz etkilerin ortadan kalktığı ve öğrenciler için daha yararlı olabileceğini ortaya koymaktadır (Steinberg, 2007).

Sosyolojik Yaklaşımlar

Sosyalleşme, bireylerin toplumda yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve tutumları edinme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç bireylerin sosyal rolleri öğrenmeleri, akran

grupları ve bireyler ile sosyal etkileşimleri ve kişilik gelişimleri yoluyla toplumda üretken bir birey olarak yer almalarını sağlamayı sosyolojik açıdan ele almaktadır.

Çocukların sosyalleşmesinde zamansal açıdan üç vurgu öne çıkmaktadır. Birincisi yetişmiş kuşakların kendi kültürünü aktararak geleneksel davranışların öğretilmesidir. İkincisi, çocuğu kendi yetiştiği grup içindeki rollere hazırlayarak üretken olmasını sağlamaktır (aile, akran, sınıf). Son olarak ise onu gelecekteki toplum ve bireysel rolere hazırlamaktır. Sosyo-ekonomik açıdan orta sınıf çocuğun gelecek perspektifinde yetişmesini arzularken, alt sosyo-ekonomik grup için güncel kaygılar (meslek sahibi olma gibi) daha önemlidir. Üst sosyo-ekonomik grup için ise geçmişin değerleri önemlidir (Elder, 1969).

Sosyalleşme, temelde birinci ve ikinci sosyalleşme olarak ele alınmaktadır. Geçmişte, aileden sonra birey ilk olarak sokakta akranları ile oyunlar oynayarak sosyalleşmekteydi. Ancak, modern toplumda giderek sokağın işlevini yitirmesiyle birlikte kurumsal olarak sosyalleşme ilkokul ya da ondan daha önce kreş ve anaokulu yoluyla oluşmaya başladı. Bu süreç bir meslek edinmeye kadar devam etmektedir. Daha sonra ilk işe başlama ikinci sosyalleşme olarak bireylerin hayatında önemli bir yer edinmektedir. İnsanların, bu sosyalleşmelerdeki deneyimlerinin yaşamları boyunca devam ettiği ifade edilmektedir.

Burada konu olan birinci sosyalleşme aracı, okullardaki farklı kademelerin bu sosyalleşme sürecindeki rolü ve örgütlenmeleridir. Temel varsayım çocuklukta bu sosyalleşmenin etkilerinin çocuğun yaşamı boyunca önemli olduğudur. Diğer sosyalleşmelerin etkisinin kısmen daha az olabileceği düşünülmektedir. Özellikle gelişim ile ilgili son araştırmalar, okulöncesi eğitimin bu konuda önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Gelişimsel açıdan bu konuyu ele alan çalışmalar bireysel gelişimi dikkate almaktadır. Ancak, bu konuları sosyolojik açıdan inceleyen çalışmalar sınırlıdır.

Okulda akran sosyalleşmesi yoluyla öğrenme, genellikle öğrenme psikolojisi ve sosyal psikoloji araştırmalarına konu olmuştur. Akranların aktif olduğu sosyalleşme süreci dışındaki sosyalleşme, genellikle yetişkinlerin çocuğu tek yönlü olarak eğitmesi/sosyalleştirmesi amacına yönelik olarak tek-yönlü bir süreçtir. Bunun ters yönde işlemesi genel olarak fazla ele alınmamaktadır (Elder, 1969).

Örgütsel olarak okulların yapılanmasını ele alan çalışmalar ise genellikle ailenin sosyo-ekonomik değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkileri, okul büyüklüğü, sınıf büyüklüğü ve okul iklimi gibi değişkenleri inceleyerek öğrenci ve okulun çıktılarını odaklanma eğilimindedir. Kuşkusuz bu sosyal ve yapısal değişkenler, öğrencilerin okula uyumu ve daha üst düzey eğitim almaları ve gelecekteki yaşamlarını belirlemede önemlidir.

Dünyada Eğitim Kademeleri

Dünyada okulların eğitim sürelerinde temelde üç model bulunmaktadır. Bunlardan ikisi iki kademeli ve biri ise üç kademeli sistemlerdir. Birinci model 4,5-6 yıl arasında değişen ilköğretim ve 6-9 yıl arasında değişen iki kademeli eğitim sistemleridir. İkinci model 8-10 yıl arasında bir ilköğretim kademesi ve 2-4 yıl arasında değişen iki kademeli bir ortaöğretimdir. Üçüncü modelde ise, 5-4-3 veya 6-3-3 yıllar arasında üç ayrı kademe bulunmaktadır (Demirbaş, 2010).

ABD ve Kanada'da okullar genellikle 1. sınıf ve 12. sınıf arasında benzer biçimde gruplanır. 1-5. Sınıflar ilkokul (elementary school) olarak adlandırılır. Ortaokullar ise (middle school) genelde 6-8 sınıflar arasını kapsamakla birlikte, 5-6, 6-8, 5-8, 5-9, 6-9, 7-8 ve 7-9 gibi değişik varyasyonlu olabilmektedir. Bu ara sınıflardaki öğrencileri dahil ederek, ortaokul (junior high school) bulunmaktadır. Bu bizde daha önce bulunan 5+3'lük sistemdir. Böylece ABD'de eyaletlere göre tek bir gruplama yoktur. Harmancı'ya göre (2009), en yaygın olanı 6 yıllık ilkokuldan sonra 6 yıllık lise ile 8 yıllık ilköğretimden sonra 4 yıllık lise eğitimidir. Ayrıca ABD'de eyaletlere göre farklılaşmakla birlikte; 5 yıllık ilkokul üzerine 3 yıllık ortaokul ve 3 yıllık lise eğitimi olabildiği gibi 4 yıllık ilkokul, 4 yıllık ortaokul ve 4 yıllık lise eğitimi de biçiminde de olabilmektedir.

Almanya'da ilk dört sınıf (1.-4.) ilköğretim (grundschule), daha sonraki 5.-10. sınıflar temel eğitim (hauptschule), ortaokul (realschule), çok amaçlı okul (gesamtschule) ve lise (gymnasium) olarak ayrılmaktadır. Dokuzuncu sınıf yönlendirme basamağıdır (Kantos, 2009). Avusturya'da ise zorunlu eğitim 4+5 veya 4+4+1 şeklinde verilmektedir (Memduhoğlu, 2009). Fransa'da 6-7 yaş hazırlık sınıfı ve 7-8 yaş bir kademeyi ifade etmektedir. İkinci kademe 8-11 yaş arasındaki üç sınıf-

tan oluşmaktadır. 11-15 yaş arası kolej eğitimi bulunmaktadır. 14-16 yaş arasındaki öğrenciler ise liseye devam etmektedirler.

İngiltere, İskoçya ve İrlanda'da ise birinci ve ikinci yıllar (5-6, 6-7 yaşlar) Birinci Ana Aşama olarak (Key Stage One) kabul edilir. Yedi-onbir yaşlarını kapsayan 4 yıl ilkököl (Junior ya da Primary School) olarak kabul edilmektedir. Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu sınıflar Üçüncü Ana Aşama olarak kabul edilir ve 14.-16. sınıflar Dördüncü Ana Aşama ve daha üst aşamalar bulunmaktadır. Bu ülkelerdeki kademelerde küçük değişiklikler olmaktadır.

Karşılaştırma çalışmaları, dünyada ülkelerin ortaöğretimi iki kademeye ayırarak temelde üç farklı biçimde yaptıklarını ortaya koymaktadır: İlköğretimin süresi azaltılarak (örneğin 8 yıldan 6 yıla indirilerek, zorunlu eğitimi ortaokulu da kapsayacak şekilde uzatarak ve ortaöğretime erişimi önemli ölçülerde artırarak bunu gerçekleştirmektedirler (Benavot, 2006). Öğretim kademelerinin sürelerinin çok farklılıklar gösterebileceği ifade edilmiştir (Barth, 1980). Bu farklılıklar ülkenin koşulları, olanakları ve nüfus yapısı gibi farklı değişkenlerce belirlenebilmesi açısından yararlı olabilir. Çin'de ilköğretim 6 yıldır ve 3 yıllık süreler halinde organize edilmiştir. Bunu 3 yıllık ortaokul ve 3 yıllık ortaöğretim izlemektedir.

Okul ve sınıf büyüklüğü okul başarısı ve öğrenme-öğretme açısından önemli kabul edilmektedir. Ergenler için okul büyüklüğünde 500-1000 öğrenci arasının ideal olduğu kabul görmektedir. Büyük okulların öğrencilerin sadece akademik gelişimi değil sosyal gelişimlerini de genellikle olumsuz etkileyebileceği ileri sürülmektedir. Büyük okullar belli ölçüde ölçek ekonomisi sağlayabilmekle birlikte, bu okullarda öğrencilerin yararlanabileceği olanaklar çok yaygın değildir (Steinberg, 2007).

Sonuç olarak okul kademelerinin oluşturulmasında Türkiye'de ele alınan kesintili-kesintisiz tartışmasının araştırma temelli olmadığı açıktır. Her ülkenin, kesintili ya da kesintisiz eğitimi kendi koşullarını da dikkate almakla birlikte, önemli olan belirleyici etken, öğrencilerin psiko-sosyal ve kültürel gelişiminin dikkate alınmasıdır. Yukarıda belirtilen sınırlı araştırma sonuçları kesintisiz sekiz yıllık temel eğitimin, psikolojik ve sosyolojik açıdan öğrencilerin gelişimi açısından tek tercih edilen model olmadığını göstermektedir. Türkiye'de

araştırma sonuçlarına göre politika belirlenmesi gerekmektedir. Bu gerçek sadece eğitim kademelerinin oluşturulması konusunda değil, tüm eğitim politikalarının belirlenmesinde temellerin araştırmaya ve okulda öğrencilerin gerçeklerine göre yapılmalıdır.

Kaynaklar:

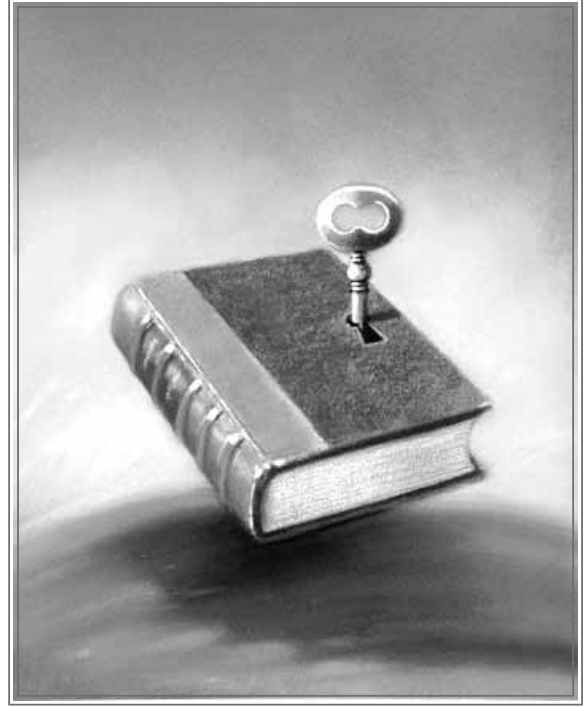
- Barth, R. S. (1980). *Run school run*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Benavot, A. (2006). *The Diversification of Secondary Education: School Curricula in a Comparative Perspective*. Switzerland: Unesco International Working Papers.
- Brim, O. G. ve Wheeler, S. (1966). *Socialization after childhood*. New York: John-Wiley Sons.
- Cavnet, K. (2010). Normal Stages of Development of a School-Age Child's Development. 10.09.2011 tarihinde <http://www.livestrong.com/article/230911-normal-stages-of-a-school-age-childs-development/> adresinden alınmıştır.
- Demirbaş, A. (2010). Ortaöğretimin Öğrenim Süresi Bakımından Değerlendirilmesi. Ankara: Earged.
- Elder, G. H. (1969). Peer Socialization in School. *Educational Leadership*, 2, 465-473.
- Harmancı, M. F. (2009). Amerika Birleşik Devletleri. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Kantos, Z. E. (2009). Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Memduhoğlu, H. B. (2009). Avusturya Eğitim Sistemi. A. Balcı (Ed.), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Oelsner, J., Lpoold, M. A., Greenberg, M. T. (2011). Factors Influencing the Development of School Bonding Among Middle School Students. *Journal of Early Adolescence*, 3, 3: 463-487.
- Sharp, C. (2002). School Starting Age: European Policy and Recent Research. Paper presented at the LGA Seminar 'When Should Our Children Start School?' LGA Conference Centre, Smith Square, London, 1 November 2002.
- Simons-Morton, B. G., Crump, A. D., Haynie, D. L. ve Saylor, K. (1999). Student-School Bonding and Adolescent Problem Behavior. *Health Education*, 14, 1: 99-107.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. [Adolescence, 7th edition. New York: McGraw-Hill.] Yayına Hazırlayan: Fiigen Çok. Ankara: Imge.
- Tyack, D. B. (1974). *The one best system: A history of American education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Eğitimi Dzenleyen Kanunların Ruhu Üzerine

Yrd. Doç. Dr. Engin ASLANARGUN
Düzce Üniversitesi | Eğitim Fakültesi

Eğitimde uzak hedefler politik felsefeyi yansıtmaktadır; eğitim hizmetlerinin yönünü ve varmayı planladığı amaçları işaret etmektedir. Genel hedefler bir bakıma uzak hedeflerin yorumu veya dökümüdür. Özel hedefler ise öğrenciye kazandırılması uygun görülen nitelikler, davranışlar ve değerlerdir (Ertürk, 1984). Eğitimde uzak ve genel hedeflerin politik felsefe çerçevesinde şekillenmesi, bir anlamda ideolojik olması olağan bir durumdur ve her ülke, yeni nesillerini benimsemiş olduğu dünya görüşü, ideolojisi ve değer sistemi doğrultusunda yetiştirebilmek için uzak ve genel hedefler belirlemede, bu doğrultuda özel hedeflerini şekillendirmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus insan hakları, demokrasi ve evrensel hukuk temelinde mevcut dünya görüşü ile değerlerin anlamlı olarak sentezlenmesi ve insanlara sunulmasıdır. Fakat Türkiye gibi her türlü hedef kapsamını ideolojiyle çevreleyen, kanunlarında yetiştirmek istediğı insan tipini ayrıntılı olarak tarif eden az sayıda ülke vardır.

Eğitimin tanımı yapılacağı zaman ilk akla gelen, eğitim fakülteleri birinci sınıf öğrencilerinin ilk derslerinde karşılaştıkları ilk nesil Türk eğitimcilerinden Ertürk'ün geliştirdiğı tanımdır: *"eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir"*. Çoğunlukla yanlış anlaşıldığı gibi buradaki istendik kelimesi bireyin istediğı değişiklikten öte eğitimi planlama konumunda olanların, bireylerde gerçekleştirmek istedikleri değişimi ifade etmektedir; bir anlamda yetiştirilmek istenen insan tipinin planlanması, kısaca eğitim mühendisliğidir. Eğitimde hedeflerin kimler tarafından belirleneceğı ve hangi temel değerler üzerinde yükseleceğı, ülkedeki politik felsefeyi

belirleme ve yürütme durumunda olan otoritelere bağlıdır. Bu anlamda okullar devletin vatandaş yetiştirme fabrikaları, eğitimciler ve öğretmenler de bu fabrikaları işletmek için parayla tutulmuş ustalardır (Ertürk, 1984); veya rasyonel ve kapitalist bakış açısıyla öğretmenlik, belirli bir bedel karşılığında beden ve zihin gücünün kiralandığı bir meslektir (Şişman, 2010). Uzmanlık bakış açısıyla ideolojik bir bakış açısının çatıştığı bir durum söz konusudur. Bir yandan eğitim uzmanları düzenin yöneticilerini ikna edebildikleri ölçüde sınırları etkileyebilirler, öte yandan yöneticiler uzman kanısından yararlanabildikleri ölçüde daha isabetli olma şansını yakalayabilirler.

Eğitimde politika belirleyicilerin ve karar sürecinde etkili makamların toplumla ilgili cevap-

lamak durumunda oldukları bazı sorular vardır. Bunlar: Toplumun ihtiyaçları nelerdir? İnsanlara nasıl bir eğitim sunulmalıdır? Eğitimde hangi değerler ön plana çıkmalıdır? Var olan kültürel birikim korunup geliştirilmeli midir, yoksa değişme zamanı gelmiş midir? Değişime karşı halkın direnme gücü nedir? İnsanlar için neyin iyi, güzel ve faydalı olduğuna kendileri mi karar vermeli, yoksa onların yerine bu kararları yöneticiler mi almalıdır? Bu ve benzeri sorulara verilecek cevaplar oldukça karmaşık ve çok faktörlü durumların birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu aynı zamanda politik ve toplumsal boyutları olan, sosyolojik bir bakış açısıyla Montesquieu'nun "Kanunların Ruhu" adını verdiği çok değişkenli sosyal bir gerçekliktir. Kanunların ruhunu oluşturan ve ona şekil veren temel güç ile coğrafya, iklim, din, özgürlük, üretim ve yönetim biçimi, ticari faaliyetin türü, örf ve adetler arasında uyum olmalıdır. Kanun koyucuların hareket alanını belirleyen ve toplumla arasındaki karşılıklı etkileşimi şekillendiren bu faktörler, *kanunların ruhunu* oluşturmaktadır (Gürkan, 1993; Macfarlane, 2000).

Ülkemizdeki tarihsel sürece bakıldığında bu sorular açısından oldukça karmaşık bir durumun var olduğu görülmektedir. Adeta, Tanzimat döneminden itibaren toplum için neyin iyi ve güzel olduğuna yönetim gücüne sahip olanların karar verdiği görülmüş, eğitim sistemi çoğunlukla farklı kültürlerle ait reçetelerle dizayn edilmeye ve bu doğrultuda insanlar modernleştirilerek üstün bir ırk yaratılmaya çalışılmıştır. Türkiye'de yenileşme ve batılılaşma hareketinin başladığı 19. yüzyıldan itibaren ülke şartlarına uyan bir eğitim sistemi geliştirilememiştir. Mutlak otoriteyi Milli Eğitim Bakanlığı'na bırakan Fransız mantığının taklidi olan sistem, yönetimin her alanında olduğu gibi eğitim alanında da bürokratik ve politik etkilerin artmasına ve eğitim örgütlerinin kırtasiyeciliğe boğulmasına yol açmıştır (Kaya, 1977). Daha net bir ifadeyle Fransız Bonapartist kamu yönetim anlayışından 1920'li yıllarda devşirilmiş olan Türk kamu yönetiminin anahtar iki kavramı kontrol ve hâkimiyet olarak ortaya çıkmaktadır. Davet üzerine ülkemize gelen Dewey gibi eğitimciler aşırı merkeziyetçiliğin ve yerel kontrol mekanizmalarının dışlanması konusunda yeni cumhuriyet yönetimini uyarmasına karşın ancak 1990'ların başında ve 2010'lu yıllarda AB uyum reformları kapsamında yönetimde yeniden yapılandırma çalışmaları gündeme gelebilmiştir. Bu

çerçevede okullar ile yerel eğitim örgütlerinin güçlendirilmesi tartışılmış, ancak teferruata ilişkin konularda bazı basit adımlardan öteye gidilememiştir (Turan, 2009). Yerel organlar, en ince ayrıntısına kadar merkezden belirlenen politika ve uygulamaların yürütülmesi ve sadece son imzanın atılması sürecinde yetkilendirilmiştir. Bu süreçte bile eğitim örgütlerinin yöneticileri yerine eğitime ilişkin sadece genel anlamda bilgili olan mülki amirler yetkilendirilmiş, bir şekilde bürokrasinin elindeki güç ve yetki farklı boyutlarda devam etmiştir. Bu haliyle eğitim dâhil her konuda merkezi otorite olarak tanımlanan bürokratlar söz sahibi olmuş, halkın beklentileri ve değerleri yerine örnek alınan ülke sisteminin temel değerleri benimsemiştir.

Eğitim Kademelerine İlişkin Uluslararası Standartlar

Eğitim kademelerine ilişkin ülkeler arası standart kavramlar ve tanımlar oluşturabilmek ve bu kapsamda karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Uluslararası Eğitim Standartları (*International Standard Classification of Education (ISCED)*) belirlenmiştir. Buna göre OECD ülkeleri içerisinde okul öncesi dönemden başlayarak doktora düzeyine kadar devam eden eğitim süreci ortalama 9 kademe olarak ön görülmüş ve gelişmiş ülkeler eğitim sistemlerini bu doğrultuda yapılandırarak kademeler arası sürekli yönlendirmeye ve geçişlere açık bir sistem benimsemişlerdir. Ortalama 6 yıl süren temel eğitimden sonra iki veya üç yıldan oluşan akademik, mesleki ve yükseköğretim seçeneklerine göre eğitim sistemlerinin yapılandırıldığı, kademeli, seçenekli ve geçişli bir sistemin genel olarak benimsendiği OECD raporlarından anlaşılmaktadır. Bu ülkeler içerisinde temel eğitimi en katı ve geçişsiz haliyle 8 yıl kesintisiz olarak uygulayan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir (OECD, 1999, 111; UNESCO, 2009, 16; OECD, 2010,7).

Ülkeler düzeyinde farklılıklar göstermesine karşın AB ülkeleri genel olarak kişilerin bireysel yeteneklerine ve tercihlerine göre esnek, kademeli ve geçişli eğitim sistemleri uygulamaktadırlar. Genel eğitim sistemleri karşılaştırıldığında Almanya'da ortaöğretim kademesinin kendi içinde çeşitli bölümlere ayrılmakta, özellikle Gymnasium mezuniyeti üniversiteye giriş için basamak kabul edilmektedir. Zorunlu ilköğretim, eyaletler bazında 4 veya 6 yıl olarak uygulanmakta, deva-

mında 2 veya 3'er yıllık iki kademeli ortaöğretim ön görülmektedir. Fransa'da genel, teknik ve meslek eğitim sunan okullar içerisinde genel ve teknik lise diploması alan öğrenciler yükseköğretime devam etmektedir. İngiltere'de ise hem ilköğretim hem de ortaöğretim iki basamağa ayrılmıştır. 6 yıl olan zorunlu ilköğretim iki basamaktan, 7 yıl olan ortaöğretim ise üç basamaktan oluşmakta, basamaklar arasında çocukların yetenek ve eğilimlerini belirleyen sınavlar ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Finlandiya'da zorunlu ilköğretim 9 yıl olup iki kademe halinde uygulanmakta, öğrenciler yeteneklerine göre 2 ila 4 yıl arasında değişen genel veya mesleki eğitim kurumlarına devam edebilmektedir. 16 yaşından sonra öğrenciler meslek eğitimi alabildikleri gibi orta eğitim sertifikası alarak üniversitelere giriş hakkı kazanabilmektedir. Almanya, Fransa ve İngiltere'de öğrencilerin, zorunlu eğitim sonrası alabilecekleri eğitimle ilgili yönlendirilmeleri sürecinde öğretmen ve okul görüşü oldukça önemliken Türkiye'de bu konuya yeterince önem verilmemekte, zorunlu eğitimlerini tamamlayan öğrenciler kendi tercihleri doğrultusunda öğretime devam etmektedir (Kilimci, 2006, 277; Delibaş, 2007, 71). Sadece ilk ve ortaöğretim değil, yükseköğretim düzeyinde bile geçişli ve kademeli bir yöntem ile öğrencilerin çok yönlü ve derin bir genel kültür ve mesleki formasyondan geçirilmesi gündeme gelmektedir. Üniversitelerin üç yıl lisans, iki yıl yüksek lisans öğretimi olmak üzere 3+2 modeline dönüştürülmesi savunulmakta, lisans öğretimi ağırlıklı olarak genel eğitim programlarına dönüştürülmesi, lisans diplomasının bir mesleğe yönelik olarak değerlendirilemeyeceği, sadece daha derinleştirilmiş bilginin aktarılacağı "artı iki" yüksek lisans programlarına geçişte bir filtre rolü oynayabileceği tartışılmaktadır (Karakaş, 2011a). Bu süreçte en temel ilke, eğitim mühendisliğinden çok eğitim bilimsel bir bakış açısıyla öğrencilerin psiko sosyal gelişimlerine en uygun tercihin yapılmasının sağlanmasıdır. Diğer bir ifadeyle yöneticilerin veya anne-babaların tercihleri yerine öğrencilerin kendi yeteneklerinin ve seçeneklerinin belirleyici olacağı bir sistemin oluşturulması gerekmektedir. Genel, meslek, imam hatip, fen ve öğretmen lisesi gibi ayrımlarla herhangi bir okul türünü geliştirmek veya çökertmek amacıyla düzenleme yapmak yerine ülkedeki ve dünyadaki gelişmelerin yönü doğrultusunda adımlar atılmalı, eğitim meseleleri eğitim bilimsel bir bakış açısıyla tartışıl-

malı, ideolojik bakış açısına kurban edilmemelidir. Günümüzde ideologların ve onların büyük anlatılarının insanlığa mutluluk getirmediği, zamanı ve gelişmelerin yönünün doğru okuyamayan ve kendi ülke insanının değerleriyle çatışan baskıcı ve militarist yönetimlerin en büyük kötülüğü kendi insanına yaptığı güncel gelişmelerden anlaşılmasıdır.

Türkiye bütünüyle Fransız rasyonalizminin ürünü olan tek tip insan ve öğretmen yetiştirme mantığı üzerine kurulu merkezîyetçi eğitim öğretim ve öğretmen yetiştirme sistemini model alırken, öğretmen özerkliği, çok tipli insan yetiştirme, yerel yönetim eksenli ve eğitim sendikalarının aktif olduğu İngiliz emrist yönetim anlayışını tartışmaya değer görmemesi eğitim sistemimizin dayandığı felsefeyi yansıması açısından anlamlıdır (Akdağ, 2005, 69). Yıllardır savunma mekanizması olarak ileri sürülen rejim değişikliklerinden ve olağanüstü dönemlerden sonra birliğin ve bütünlüğün korunması adına bir müddet merkezîyetçi ve otoriter politikaların gerekliliği, bugün gelişmiş ve demokratik ülkelerin geçirdiği deneyimler göz önüne alındığında şehir efsanesinden ve kendi kendini meşrulaştırma gerekçesinden öteye gitmemektedir. Hatta bu tür merkezi ve otoriter politikalar, birlik ve bütünlüğü sağlayacağına, kamuoyunun desteğine gerek duymadığı ve halkın güvenini önemsemediği için daha hızlı çözülme süreci içerine girmektedir. Türk Eğitim Sisteminin geldiği nokta düşünüldüğünde bu tür merkezi, otoriter ve halkın değerlerine dayanmayan karar mekanizmalarının büyük sorumluluğu bulunmaktadır. Sınav ve yerleştirme sistemi ile öğretmen ve

öğrenci yetiştirme düzeni, yürürlükteki kanunlar çerçevesinde gerçekleş(eme)len uygulamaların bir sonucudur. Sınava endeksli, pozitivist ve mekanik insan yetiştirmeye programlanmış, ders-haneler karşısında meşruiyetini yitiren okullar, aynı şekilde mevzuatın ezberlenmesine dayanan sınavlarda başarılı olan öğretmenler tarafından idare edilmektedir. Mevzuatın ezberlenmesine dayalı sınav başarısı ile eğitim yöneticiliği sıfatını kazanan öğretmenlerin idaresindeki okulların gelişiminden veya etkiliğinden bahsetmek oldukça zordur. Her dört okul birincisinden birinin üniversite giriş sınavında başarısız olmasının (Tezkan, 2011) sorumluluğunu sınav içeriği veya yöntemi yerine eğitim sistemini düzenleyen kanunların ruhunda ve felsefesinde aramak gerekmektedir. İstatistikler doğru okulduğunda bir mesleğe yönelik lisans programlarına yerleşene öğrenci sayısının abartıldığı kadar fazla olmadığı görülmektedir. 2011 ÖSS yerleştirme sonuçlarına göre alt sınıflarda yer alan genel liselerin üniversiteye öğrenci yerleştirme oranı yüzde 20'nin altında iken eğitim sisteminin gözbebeği olan fen liselerinde yerleşme oranı ancak yüzde 60'lar düzeyindedir. Bütün bir eğitim sisteminin başarı durumu sorgulanmaya muhtaçtır. Başarı tablosu böyle olan lise ve üniversite eğitimi, sosyal ve güncel konulara yaklaşım olarak öğrencilere analitik ve objektif bir bakış açısı mı kazandırıyor, yoksa sadece resmi propaganda papağanları mı yetiştiriyor? Eğitim seviyesi yüksek olanların hiç eğitim görmemiş olanlara göre daha fazla şartlanmış, seçkin ve ön yargılı olmaları oldukça düşündürücü bulunmaktadır (Karakas, 2011b)

Türk Eğitim Sisteminin temel taşları olarak kabul edilen İlköğretim Kanunu ile Milli Eğitim Temel Kanunu ülkedeki olağanüstü şartlarda kanun koyucuların ideolojik saplantılarının bir ürünü olarak çıkarılmış, zaman içerisinde meşrulaşarak aynı zihniyeti taşıyan sivil görünümlü yöneticiler eliyle sorgulanmadan ve eğitimsel değerleri tartışılmadan yıllarca uygulanmaya devam edilmiştir. İlköğretimle ilgili temel hükümleri içeren 222 sayılı kanun bir darbe yönetiminin ürünü olarak 1961 yılında çıkarılmış, 2011 yılında çeşitli değişikliklerle birlikte yürürlüğünü korumuştur. Bugün tartışılan kesintisiz eğitim, olağan üstü bir dönemde çıkarılan 222 sayılı kanun üzerinde diğer bir olağanüstü dönem hükümetinin militarist güdülerle 1998 yılında 9. Maddede yaptığı değişik ile kanun halini almıştır. Eğitim sistemimizin temel esaslarını belirleyen 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun da bir askeri müdahaleden sonra kurulan hükümetlerce çıkarılmış olması ve yine olağanüstü bir dönem olan 12 Eylül günlerinde revize edilmesi (Karakas, 2011) eğitim hayatını düzenleyen temel kanunların hangi ruhu ve mantığı yansıttığını; buna karşın halkın, eğitimcilerin, toplumsal değerlerin, taleplerin, beklentilerin ve ihtiyaçların bu düzenlemelerin neresinde yer aldığını göstermesi bakımından anlamlıdır.

Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri başlığı altında temel kanunda sıralanan hükümler birbirinin tekrarı ve şekilsel vurgusu yüksek, 2011 yılının dünyasında tartışılmaya muhtaç maddelerden oluşmaktadır. Temel ilkeler olarak vurgulanan başlıklar bir bir incelendiğinde çıkarıldığı ilk günden itibaren uygulama olanağı bulamayan, birbirleriyle çelişen, eğitimsel değeri yerine soğuk savaş yıllarının otoriter ve tek tip insan yetiştirme politikalarını ön plana çıkaran maddelerden oluştuğu görülmektedir. Dil, ırk, cinsiyet ve din açısından ayrımcılığın olmadığı *genellik ve eşitlik* (4. madde) başlığı altında vurgulanmasına karşın bu tür ayrımcılık örnekleri yıllardır sergilenmekte ve tartışılmaya devam etmektedir. *Ferdin ve toplumun ihtiyaçlarına* (5. madde) göre eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi ilkesi, yönetme yetkisinin halkın temsilcilerinin elinden zorla alanlarca ifade edilmesi ne derece gerçekçidir? Son yıllarda yapılan basit rötuşlar dışında neredeyse tamamı olağanüstü dönemlerde hazırlanmış kanunlardaki halk vurgusu ne derece inandırıcıdır? *Yönelmeyi* (6. madde) eğitimin temel ilkeleri arasında saymasına karşın bu kadar sert bir kesintisiz eğitimin

uygulanması ve bunun katsayı gibi bir uygulama ile taçlandırması büyük bir çelişkidir. Çocukları, kendi kararlarını vermekten aciz oldukları bir yaş diliminde verdikleri kararlara bütün eğitim hayatı boyunca mahkûm etmenin yöneltmeyle bir ilgisi olmasa gerek. *Demokrasi eğitiminden* (11. madde) bahsederken bile devlete karşı ödev ve sorumlulukların altını çizen, buna karşın insan olmaktan doğan temel hak ve özgürlükleri teğet geçen benzer maddeleri görmek mümkündür. *Karma eğitimi* (15. madde) temel ilkeler başlığı altında sıralanırken yabancı okulların hareket alanını genişletecek esneklikte kız ve erkek okulların da olabileceği istisnası, aynı madde içerisine yerleştirilebilmektedir. Diğer bir ayrıcalıklı uygulamayı hazırlık sınıfı uygulamasında da görmekteyiz. Milyonlarca öğrenciyi ve binlerce öğretmeni ilgilendiren kararlar bir anda alınabilirken bazı özel okullar ile derece yapan devlet okulları için istisnalar getirilebilmekte, özgürlük ve esneklik sadece bazı kesimler için düşünülmektedir. Kanun yapıcı irade özellikle olağanüstü dönemlerde sınırlayıcı kanuni düzenlemelerle eğitim mühendisliği işini aksatmamaktadır. Adeta "eğitim, eğitimcilerle bırakılmayacak kadar ciddi ve ideolojik bir işidir" mantığıyla hareket edilmiştir. Günümüzde bazı yönetmelik değişiklikleri öncesinde, kamuoyunda tartışılması için zamana yayılması, eğitim sendikalarının görüşlerinin sorulması ve bazı komisyonlarda yetkili sendika temsilcilerine yer verilmesi olumlu bir adım olmasına karşın eğitimin özüne ilişkin düzenlemeler ile ilgili adım atılması, temel düzenlemeler ve önemli makamlara atamalar söz konusu olduğunda eğitimbilimciler yerine geleneksel bürokratların tercih edilmesi aynı alışkanlıkların ve hastalıkların devam ettiğini göstermektedir. Sağlık veya adalet söz konusu olduğunda alan dışından bakan veya üst düzey bürokrat ataması tabanın tepkisinden çekinilerek yapılamazken konu eğitime geldiğinde herkes uzman kesilmektedir. Bakanları bir tarafa bıraktığınızda müsteşar ve üst düzey yöneticilerin eğitimin içerisinden gelmediği ve okullarda ne olup bittiğinden ancak normal bir vatandaş düzeyinde bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bütün bir yükseköğretim sistemini düzenleyen, çıkarıldığından itibaren yaklaşık 10 kat büyüyen bir sistemi hala düzenlemeye ve yönetmeye devam eden 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanununun da olağanüstü bir dönemde hazırlandığını, şekilsel bazı değişikliklere rağmen hala geçerliğin koruduğunu

eklemek gerekmektedir. Olağan üstü bir dönemde baskıcı bir anlayışla hazırlanmış olan mevcut anayasanın yaklaşık yarısının değiştirilmiş olması anayasaya ve kanunlara egemen olan ruhu değiştirmemekte, öze ilişkin baskıcı ve otoriter unsurlar devam etmektedir.

Sivil anayasa tartışmalarının yapıldığı günlerde meclis başkanının anayasa hukuk profesörleriyle toplantı yapması demokratikleşme açısından önemli bir adım olup, eğitim sisteminin eğitim bilimsel bir bakış açısıyla sivilleşmesi ve insanileşmesi konusunda da benzer adımların atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar eksik yönleri olsa da öğretim programlarının yenilenmesi sürecinde yapılan tartışmaların bütün eğitim sistemini kapsayacak şekilde denetim, yönetim ve okul yapılarının yeniden yapılandırılması sürecinde gündeme getirilmesi gerekmektedir. Belirli güç odaklarının siparişleri üzerine oldubittiye getirilerek, tartışılmadan, ek bir maddeyle kanunlaşan kesintisiz eğitim gibi çocukların en önemli bilişsel ve duyuşsal dönemlerini ilgilendiren bir konuda eğitim uzmanlarının görüşlerinin alınıp alınmadığı veya bu konuda herhangi bir araştırma raporunun hazırlanıp hazırlanmadığı eğitimciler de dâhil kamuoyunun bilgisi haricinde yıllardır uygulanmaktadır. Rasyonel ve aydınlanmacı aklın kutsandığı, her şeyin akıl süzgecinden geçirilerek tartışıldığı bir çağda militarist bir zihniyetle hazırlanan kanunların eğitimsel değerinin tartışılmaması ve sanki kutsal bir metinmiş gibi dokunulmaz hale getirilmesi üzerinde düşünülmeye gereken bir husustur.

Sonuç:

Türk Eğitim Sistemini düzenleyen kanunlar ve bu doğrultuda geliştirilen politikalar eğitim bilimsel bakış açısı yerine, bir eğitim mühendisliği çabasının ürünü olarak tek tip insan yetiştirme ideolojisine dayanmakta ve bugün geldiği noktaya itibarıyla insanların beklentilerine cevap verememektedir. Mesleki çeşitliliğin ve geçişliliğin oldukça esnek olduğu, her yıl yeni mesleklerin popülerlik kazandığı (Güçlü, 2011), insanların yaşamları süresince birkaç meslek değiştirdiği veya aynı mesleğin değişik boyutlarına ilişkin sorumluluk üstlendiği bir dünyada 18 yaşındaki bireyler için bile uzmanlık eğitiminin erken bir yaş olduğu tartışılmaktadır. Bugün her atama yönetmeliğinden sonra kısmen haklı olarak açıklama yapan

ve idare mahkemesinin yolunu tutan sendikaların, sivil toplum örgütlerinin ve eğitimcilerin aynı hassasiyeti eğitime yön veren kanunların insan hakları, demokrasi, evrensel hukuk ve pedagojik açıdan tartışılması konusunda da göstermesi gerekmektedir. Mevcut haliyle eğitim sistemini düzenleyen kanunların arkaplanında sınıf mücadelesi olduğu, belirli kesimin çocuklarının orta ve alt mesleklerde çakılı kalarak sosyal eşitsizliğin pekişmesine yol açtığı iddiası, eğitimin sosyal geçişliliği arttırdığı ifadesini tartışmalı hale getirmektedir. Oysa eğitimin temel amaçlarından biri de sosyal mobilitayı arttırmak (asansör rolü), toplumun bir yerlerinde bir nedenden oluşmuş eşitsizlikleri törpülemektir. Düşük gelir, çok yetersiz aile ve eğitim ortamlarından gelen çocukların toplumun önemli yerlerine tırmanmasının temel koşulu çok ileri yaşlara ve aşamalara kadar eğitimde esnekliğin, her aşamada yatay geçiş olanaklarının korunmasından, köprülerin atılmasının geciktirilmesinden geçmektedir (Karakaş, 2009).

Toplumsal değişmelerin, ülkeler arası iletişimin ve teknolojik gelişmelerin çok hızlı yaşandığı bu yüzyılda eğitime ilişkin kanunlar çıkarılırken iyi düşünülmesi gerekmektedir. Her hususu kanun maddesi haline getirerek, bir anlamda kendi insanına güvenmeyerek gelecek nesillerin yaşamını bugünden şekillendirmenin ve sınırlandırmanın mantığını mevcut sıkıntıları düşünerek iyi sorgulamak gerekmektedir. Korunması gereken değerler ve yeniden üretilmesi gereken unsurlar ile toplumun beklentilerine karşılık verebilecek bir sistemin oluşturulmasına zemin hazırlayacak bir yetki aktarımını ve âdem-i merkezîyetçiliği yeniden tartışmak gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki bölünme paranoyası ile bütün yetkileri merkezde toplayan bir yönetim, otoriterleşerek uzun vadede halkın güvenini daha hızlı kaybetmektedir. Böyle bir zihniyet, bugün birer birer çöken faşist yönetimlerde olduğu gibi sivil toplumu geliştirmiş ve kendini yönetmeyen bir insan ve toplum profiline de yaratıcısı olmaktadır.

Kaynakça:

- Akdağ, B. (2005). İsveç'te Öğretmen Yetiştirme, *Eğitim Toplum ve Bilim*, 2 (12), 58-70.
- Delibaş, H. (2007). *Türkiye, İngiltere, Almanya ve Finlandiya Biyoloji Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Ertürk, S. (1984). *Eğitimde Program Geliştirme*, Beşinci Baskı, Ankara: Meteksan Ltd.

Güçlü, A. (2011). *Bilgisayar, Elektronik, Endüstri, İşletme Boş Kaldı*. 23 Ağustos 2011, Milliyet Gazetesi.

Gürkan, Ü. (1993). Montesquieu ve Kanunların Ruhu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38, 9-31.

Karakaş, E. (2009). *Katsayı, Hukuk ve Vicdan*, 1 Aralık 2009 Salı, Star Gazetesi, <http://www.stargazete.com/yazar/eser-karakas/meb>, (Erişim Tarihi, 25.08.2011).

Karakaş, E. (2010). *Eğitimin amacı ne olmalı?* 9 Mayıs 2010 Pazar, Star Gazetesi, <http://www.stargazete.com/yazar/eser-karakas/meb>, (Erişim Tarihi, 25.08.2011).

Karakaş, E. (2011a). *2023 Hedefleri ve Üniversiteler*, 17 Nisan 2011 Pazar, Star Gazetesi, <http://www.stargazete.com/yazar/eser-karakas/meb>, (Erişim Tarihi, 25.08.2011).

Karakaş, E. (2011b). *Eğitim Diye Diye*, 22 Ağustos 2011 Pazar, Star Gazetesi, <http://www.stargazete.com/yazar/eser-karakas/meb>, (Erişim Tarihi, 25.08.2011).

Kaya, Y. K. (1977). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz 2*. Baskı, Ankara. Nüve Matbaası.

Kilimci, S. (2006). *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.

Macfarlane, A. (2000). *Montesquieu and The Making of the Modern World*, In "The Riddle of the Modern World; Of Liberty, Wealth and Equality", Macmillan.

OECD, (1999). *Classifying Educational Programmes Manual for ISCED-97 Implementation in OECD Countries*, 1999 Edition, OECD.

OECD. (2010). *Highlights from Education at a Glance 2010*, Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD 2010.

Şişman, M. (2010). Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 10 (3), 63-82.

Tezkan, M. (2011). *Her Dört Liseden Biri Okul Değilmiş Binaymış!* 22 Ağustos 2011, Milliyet Gazetesi.

Turan, S. (2009). *Centralisation Paradigm of Tradition versus Decentralisation as the Imposition of Modernity in Turkish Educational System*, In "Centralisation and School Empowerment: From Rhetoric to Practice", Edited by Adam Nir, New York: Nova Books.

UNESCO, (2011). *International Standard Classification of Education (ISCED) 2011 – Draft*, Institute For Statistics, UNESCO.

Kesintili-Kesintisiz Eğitim Politikasının Değerlendirilmesi

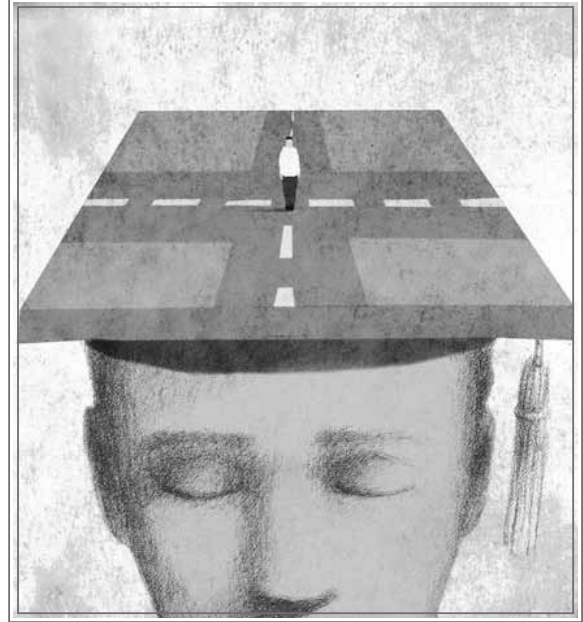
Prof. Dr. Vehbi ÇELİK
Mevlana Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Eğitim Bilimleri

İlköğretimi yaygınlaştırma çerçevesinde eğitim sistemimizde birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Taşınmalı eğitim, yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim bölge okulları, kesintisiz eğitim politikaları, ilköğretimi yaygınlaştırmaya yönelik olarak geliştirilen eğitim politikalarıdır. İlköğretimi yaygınlaştırma çabaları zorunlu eğitimin kesintisiz mi yoksa kesintili mi olsun tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Devlet, eğitim hizmeti veren okulları, kendi siyasal gücünü koruma adına düzenlemekte ve yönetmektedir. Her devlet kendi siyasal yapısına uygun bir eğitim sistemi oluşturmaya çalışmaktadır. Eğitim siyasal davranışların kazanılmasına öncülük eden en sistemli kurum olarak görülmektedir (Gökçe, 2009). Zorunlu eğitim, devletin temel bir eğitim politikasıdır. Değişik ülkeler zorunlu eğitim konusunda farklı eğitim politikaları uygulamaktadırlar.

Zorunlu İlköğretim Uygulamasının Gelişimi

İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması düşüncesi ilk defa 1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda vurgulanmıştır. 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, zorunlu öğrenim süresini 7-14 yaşlarını kapsayacak şekilde 8 yıla çıkarmıştır. Yasa, bu öğrenimin beş yılının ilkokulda, geri kalan üç yılının da tamamlayıcı kurs ve sınıflarda görülmesi zorunluluğunu getirmiştir. Yasanın getirdiği bu zorunlu öğrenimin ilkokul kesimi uygulamaya konmuş, ama üç yıllık kesimi, bölge okullarının dışında uygulanamamıştır (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>).

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 10. Milli Eğitim Şurası'ndan başlayıp 15. Milli Eğitim Şurası'na kadar akademik çerçevede tartışılmış ve 1971-1972 öğretim yılında pilot uygulaması başlatılarak 1973 yılında çıkan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilkesi benimsenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. ve 22. maddelerinde 1983'te çıkan 2842 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile temel eğitime "İlköğretim" denilerek, "İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar, ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır" şeklinde yapılan değişiklik ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 3. maddesi 1983'te çıkan 2917 sayılı kanunla yapılan "mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar..." şeklindeki değişiklik ile, ilköğretim, 6-14

yaşlarındaki çocuklara zorunlu kılınmıştır. Ancak 2917 sayılı kanuna “Ortaokullar, planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra, kanunla ayrıca belirleninceye kadar, ilköğretimin sadece ilkokul bölümü mecburidir” şeklinde Geçici 9. Madde konularak ilköğretimin sadece ilkokul kısmı zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>).

1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmesini sağlayan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkındaki 4306 Sayılı Kanun” 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 4306 Sayılı Kanun ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 9. maddesi ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 23. maddesi “İlköğretim Kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.” şeklinde değiştirilmiştir (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>). Bu kanunla ilköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşması ve bu okullardan

mezun olanlara, ilköğretim diploması verilmesi hükmü getirilmiştir. Böylece ilkokul ve ortaokul kavramları kaldırılmış bunun yerine ilköğretim kavramı getirilmiştir.

1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulamaya konan kesintisiz sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması devam etmektedir. On üç yıllık uygulama sürecinde kesintisiz sekiz yıllık ilköğretim uygulaması sürekli olarak tartışılmıştır. En son 2010 yılında düzenlenen sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulaması yerine yeni bir model önerisi geliştirilmiştir. 18. Milli Eğitim Şurası, 1+4+4+4 modelini önermektedir. 18. Milli Eğitim Şurası, zorunlu eğitim öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak 1 yıl okul öncesi eğitim 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık ve 4 yılı ortaöğretim olmak üzere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir önerisini getirmiştir. 18. Milli Eğitim Şurası’nda alınan kararla kesintili eğitime geçme konusunda bir görüş ortaya çıkmıştır.

Fiziksel Mekânın Yönetimi

Kesintisiz eğitim, okulların fiziksel mekân yönetimini olumsuz yönde etkilemektedir. İlköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar öğrencilerin aynı fiziksel mekânı paylaşmaları, pedagojik açıdan uygun olmayan bir durumdur. Çünkü ilköğretim birinci sınıf öğrencisinin bedensel, zihinsel, ahlaki, psikolojik ve sosyal gelişimi sekizinci sınıf öğrencisinden çok farklıdır. Sınıftaki sıra ve masaların büyüklüğünden, sınıfın fiziki tasarımı ve okuldaki diğer fiziki mekânların kullanımına kadar ilköğretimin birinci ve ikinci kademesi için farklı fiziki mekânların oluşturulması, eğitimin bilimsel temelleri açısından bütünlük göstermektedir.

Okulların fiziki mekânı, eğitim hizmeti verdiği toplumun kültürünü yansıtır. Bir okulun kütüphanesi, derslikleri, laboratuvarları, kantin ve yemekhanesi gibi birimleri, okulun sosyal yaşam alanlarını oluşturur. Sekiz yılın tek bir okula sıkıştırılması, okulun sosyal yaşam alanlarının daraltılması anlamına gelmektedir. Çocuğun sosyalleşme sürecinde bu fiziki mekânlar çocuğa önemli katkı sağlamaktadır. Çocuğun doğasında oyun vardır. Yedi yaşındaki bir çocuk bu oyunu on dört yaşındaki bir çocukla oynayamaz. Geniş fiziki mekânlar

oluşturarak ilköğretim çağı çocuklarının oyun hakkına saygı duymak demokratik eğitim anlayışının bir gereği olarak görülmektedir.

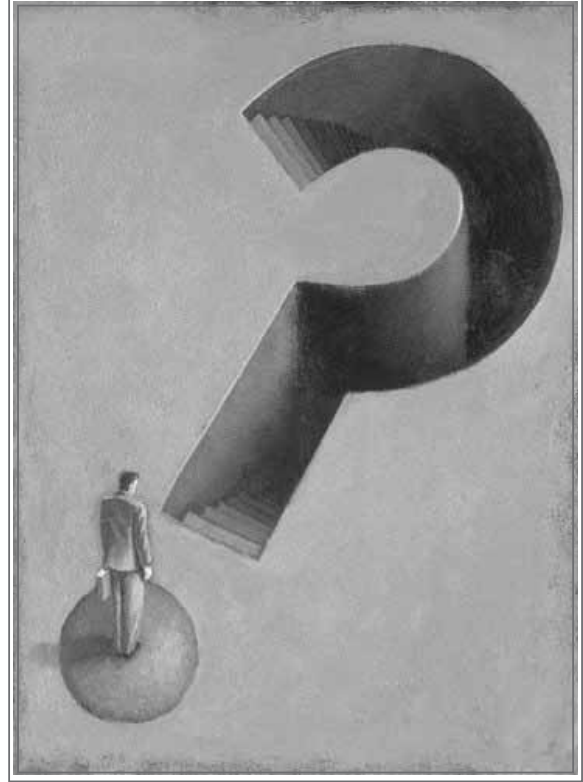
Okulların fiziki mekânı, estetik bir özellik de taşımak zorundadır. Çocukların gelişim düzeyleri açısından estetik anlayışları farklılık gösterebilir. İlköğretim birinci sınıf öğrencisi daha çok oyun alanlarının olmasını arzu ederken, sekizinci sınıf öğrencisi internet kullanmaya imkan veren fiziki ortamların olmasını isteyebilir. Kesintisiz eğitim anlayışında ilköğretim çağı çocuklarının estetik yönelimi gözardı edilmiştir.

Eğitim politikası açısından zorunlu eğitim süresinin uzatılması, küresel dünyanın beklentilerine uygun bir yaklaşım olarak görülebilir. Hatta dünyadaki birçok ülke ilköğretimin yanında ortaöğretimi de zorunlu eğitim içinde değerlendirmektedir. Birey örgün eğitim sürecinde ne kadar çok kalırsa, bilgi ve becerilerini geliştirme imkânı o ölçüde artar. Zorunlu eğitimin kademeli olarak sürdürülmesi, eğitimde bir kopukluğa yol açmadığı gibi, üstelik pedagojik açıdan da desteklenen bir yaklaşımdır.

Eğitimin kesintisiz olarak sürdürülmesi, birtakım politik kaygılara dayanmaktadır. Dünyadaki beklentileri ve eğilimleri dikkate almadan bazı politik ve ideolojik kaygılara dayalı olarak oluşturulan eğitim politikalarının başarı şansı düşüktür. Eğitim politikaları daha çok uzun vadeli olarak geliştirilmesi gereken politikalardır. 1997 yılında çıkarılan kesintisiz zorunlu eğitim kanununun çıktığı tarihten itibaren sürekli tartışılması; geleceği okuma ve toplumsal beklentileri dikkate alma konusunda stratejik bir politika geliştirememesinden kaynaklanmaktadır.

Kesintisiz Eğitimde Okul Kültürü

Okullar fiziksel ve sosyal çevreleri içinde kendi kültürlerini de geliştirirler. Her okul kendi değerlerini, geleneklerini ve kültürel çevresini oluşturur. Okul kültürünün oluşumunda, okulun fiziki çevresi önemli bir faktör olarak görülmektedir. Okulda düzenlenen törenler, yarışmalar ve sportif ve sanatsal etkinlikler, okul kültürünün gelişmesine katkı sağlar (Çelik, 2009). Okulun fiziki mekânları, öğrencinin hatıra dünyasında özel bir yer oluşturur. Öğrencinin oynadığı oyun alanları, yarışmaların ve sportif etkinliklerin yapıldığı ortamlar ve spor salonu gibi ortamlar, öğrencinin hatıra

dünyasında derin izler bırakır. Kesintisiz eğitimin yapıldığı ortamlarda öğrenciye daha kısıtlı fiziki ortamlar sunulmaktadır. Buna karşılık kesintisiz zorunlu ilköğretimin ilköğretim birinci ve ikinci basamak olarak ayrı okul binalarında verilmesi, okulun öğrenci yoğunluğunu azaltacaktır. Öğrenci yoğunluğunun azalması ise, öğrenciye daha fazla fiziki imkân sunulması anlamına gelmektedir.

Okul kültürünün oluşturulmasında, öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde bulundurulması gereken bir boyut olarak ele alınmalıdır. Okulun düzenlediği kültürel ve sosyal etkinlikler, öğrencilerin yaş grubu ve gelişim düzeylerine uygun olarak gerçekleştirilir. Öğrencilerin birbirleriyle kurdukları empatik ilişkiler, homojen yaş grupları içinde gelişmektedir. Yedi yaşındaki bir öğrencinin on beş yaşındaki bir öğrenciyle sağlıklı bir sosyal ilişki geliştirebilmesi mümkün değildir. Okullar yaş aralığı daha az olan homojen öğrenci gruplarında öğrencilerin kendilerini rahat hissettikleri ve yakın buldukları bir okul kültürü oluşturabilir.

Paylaşılan ve güçlü bir okul kültürünün oluşturulması için, ilköğretim okullarının birinci ve ikinci kademe olarak ayrı fiziki mekânlarda yapılmasında fayda vardır. İlköğretimin birinci kademesinde oluşturulacak okul kültürü, ikinci kademeye göre

farklılık gösterecektir. Okulun fiziki mekânlarının sembolik bir dili vardır. Bu dil öğrenciyi tanımlamaya çalışır. Okul kültürü içinde gömülü olan bu sembolik dilin estetikleştirilmesi gerekir. Estetikleştirilen fiziki ortamlar, öğrenciler için bir cazibe ortamı oluşturur.

Sonuç ve Öneriler

Kesintisiz sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması, bir eğitim politikası olarak yeniden tartışılmalıdır. Bilimsel araştırmalara dayalı kesintisiz zorunlu eğitime ilişkin kapsamlı raporlar hazırlanmalıdır. Ülkemizdeki temel sorun, kesintisiz zorunlu eğitimin ideolojik bir platforma çekilmesidir. Belli bir kesimin beklentilerini karşılayan; ancak toplumun çoğunluğunun beklentilerine cevap vermeyen kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasının 18. Milli Eğitim Şurası'nda önerilen 1+4+4+4 modeli şeklinde yeniden düzenlenmesi gerekir.

Geleceğin çocuklarının daha iyi okullarda eğitim görmesi, herkesin temel dileğidir. Çocuklarımızı sekiz yıl aynı okula göndermenin güçlü bir pedagojik gerekçesi bulunmamaktadır. Öğrenci başına düşen daha geniş fiziki mekânlar, çocuk ve ergen psikolojisine uygun fiziki tasarımlar geliştirmek zorundayız. Okulun çekici hale getirilmesi öncelikle fiziki tasarımın geliştirilmesine bağlı görünmektedir.

Okulu bir hapishane olarak gören ve son zilin çalınmasıyla okuldan kaçan öğrenciler mekânın dilini çok iyi anlatmaktadır. Öğrenciler için uygun fiziki mekânların oluşturulmaması, öğrencilerin okul algısını değiştirecektir. Okulu sevmeyen, okula karşı nefret duyan öğrencilerin haklılık payı yok mu? Kesintisiz eğitim uğruna, okulu daha yaşanabilir fiziki ve sosyal ortamlara dönüştüremedik. Hiçbir çocuk okuldan nefret etmesin, okuldan korkmasın ve okuldan geri kalmasın diyorsak, okul kültürünü dönüştürmek ve daha sevimli bir okul kültürü geliştirmek zorundayız.

Kaynaklar:

- Gökçe, F. (2009). Devlet ve Eğitim, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelik, V. (2009). Okul Kültürü ve Yönetimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Hesapçıoğlu, M.; Dündar, S. (2011). Türkiye'de Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Postmodernizm, Konya. Eğitim Akademi yayınları.
- MEB. (2002). <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm>.
- MEB. (2006). Milli Eğitim Şuraları, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Şura Sekreterliği.

Ülkemizde Zorunlu Eğitimin Gelişimi

Kesintili-Kesintisiz Eğitim ve İnformal Öğrenme

Yrd. Doç. Dr. Şükrü ADA
Atatürk Üniversitesi | Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Bir kültürlenme süreci olarak görülen eğitim, bireye yeni davranışlar kazandırma veya var olan davranışı değiştirme süreci olarak da adlandırılır. Bu yönüyle eğitim, toplumsal mirasın yeni kuşaklara aktarılması ve yetiştirilmek istenen vatandaş tipinin belirleyicisidir. Eğitim bir hak olarak bireyin yaşam standartlarını yükseltmede ve bireyin toplum içinde kendini özgürce ifade etmesinde temel rolü oynar. Bireye eğitim hakkı yasal olarak verilmesine karşın bu hakkın tüm bireylerce kullanıldığı söylenemez.

Bir ülkede yurttaşların eğitim olanaklarından istenilen düzeyde yararlanamaması sadece vatandaşları değil aynı zamanda o vatandaşlardan oluşan toplumu da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bakımdan eğitim zorunlu bir süreçtir. Eğitim görme bir hak olmaktan öte, yasal bir zorunluluktur.

Ülkemizde zorunlu eğitim kapsamında olan ilköğretimin amacı toplumdaki "**ortak değerlere sahip vatandaş tipi**"ni yetiştirmektir. Bu açıdan bakıldığında ilköğretimin toplumsal yararı diğer öğretim kademelerinden daha fazladır.

Selçuklularda olduğu gibi Osmanlılardaki eğitimin ilk basamağı olan sıbyan mekteplerinde, her ne kadar dini eğitimin yanında günlük yaşamın gerektirdiği bilgilere yer veriliyorsa da insan yetiştirmede toplumun gereksinimleri ön planda tutulmamıştır (1).

Tanzimat Dönemi Eğitiminin

Temel Özellikleri

1. Tanzimat döneminde eğitim alanında yenileşmelerin başlıca üç nedeni vardır:

a) Tarihi gelişim süreci içinde ülkede yeniliklere gereksinim duyulması ve halkın eğitilmesi;

Tanzimat döneminde Osmanlı eğitim reformu, "Devlet ve hükümetin önemli bir görevi" olarak görüldüğü için devlet bünyesindeki reformlardan biri olarak düşünülmüş ve ötekiler gibi "Batılılaşma" şeklinde anlaşılmıştır.

b) Osmanlı yönetimine ve Türklere karşı düşmanca davranan Avrupa kamuoyunu kazanma;

c) Avrupa devletlerinin baskıları;

2. Eğitimin geliştirilmesi, devleti felâkete gidişten kurtaracak bir yol olarak görülmeye baş-

lanmıştır. Eğitimin böyle bir siyasal ve toplumsal işlevinin bulunduğu fark edilmesi, eğitim tarihimizde çok önemli bir teşhistir ve o zamandan beri değerini korumuştur.

3. Eğitimciler ve yazarlar, ailenin ve devletin eğitim ile ilgili görevlerini, çocuklara ve topluma olan sorumlulukları açısından ele almaya başlamışlardır.

4. Eğitim bir bilim olarak görülmeye ve eğitim bilimi kitapları yazılmaya başlanmıştır.

5. Okul ve sınıf ortamının düzenlenmesine, yeni ders araç gereçlerinin kullanılmasına, genel ve özel yeni öğretim yöntemlerinin denenmesi yoluna gidilmiştir.

6. Örgün eğitim alanında İstanbul'da ve taşrada büyük çabalar gösterilmiş, bazıları günümüzde de etkinliğini sürdüren birçok okul kurulmuştur.

7. Medrese dışındaki örgün eğitimde ilk, orta, yüksek şeklinde bir derecelemeye gidilmiştir (2).

1920 yılında ilk adımı atılan ve 1923 yılında kurulan Cumhuriyet idaresinin önemini ve doğruluğunu kanıtlamak için, zaman zaman önceki dönemin -Osmanlı yönetiminin- bazı doğrularını görmezden gelip yanlışlarını- ama gerçekten yanlışlarını- öne çıkarmak bir yöntem olmuştur.

II. Mahmut'un yönetimi sırasında yapılan yeniliklerin bazıları, Cumhuriyet yönetiminin yaptıkları ile birebir uyuşmaktadır. II. Mahmut'un uygulamaları, bütün "batılılaşma" sürecinde, kendinden önce başlatılanlardan tamamen farklı ve kendinden sonra meydana gelen yenilik ve değişimleri etkilemiş, gelecek değişmelerin çıkırını açmış ve yönünü belirlemiştir.

Eğitimde Batı Eğitim-Yöntem ve İlkelerinin Kabul Edilmesi

Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ilköğretimin zorunlu hale gelmesi, ilk kez II. Mahmut döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde de önceki dönemlerde olduğu gibi, bazı devlet yöneticilerinin ve zamanın aydınları sayılan kimi bilim adamlarının etkinliği ile eğitim ve öğretim alanındaki reform çalışmaları devam etmiştir. Bir yandan çağın gereklerine uygun yeni öğretim kurumları açılırken, bir yandan da öğretim programlarının çağın bilimsel gelişmelerine göre düzenlenmesine çalışılmıştır. Örneğin; Maarif Nazırı Emrullah Efendi, "Tuba Ağacı" nazariyesi ile eğitimin düzenlenmesi işine yükseköğretimden başlanması görüşünü savunurken, dönemin önde gelen eğitimcilerinden Satı Bey, "Eğitimde düzenleme ilköğretimden başlatılmalıdır" tezini öne sürmüştür. Kabul edilen ikinci görüş olmuş ve çalışmalar, ilköğretimin düzenlenmesi konularına yöneltilmiştir. Bu amaçla, 1912 yılında, daha sonra gelecek Cumhuriyet Dönemi'nde de bazı değişiklikler ile yürürlükte kalacak olan "Tahsil-i İptida-i Kanun-u Muvakkat'ı" çıkarılmıştır.

Bu kanunun önemli bazı maddeleri şöyledir:

Madde 1: İlköğretim mecburi ve parasızdır.

Madde 3: İlköğretime ait okullar şunlardır; Anaokulları ve Sıbyan okulları, Rüştüye okulları ve Hırfet okulları (meslek okulları).

Madde 8: Her kariye (köy) ve mahallenin bir ilkokulu olacaktır.

Madde 9: Okulların yapımı dâhil, tüm idari ve eğitim masrafları kariye ve mahalle halkının sorumluluğunda olacaktır.

Madde 27: Her il merkezinde bir ilköğretim Meclisi kurulacaktır.

Madde 40: Kariyelerde "İhtiyarlar Meclisi", nahiyelerde "Nahiye Meclisleri" eğitim işlerinden sorumludurlar.

Madde 91-92: Genel ve özel ilkokullar teftişe tabi olacaklar ve teftişe karşı olanlar cezalandırılacaklardır.

Görüldüğü gibi bu nizamname ile “okul öncesi eğitim” düşüncesi de ilk kez ortaya konulmuştur. (3).

Cumhuriyetin Kuruluş Yıllarında Eğitim

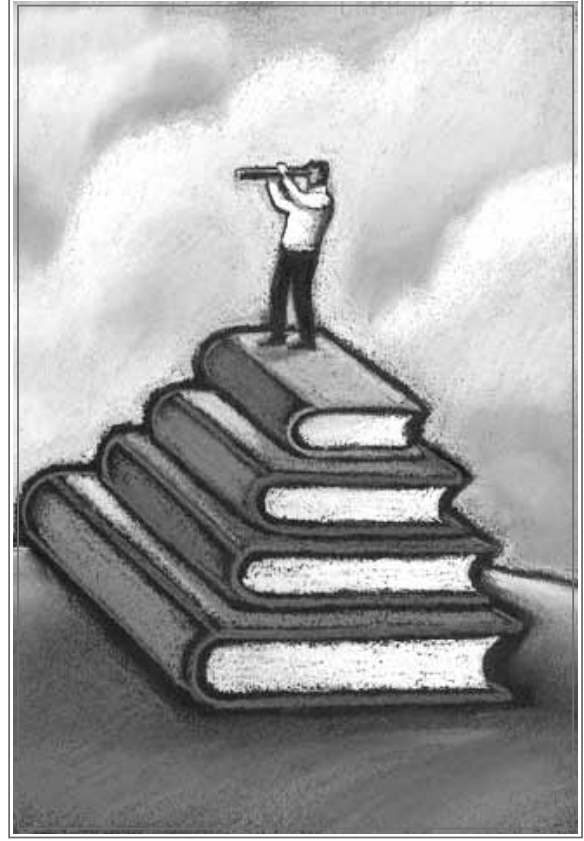
Cumhuriyet dönemi, diğer tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da ilklerin ve yeniliklerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Eğitim alanında yapılan yenilikler öncelikle ilköğretim kademesindedir ve ilköğretim kademesini diğer kademelere göre daha fazla etkilemiştir. Kurtuluş Savaşı'nın sonunda Atatürk'ün önderliğinde, her alanda yeni bir yapılanma sürecine girilmiştir. Bu yapılanmada eğitim, Atatürk'ün gündeminde her zaman özel bir yer almış, Bağımsızlık Savaşı'nın en bunalımlı günlerinde 'Maarif Kongresi'ni ve 'Heyeti İlmîye' adı altında da bilim kurullarını toplamıştır (1921, 1923, 1924 ve 1925).

Bu danışma toplantılarında; ilköğretim programları, zorunlu eğitim, küçük yerleşim birimleri için yatılı bölge okullarının açılması, ilk-orta ve lise eğitim süreleri, öğretmenlik mesleği, Talim ve Terbiye dairesinin kurulması gibi tarihimiz açısından önemli kararlar alınarak yürürlüğe konulmuştur. Her biri ayrı öneme sahip olan ve birbirinin tamamlayıcısı durumunda bulunan bu işler arasında en önde geleni, ülkenin insan gücünü hazırlayacak olan eğitim sistemini birleştirerek devletin gözetim ve denetimi altına alan o günkü adıyla Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur.

3 Mart 1924'te çıkarılan bu kanun ile tüm okullar Maarif Nezareti'ne bağlanmış ve böylece o zamana kadar süre gelen çok başlılık sorunu ortadan kaldırılarak eğitim ve öğretimde ulusal anlamda bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Öğretim Birliği Yasası'nın hemen arkasından çıkarılan 1924 Anayasası ile de her türlü eğitim ve öğretimin hükümetin gözetim ve denetiminde olacağı, yasa çerçevesinde yapılacağı ve serbest olduğu (madde 80), her kadın ve erkeğin ilköğretimlerini yapmaları zorunluluğu (madde 87) getirilmiştir.

Öğretim Birliği Yasası'nın Kabul Edilmesine Bağlı Olarak;

1. Cumhuriyet dışında yönetim arayışında olanların hesaplarına son veren yasal engel getirilmiştir.

2. Kadınlarımızın, geleneksel yapıdan da kaynaklanan nedenlerle dışlanmalarına son vererek, toplum yaşamının her aşamasına aktif olarak katılabilecekleri eğitim ortamları açılmıştır.

3. Okul sistemleri ve eğitim programlarında birliğe gidilerek, insanımızın çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmaları sağlanmıştır.

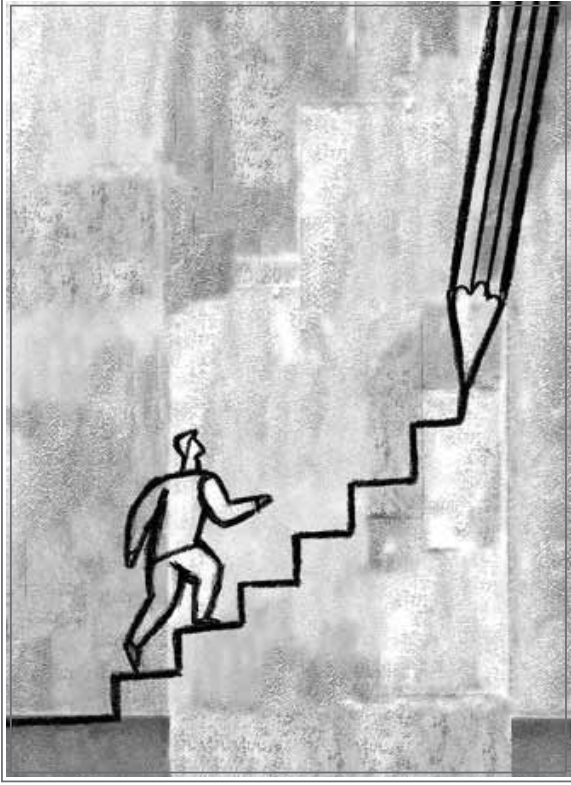
4. Eğitim ortamlarında oluşturulan kültürel çatışmaya son verilerek, bilimi ve bilimsel yöntemleri esas alan demokratik, lâik eğitim programlarıyla çağdaş insan gücünün yetiştirilmesine başlanmıştır.

Öğretim Birliği Yasası'nın gereği gibi uygulanabilmesi için de 1926 yılında Maarif Teşkilâtı Kanunu çıkarılmıştır.

Bu reformla birlikte üniversite Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, 1946 yılında çıkarılan bir yasa ile üniversitelere özerklik ve tüzel kişilik tekrar verilmiştir.

1940 yılında “Köy Enstitüleri Yasası” çıkarıldı. 1954 yılında Köy Enstitüleri geleneksel ilk öğretmen okullarıyla birleştirildi yani bir anlamda kapatılmış oldu.

1950'li yıllarda, eğitimde Amerikan modelinin etkileri görülmeye başlandı. Çok amaçlı okul de-

neyimleri, rehberlik ve araştırma merkezlerinin açılması ile ortaöğretimi tek kanallı hale getirmek çabaları bu etkiler arasında sayılabilir.

1960'lı yıllarla birlikte planlı kalkınma dönemi başladı. Bu doğrultuda eğitimde de nitelikli işgücüne duyulan ihtiyaçlar doğrultusunda planlamalar yapılmaya başlandı.

1961 yılında çıkarılan yasayla ilköğretim yeniden düzenlendi. Düzenlemeyle daha önceden köy okullarında 3 yıl olan ilkokulun öğrenim süresi en az beş yıl olarak belirlendi.

1970'li yılların başında milli eğitimde model arayışları hızlandı. Bu arayışların bir sonucu olarak 1973 yılında bugünkü Türk Milli Eğitim Sisteminin de temellerini oluşturan 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu" çıkarıldı. Kanunla birlikte zorunlu temel eğitimin süresi 8 yıl olarak belirlendi. Bu modele göre beş yıllık ilkokullar ile daha önceden ortaöğretimin birinci devresini oluşturan üç yıllık ortaokullar "temel eğitim" adı altında birleştirildi (4).

Zorunlu İlköğretim Uygulaması Ve Türkiye'deki Gelişimi

1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda, ilköğretimde zorunlu öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması önerildi. Ama bu öneri

1961 yılına kadar dikkate alınmadı. 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, zorunlu öğrenim süresini 7-14 yaşları arasında 8 yıla çıkardı. Yasa, bu öğrenimin beş yılının ilköğretimde, geri kalan üç yılının da tamamlayıcı kurs ve sınıflarda görülmesi zorunluluğunu getirdi. Yasa, aynı zamanda ilköğretimi "temel eğitim" olarak da nitelendirdi. Yasanın getirdiği zorunlu öğrenimin beş yıllık ilköğretim kısmı uygulandı ama üç yıllık kesimi, yatılı bölge okulları dışında uygulanmadı.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 10. Milli Eğitim Şurası'ndan başlayıp 15. Milli Eğitim Şurası'na uzanan bir süreçte akademik olarak tartışılmış ve 1971-1972 öğretim yılında pilot uygulaması başlatılmıştır. 1973 yılında çıkan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilkesine yer verilmiştir.

1971-1972 öğretim yılında 16 ilde, 18 okulda deneme amacıyla başlatılan bu ilköğretim uygulaması, daha sonra terk edildi. Ancak, 1981-1982 öğretim yılında 6 ilde, 10 okulda tekrar ilköğretim uygulamasına geçilebildi (5).

1983'te çıkan 2842 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. ve 22. maddelerinde belirtilen temel eğitime "ilköğretim" adı verilmiştir. "ilköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır."

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 3. Maddesi; 1983'te çıkan 2917 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, "Mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar..." şeklinde yeniden düzenlenerek, ilköğretim 6-14 yaşlarındaki çocuklara zorunlu kılınmıştır. Fakat 2917 sayılı kanuna "Ortaokullar, planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra, kanunla ayrıca belirleninceye kadar, ilköğretimin sadece ilköğretim bölümü mecburidir" şeklinde geçici madde konularak ilköğretimin sadece ilköğretim kısmı zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır (6).

Uzun süren kesintili/kesintisiz zorunlu ilköğretim tartışmalarından sonra 18 Ağustos 1997 tarihinde meclisin kabul ettiği ve 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4306 Sayılı Kanun gereği, 1997-1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde **sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime** geçilmiştir.

Zorunlu İlköğretimin Kesintisiz Sekiz Yıla Çıkarılması

18 Ağustos 1997 tarihinde 23084 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 4306 sayılı yasaya göre; **1.** İlköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşması, bu okullarda zorunlu ilköğretimin kesintisiz yapılması ve bitirenlere "ilköğretim diploması" verilmesi,

2. İlköğretimin 6. 7. 8. sınıflarda öğrenimini orta öğrenim kurumları bünyesinde yapmakta olan öğrenciler ile çıraklık eğitim merkezlerindeki öğrencilerin eğitimlerini bu kurumlarda tamamlaması ve 1997-1998 öğretim yılı başından itibaren bu sınıflara hiçbir şekilde öğrenci alınmaması,

3. Bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan okulların hazırlık sınıflarında başarılı olan öğrencilerle 1997-1998 öğretim yılı başında okumaya hak kazanan öğrencilerin zorunlu ilköğretimlerini bu okullarda tamamlaması,

4. Milli eğitim sisteminin, öğrencileri; ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda her bakımdan yönetmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenmesi, bu amaçla ortaöğretim kurumlarına eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıflarının konulabilmesi,

5. Sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim giderlerinde kullanılmak üzere 01.09.1997-31-12-2000 tarihleri arasında bazı işlem ve kâğıtlardan eğitime katkı payının alınması,

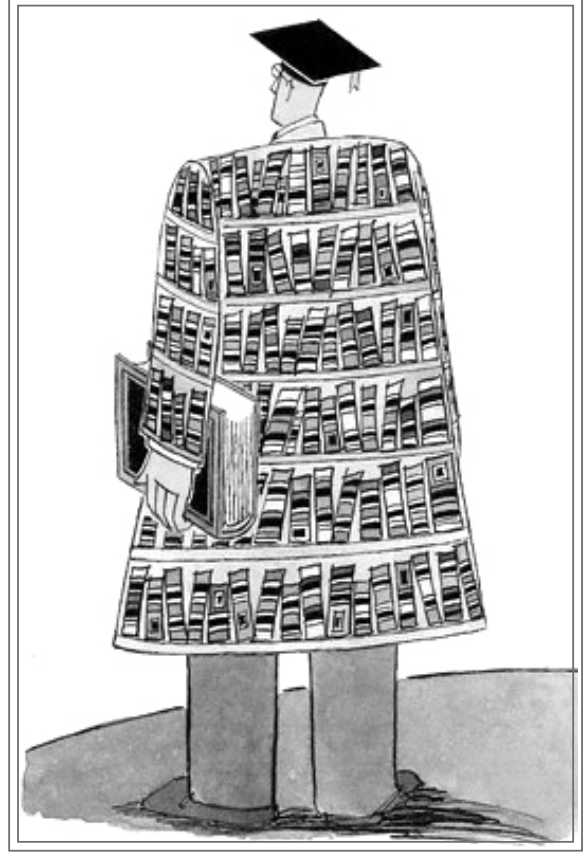
6. Yapılan yasal düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi ve etkili bir biçimde uygulanabilmesi için 4306 sayılı yasayı izleyen günlerde ilköğretimde çağdaş bir eğitim düzeni kurmayı amaçlayan "Eğitimde çağı Yakalama 2000 Projesi" uygulamaya konulmuştur. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretimin yaygınlaştırılabilmesi için planlanan çalışmalar 3 aşamalı olarak ele alınmaktadır.

Birinci aşama: 1998-1999 öğretim yılı, gereksinmelerinin belirlenmesi (1998 yılı yatırım planlaması)

İkinci aşama: 2000-2001 Öğretim yılı başına kadar gereksinmelerinin belirlenmesi (eğitimde çağı yakalama 2000 projesi)

Üçüncü aşama: 2001-2010 arasındaki dönem gereksinmelerinin belirlenmesi (eğitim ana planı)

Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi amacıyla 1997 yılında yürürlüğe konulan 4306 sayılı kanunu ile zorunlu temel eğitimin süresi 8

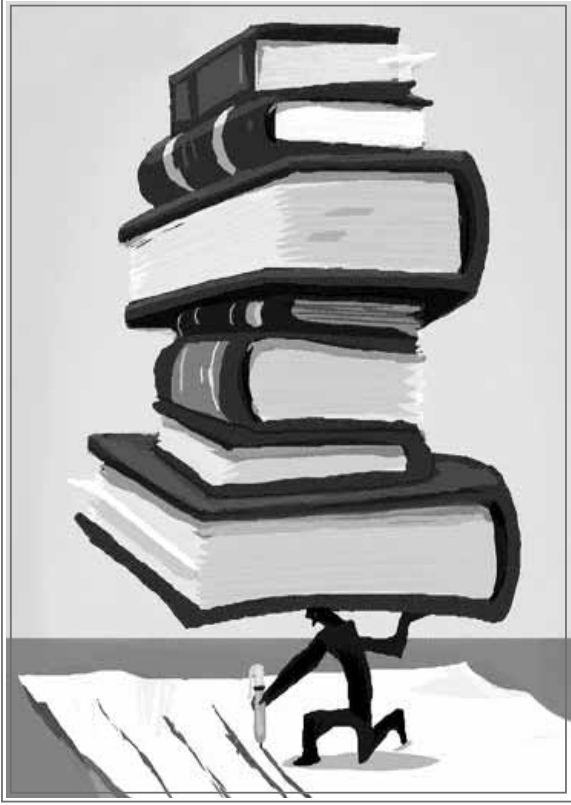
yıla çıkarılmıştır. Aynı yasayla ihtiyaç duyulan ilave kaynakların sağlanmasına ilişkin düzenlemeler de yapılmıştır. Ayrıca Dünya Bankası'ndan sağlanan krediyle "Temel Eğitim Projesi"ne işlerlik kazandırılmıştır.

Kesintili Eğitim

Milli Eğitim Bakanlığı, zorunlu eğitimi kesintili olarak 12 yıla çıkarmaya hazırlanmaktadır. Buna göre, 5+3 uygulamasından sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçen Türkiye, 8+4 uygulamasıyla da 12 yıllık kesintili eğitime hazırlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, "2012 yılında ortaöğretimde % 90'lık okullaşma oranına ulaşıldığında, Türkiye genelinde kesintili olmak üzere 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasını başlatmayı planlamaktadır.

12 yıl zorunlu eğitimde; 8 yıllık zorunlu ilköğretim okulunda okuyan öğrenci, bu sekiz yılın sonunda lise eğitimini istediği bir ortaöğretim kurumunda devam edebilmektedir. 8+4 yıl olması bu sistemin kesintili olduğu anlamına gelmektedir (7).

18. Milli Eğitim Şurası Genel Kurulu'nda zorunlu eğitim uygulamasının 1+4+4+4 şeklinde 13 yıla çıkarılması önerisi kabul edilmiştir.

18. Milli Eğitim Şurası'nda;

Gelişim özellikleri bakımından farklı düzeylerdeki öğrencilerin bir arada eğitim görmesinin ortaya çıkardığı pedagojik sorunların ortadan kaldırılması için;

İlköğretim okullarında sekiz yıllık eğitimin, öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak kademelendirilmesi,

Fiziksel mekânların; bu eğitim kademelerine göre öğrencilerin ayrı eğitim görmelerini sağlayacak şekilde bölümlenmesi, okulların bir öğrenme alanı olma yanında, birer kültür merkezi ve yaşam alanı olarak düzenlenmesi,

Konuları da önerilmiş fakat verilen önerge yerine; "Eğitim süreleri 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretim hazırlık eğitimi, 4 yıl ortaöğretim olmak üzere zorunlu eğitimin 13 yıla çıkarılması" önerisi kabul edilmiştir (8).

Günümüzde her açıdan ve sürekli olarak öğrenen birey, tarih boyunca harcadığı zamanının, daha fazlasını bilgi edinmek için harcamamıştır. Bu öğrenmelerimizin büyük bölümünü ise örgün eğitim süreci kapsamaktadır. Oysa öğrenme sadece örgün eğitimle sınırlı bir olgu değildir. İnsan sürekli öğrenir, üstelik örgün eğitim süre-

since öğrendikleri örgün eğitim sonrası hayatını sürdürmesi için yeterli değilse etkili öğrenme ihtiyacı kendini daha çok gösterir. Bu bağlamda, örgün eğitim süresince etkin birer öğrenen olarak eğitilen bireylerin, gelecek öğrenmelerinin birçoğunun işyerinde ve doğal çevresi içerisinde gerçekleşeceği düşünülürse işyerini ve doğal çevresini aynı zamanda bir (yaşam boyu) öğrenme alanı olarak da görebiliriz. Küreselleşen ekonomik ve sosyal gelişmeler, geleneksel üretim tekniklerinden daha çok teknolojinin kullanıldığı üretim tekniklerine geçilmesi, giderek daha nitelikli insanların istihdam edilmesini ve çalışanların da kariyerlerini korumak için sürekli olarak kendilerini geliştirmelerini gerektirmektedir.

"Formal" öğrenme, bir eğitim veya yetiştirme kurumu tarafından sağlanmakta ve sonunda sertifika/diploma verilmektedir. Öğrenme hedefleri, öğrenme zamanı ve öğrenme desteği bakımından programlıdır (structured), öğrenenin perspektifinden maksatlardır. "Non-formal" öğrenme bir eğitim veya yetiştirme kurumu tarafından sağlanmamakta, sonunda da bir sertifikalandırma söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte hem programlıdır hem de maksatlardır. "İnfomal" öğrenme bir eğitim veya yetiştirme kurumu tarafından sağlanmamaktadır, sonunda bir sertifikalandırma söz konusu olmamaktadır ve programlı değildir. İş, aile, serbest zamanla ilintili günlük etkinliklerin bir sonucudur. Maksatlı olabilir, fakat çoğunlukla değildir (diğer bir ifadeyle tesadüfi/rastlantısal / rastgeledir).

Avrupa Birliği Konseyi, 27 Haziran 2002 tarihli "Yaşam Boyu Öğrenme İlke Kararı"nda;

"yaşam boyu öğrenmenin, bütün örgün, yaygın ve formal olmayan öğrenme (eğitim) yelpazesini kapsayarak, okul öncesi yaştan emeklilik sonrasına (uzanan süreçteki) öğrenmeyi içermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

"gençlik alanında yaygın ve formal olmayan öğrenmenin (eğitimin) değerinin altını çizerek ve bu bağlamda yaşam boyu öğrenme önceliklerini tanımlayarak, gençlik sektörünün yaşam boyu öğrenmeye ilişkin... stratejilerin tanımlanmasına katkıda bulunmasının önemini vurgulamaktadır.

“daha iyi kalite ve... açıklık taahhüdü ile ..., hem “formal” yeterliklerin hem de yaygın ve formal olmayan öğrenmenin ... yasal olarak geçerli kılınması ve tanınmasına öncelik verilmesi gerektiğini kabul etmektedir.

“örgün, yaygın ve formal olmayan öğrenme (eğitim) arasında köprüler oluşturmak için önem arz eden ve... yaşam boyu öğrenme Avrupa alanının yaratılması için bir önkoşul olan, öğrenme sonuçlarının yasal olarak geçerli kılınması amacıyla işbirliğini ve etkili ölçümleri teşvik etmeleri için... üye ülkelere çağrıda bulunmaktadır.” (9).

İnfomal Öğrenme ve Formal Eğitim Arasındaki Farklar

Genel olarak infomal öğrenmenin her çeşidinin eğitimsel düşünce uygulamada düşük bir statüsü vardır. Bu çalışmada bahsedilen işyerinde öğrenmeden anlaşılması gereken, işyerinde öğrenmenin bir infomal öğrenme olduğudur. İşyerinde öğrenme, diğer bir deyişle infomal öğrenme ile geleneksel eğitimsel faaliyetler ya da formal öğrenme arasında bazı kriterler açısından farklılıklar vardır. Bunlar;

1- Eğitim kurumlarındaki ve hizmet içi yetiştirmelerdeki formal öğrenmede, öğretmenler/yetiştiriciler kontroledir, hâlbuki infomal öğrenmede, kontrolde olan biri varsa o da öğrenendir. Bu açıdan formal öğrenme kasıtlı; fakat infomal öğrenme sıklıkla kasıtsızdır.

2- Formal eğitim ve hizmet içi yetiştirmelerde; öğrenme, formal bir müfredat, liyakat standartları, öğrenme çıktıları vs. tarafından öngörülür; ancak infomal öğrenmenin, formal bir müfredatı ve öngörülen çıktıları yoktur.

3- Hem eğitim kurumlarında hem de hizmet içi yetiştirmede öğrenme çıktıları oldukça önceden tahmin edilebilir. İnfomal öğrenmenin çıktıları daha az önceden tahmin edilebilir.

4- Hem eğitim kurumlarında hem de hizmet içi yetiştirmelerde öğrenme oldukça açıktır (öğrencinin ne öğrenildiğini anlatabileceği beklenmektedir, örneğin yazılı bir sınav veya öğretmenin sorularına yanıt vererek, yetiştirmeye tabi tutulanlardan,

yetiştirmelerinin bir sonucu olarak uygun davranışlarda bulunmaları beklenir) infomal öğrenme genellikle üstü kapalı veya ifade edilmemiştir (öğrenenler yaygın olarak öğrenmelerinin sınırlarının farkında değildir)

5- Formal sınıflarda ve hizmet içi yetiştirmelerde vurgu öğretme/yetiştirme ve öğretilen/yetiştirilen şeyin içeriği ve yapısı üzerinedir. İnfomal öğrenmede vurgu çalışan/öğrenenin tecrübeleri üzerinedir.

6- Formal eğitimde ve hizmet içi yetiştirimde öğrenme, teori (veya bilgi) ve pratik (teori ve bilginin uygulaması) bağlamında görülmektedir. İnfomal öğrenme, bununla birlikte, bir şeyin nasıl olduğunu bilmeye, pratik akla dayanır.

9- Eğitimsel kurumlarda ve hizmet içi yetiştirmede bilgiyi öğrenmek, tipik olarak becerileri öğrenmekten daha zor görünür (dolayısıyla bilgiyi öğretmek için beceriyi öğretmeye nazaran daha fazla güç harcanır) İşyerinde/infomal öğrenme tecrübenin uygun bir şekilde yapılandırılması yoluyla yetenek ve kapasite gelişimi olarak bilgi/beceri ayrımı yoluyla işlemez.

Sonuç

Eğitim, tarihsel sürecin bir gereği olarak toplum yaşamında meydana gelen değişmelere paralel olarak yeniden şekillenmektedir.

Toplumun tüm kesimlerini yakından ilgilendiren önemli bir süreç olan eğitimin; içeriği, süresi, yöntemi, ilkeleri ve amaçları konunun ilgilileri tarafından sürekli tartışılmaktadır.

Tek tek bireyler açısından eğitimin süresi, genel olarak ilgi ve yeteneğe bağlı olarak şekillenmektedir. Ailenin ve ülkenin sosyo-ekonomik yapısı da bu sürenin belirlenmesinde etkili olmaktadır.

Ülkemizde devlet eliyle şekillendirilen toplumsal yaşamın, toplumun her kesimi tarafından aynı şekilde kabul edilmemesi, eğitimin toplumu şekillendirmedeki rolünü ve işlevini tartışılır hale getirmektedir.

Özellikle son yıllarda devletin toplumsal yaşamı şekillendirmedeki etkinliği üzerinde yoğunlaşan tartışmalar, toplumsal yaşamın şekillenmesinde başat rolü oynayan eğitimin; yapısı, süresi ve şekli üzerinde yeni tartışmalara yol açmaktadır.

18. Milli Eğitim Şurası'nda "İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması" başlığının 2. Maddesinde;

"Zorunlu eğitim öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak; 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir." denilmektedir.

Bu durum zorunlu eğitimin yapısı ve süresi üzerinde yeni tartışmaların yaşanacağını göstermektedir.

Millet egemenliğine dayalı karar süreçlerinin işlevsel hale getirilmesi ve güçlü bir demokratik yaşamın oluşturulması nitelikli eğitim olanaklarının yaygınlaştırılmasına bağlıdır. Toplumsal kalkınmada temel güç olan insan kaynaklarının en üst düzeyde yetiştirilmesi için; eğitimin yeniden yapılandırılmasının yanı sıra eğitim süresinin çağdaş ülkelerdeki ortalamaları yakalamasını zorunlu hale getirmektedir.

Sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulamasının başlangıç aşamasında zorunlu eğitimde fi-

nansman, program ve fiziki kapasite yetersizliği sorunları yaşanmıştır (10). Halen kalabalık sınıflar, eğitim sistemimizin çözüm bekleyen sorunları arasındadır.

Son yıllarda teknoloji sınıflarının yaygınlaştırılması, yeni dersliklerin yapımı çok önemli gelişmeler olarak kabul edilmelidir.

Zorunlu eğitimin süresinin on üç yıla çıkarılması ve kademelendirilmesi önerisi geç kalmış bir girişim olarak değerlendirilebilse de pilot uygulamalar hızla başlatılmalı, yaygınlaştırılmalı ve altyapıdan kaynaklanan sorunlar kısa sürede giderilmelidir.

İnfomal öğrenme, formal eğitime de önemli katkılarda bulunur. Anne-babaların öğrenme ihtiyacını ortaya çıkaran en önemli uyarıcı unsurların başında okullar gelmektedir. Okullarda öğrencilerin ev ödevlerine ve sınavlarına yardımcı olmak isteyen anne-babalar, kendilerinin bu konudaki bilgi eksikliklerini gördüklerinde gerekli bilgi kaynaklarına ulaşma istekliliği de onlarda infomal öğrenme sağlamalıdır.

Günümüzde ilköğretimden başlayan yarışmacı ve zamanını en iyi kullanabilen lider özellikli öğrencilerin, nitelikli eğitim uygulamaları gerçekleştirebilen üst öğrenim kurumlarında eğitimlerini sürdürebilme istekliliği, anne-babaların da kendilerini yenileyebilmesi için sürekli öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. İnfomal öğrenme durumları ile bireylerin bu öğrenme ihtiyacı karşılanmalıdır.

Kaynakça:

- 1) ERDEM Ali Rıza (2005). "İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Gelinek Nokta", Üniversite ve Toplum. www.universite-toplum.org/pdf/pdf.php?id=240
- 2) AKYÜZ, Yahya (2008). Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2008 ISBN 975-8792-39-20083
- 3) blog.milliyet.com.tr/ilkogretim_zorunlulugu/Blog/
- 4)http://www.msxllabs.org/forum/egitim-bilimleri/19439-turk-egitim-sistemitarihi.html#ixzz1WPtQY7sD
- 5) (http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ari.htm)
- 6) Arı, Asım (2002). **Zorunlu İlköğretim Uygulamasının Tarihçesi Ve Türkiye'deki Gelişimi**. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 153-154. Kış-Bahar 2002.
- 7) hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7291441...09
- 8) www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/
- 9) (Council Resolution of 27 June 2002 on lifelong learning, **Official Journal of the European Communities**, 9.7.2002).
- 10) pauegitimdergi.pau.edu.tr/DergiPdfDetay.aspx

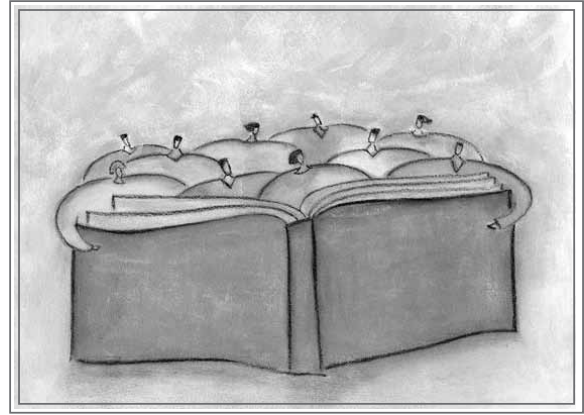
Zorunlu Eğitime Alternatif Bir Yaklaşım

Yrd. Doç. İbrahim Halil ÇANKAYA
Mevlana Üniversitesi | Eğitim Fakültesi | Eğitim Bilimleri

Sanayileşme süreci ile birlikte ortaya çıkan bazı beklentilerin (zaman, emek ve enerji tasarrufu ile daha fazla performans ve verimlilik) daha hızlı karşılanabilmesi için beden gücüyle çalışan karar alma mekanizmasının ise, merkezi yönetim tarafından kontrol edildiği üretim biçimlerinde, gereksinimlerin karşılanabilmesi için programlı hedef davranış örüntülerinin öne çıkarılması, burjuvanın temel öğretileri arasında yer almıştır. Fabrika metaforu çerçevesinden düşünüldüğünde okul örgütlerinin de klasik anlamda önceden belirlenmiş ve tasarlanmış hazır davranış ve biliş kalıplarını yeni kuşaklara uydurma çabası içerisinde planlanmış olması, değişen ekonomik ve toplumsal koşullar karşısında klasik okul rolünün sorgulanmasına neden olmuştur.

Standart rolleri olan, iş bölümünün esas alındığı, karara katılma ve birlikte planlamanın ihmal edildiği fordist üretim tarzından; daha esnek, katılımcı ve yetki paylaşımının esas alındığı, sosyal ilişkilerin daha fazla önemsendiği üretim tipi ve örgüt modellerinin, giderek daha fazla revaçta olması, klasik örgüt paradigmalarının etkisini zamanla yitirmesinin nedenleri arasında gösterilebilir. 1980'li yıllardan sonra insan ilişkilerinin, toplumsal beklentilerin, çevresel değişmelerin daha fazla dikkate alınmaya başlanması, örgüt politikalarının belirlenmesinde örgüt içi yönetsel ve otoriter kaygıları; bireylerin talep ve isteklerini en iyi ve en hızlı şekilde yerine getirme çabasının egemen olmaya başlamasıyla sonuçlanmıştır (Kurtulmuş, 2005).

Örgütlenme biçimlerinde meydana gelen yapısal dönüşümler, okul örgütlerinin de yapılarını etkilemektedir. Okulun rolü, öğrenmedeki yeri,

örgütsel sosyal sorumluluğu, eğitimin süresi, yetiştirmeyi hedeflediği insan tipi, eğitim süresinin kesintili veya kesintisiz olması, mevcut yapısal dönüşümler çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Teknolojinin, iletişim araçlarının, ulaşım imkanlarının hızlı değiştiği zaman diliminde okullarla ilgi tartışmaların temelinde; okulun temel programlarının sadece devlet tarafından mı şekillendirileceği, yani okul kamusal alanda mı kalacak yoksa bu konuda inisiyatif sivil toplumun mu olacak, çekişmesi yer almaktadır. Okulun sadece bilgi aktarma rolüne yoğunlaşması, standartlaştırılmış programlara dayalı öğretim ve tek tip insan tipi yetiştirmesi ve sınav başarısına odaklanması ciddi bir eleştiri konusudur. Tek tip insan tipi yetiştirmek yerine alternatif okul tartışmaları da bu tartışmalar arasında yer almaktadır.

Türkiye'de eğitimin süresinin daha uzun olmasının istenmesi ve bu sürenin kesintili mi, yoksa kesintisiz mi? olacağı şeklinde ikirci tartışmaların örtük nedeni arasında, okulun kamusal kimliğini koruması veya toplumcu bir kimliğe sahip olup olmama durumu yer almaktadır. Bu bağlamda

dünyadaki hızlı ekonomik ve teknolojik değişimler karşısında okulların tamamen kamusal örgütler şeklinde düşünülmemeyeceği muhakkaktır. Nihayetinde okul da sosyal bir örgüttür. Çevresel girdi ve beklentileri dikkate alması gerektiği gibi, ürünlerini de çevresel beklentiler doğrultusunda değerlendirmelidir. Bu doğrultuda alternatif okullar dünyada son yüz yılı aşkın bir sürede daha fazla tartışılmaktadır (Aydın,2005). Montessori okulları, evlilik okulu, iş okulları, meslek edindirmeye yönelik okullar, ana-baba okulları yetişkin tabanlı toplumsal talepleri yansıtmakta ve bu durum okulların çeşitliliğinin artmasını zorunlu hale getirmektedir. Bunların yanı sıra uzaktan eğitimin lisansüstü ve lisans seviyesinde yaygınlaşmaya başlaması ise eğitimde zorunlu devam tartışmalarını ve klasik sınıf ortamı algısını da değiştirmektedir.

Yeni üretim ilişkileri ve yeni teknolojiye bağlı olarak çalışma biçimleri de değişmeye başlamıştır. Evde eğitim, uzaktan eğitim, e-ofis tipi mekânlar giderek yaygınlaşmaktadır. Yakın gelecekte insanlar daha az aynı mekânları paylaşacak, aynı iş ve okul ortamında bulunmak yerine, iletişim araçlarıyla uzaktan katılımlarını gerçekleştirebil-

melerine yasal dayanak tanıyacak imkânlar bulacaktır. (Begoviç,2011). Bu durum eş zamanlılık ve eş mekânlılığın yerini, çok mekânlılık ve esnek zaman dilimine bırakacaktır (Toffler,2006). Bu bağlamda mevcut değişimlerin nasıl bir ilişkiler ağını ortaya çıkaracağı tahmin edildiğinde mevcut eğitim politikalarının yeniden değerlendirilmesi zorunlu olacaktır. Özellikle Türkiye’de zorunlu eğitimin kesintisiz 12 yıla çıkarılmasının planlanmasında; iş dünyasının, farklı kesimlerin beklentilerinin, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ve bilginin toplum yararına yapılandırmak konusunda değerlendirilerek kesintili (opsiyonlu) olması ekseninde düşünülmesi daha fazla sosyal fayda oluşturabilir. Teknolojik, ekonomik ve sosyal değişmelere bağlı olarak zorunlu eğitimin süresinin daha fazla artırılması, tartışma konusu bile yapılmaksızın, gençlerin ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilebilecekleri (proje okulları, iş okulları, aile okulları, anne-baba okulları, evlilik okulları, iş başında eğitim) alternatifler temelinde planlanmalıdır. Bu, Türkiye’nin demokratikleşme sürecinde ve daha güçlü bir ekonomik yapıya kavuşabilmesi açısından donanımlı insan gücü kaynaklarından daha fazla verim alınabilmesini kolaylaştıracaktır.

Kaynakça:

- Aydın, İ.P. (2005). Alternatif Okullar. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Begoviç, A. İ. (2011). Doğu Batı Arasında İslam. İstanbul: Yarın Yayıncılık.
- Kurtulmuş, N. (2005). Sanayi Ötesi Dönüşüm. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Toffler, A. (2006). *Şok/Gelecek Korkusu*. İstanbul: Koridor Yayıncılık.

Kesintili Eğitim

Çağdaş Dünyanın Bir Gerçeğidir

Prof. Dr. Mehmet ŞEKERCİ
Fırat Üniversitesi | Fen Fakültesi Öğretim Üyesi

Kesintisiz eğitim, 53. Hükümetin Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayanın, 13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında 15. Milli Eğitim Şûrası'nda aldirttığı nihai karar gereği, İlk ve Ortaokulların birleştirilerek ilköğretim adını alması ve 8 yıllık zorunlu temel eğitimin kesintisiz hale getirildiği pedagojik hiç bir anlamı olmayan dayatmanın adıdır. Kesintisiz eğitim modeli baskıcı sisteme rağmen Sayın Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın Başbakanlığında kurulan 54. hükümetin devreye girmesiyle sekteye uğramış, uygulamaya geçirilememiştir. Ancak 28 Şubat 1997 post-modern darbe sürecinde çeşitli çirkin senaryolar (Veli Küçüğün organizatörlüğünde gerçekleştirilen sahte şeyhler Ali Kalkancı-Emine Kalkancı olayı ile Müslüm Gündüz-Fadime Şahin olayları, Faili meçhul cinayetler, Ankara'nın göbeği Sincan'da tankların yürütülmesi, MGK'da alınan kararlar, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in hükümet kurmadaki tarafgir davranışları, Vural Savaşın RP'yi haksız kapatma davaları, Deniz Kuvvetleri Komutanı Org. Güven Erkaya'nın "irtica PKK'dan daha tehlikelidir" hezeyanları ve üst düzey komutanların Gölçük donanmasındaki toplantılarda müslümanları hedef alan irtica yaygaraları, başta TÜSIAD olmak üzere, iş dünyasının hükümeti yıkmak için girişimleri, basının her karanlık olayı irtica diyerek yansıması gibi birçok kişi tarafından sebepleri ancak yeni anlaşılabilen gerçekle alakası olmayan filmler uygulamaya geçirildi) uygulanarak ancak 1 yıl görevde kalabilen Merhum Sayın Prof. Dr. Necmettin Erbakan hükümetinden sonra tekrar yönetime getirilen Mesut Yılmaz hükümetinin 1997-1998 öğretim yılında siyasi harakiri (intihar) yaparak uygulamaya koyduğu bir eğitim modelidir.

Kesintili eğitim, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan 1997-1998 öğretim yılına kadar olan süre içinde uygulanan 5 yıl süren zorunlu ilköğretim olduğu bir eğitim modelidir.

T.C. Anayasası'nın değiştirilmesi dahi teklif edilmeyen (Madde1, 2, 3) maddelerinin içinde geçen laiklik ilkesi (Madde 2) yerli yerinde duruyorken 18. Milli Eğitim Şûrası'nda alınan kararları "laik eğitimi tamamen bitirecek, eğitimin ulusal özelliğini yok edecek önemli kararlar alınmıştır" şeklinde veya "laik eğitimde karşı devrim süreci" ifadeleriyle toplumu yanlış bilgilendiren bazı

şahıslar, olayın aslını bilmeyen samimi laikler ve Atatürkçüleri tahrik ederek toplumda kargaşa çıkarmaktadırlar. Şimdi bunlara şu soruları sormak gerekmez mi?

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranların daha önceden uygulamaya geçirdikleri kesintili eğitim modeli acaba ülkemize ihanet için mi getirilmişti? Veya kesintili eğitim sistemi laik bir yönetim sistemi kuranların, laikliği ortadan kaldırması için mi getirilmişti? Yoksa kesintili eğitim sistemi din devleti kurmak için mi getirilmişti? Elbette bu sorulara 'evet' demek mümkün değildir. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranların Cumhuriyetin kuruluş felsefesine ihanet ettiğini düşünmek herhalde ihanetin en büyüğüdür. Çünkü bir ülkenin eğitim sistemi ve tüm eğitimi planlanırken, o milletin ulaşmak istediği amaç ve hedefler dikkate alınıp adım adım planlanıp uygulanmaya geçirilmektedir. Cumhuriyetin hedefi, ulusumuzu batı standartlarındaki çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak, hatta onların da üzerlerine çıkarmaktır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi, batıdan özellikle getirilmiş eğitim uzmanlarına yaptırılmış ve bu uzmanlar yıllarca MEB'in en hassas birimlerinde çalışarak batı tarzı bir eğitim sistemiyle eğitimimize yön vermişlerdir. Durum bu kadar net iken, eğitim sistemindeki aksaklıklardan dolayı yapılan bazı değişiklikleri abartarak **"laiklik elden gidiyor"** diyerek başka noktalara çekmeye hiç gerek yoktur. Bu feryatlar, bazı kesimlerin sistemi ve devleti malı gibi görmesinden ve çıkarlarının zedelendiği hissine kapılmasından kaynaklanmaktadır.

Batının yani çağdaş dünyanın eğitim sistemlerine baktığımız zaman eğitim sistemleri nedir? Kesintisiz bir eğitim sistemi mi, yoksa kesintili bir sistem midir? 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, 298 ülke içinde sadece 20 ülkede uygulanmaktadır. UNESCO verilerine göre temel eğitimini kesintisiz yapan ülkelerin bazıları "El Salvador, Seysel Adaları, Ruanda, Kenya, Bolize, Şili, Bolivya, Afganistan, Yemen, Arnavutluk, Polonya, Bulgaristan, Virjin Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Solomon Adaları, Portoriko." gibi az gelişmiş 3. dünya ülkeleri, kabile ve aşiretlerin hâkim olduğu ülkeler ve eski çakma doğu bloku (Kominist) ülkelerdir. Bunların tamamına yakınının yönetim şekilleri baskıcı ve totaliter sistemlerdir. Kesintisiz eğitimi uygulayan ülkelerin eğitim sistemleri cumhuriyeti kuranların ideolojisi ve dünya görüşleriyle uyuşmayan bir

görüntü arz etmektedir. O halde kesintisiz eğitim sistemini savunanların gayesini çok iyi anlamamız gereklidir. Bunların asıl gayeleri eğitim değildir, sadece milletimizi sömürecek sistemlerini daha fazla güçlendirme çabalarıdır.

Peki, 28 Şubat sürecinde neden kesintisiz eğitime geçilmiştir? Cumhuriyetle kurulan kesintili eğitim sistemi eksiklikleriyle birlikte ülkemizi ileri bir noktaya çok istenmeyen bir başka yolla da taşımaya başlamıştı. Bu istenmeyen yol meslek liseleriydi. Bu okullardan yetişen öğrencilerin anneleri babaları yabancı kolej mezunları olmadığı gibi ailelerinde de buna benzer okul mezunları yoktu. Sistemin istemediği kanallardan, sadece asillere (işverenlere) hizmet etsin diye oluşturulan bu okullardan aslanlar, kaplanlar yetişmeye başlamıştı. Bu okullardan iş adamları, doktorlar ve akademisyenler yetişmeye başlamıştı. **Çok düşünüp icat ettikleri modern kast sistemi yanlış imalat vermişti.** Eski Başbakanlarımızdan Merhum Prof. Dr. Necmettin Erbakan bunu çok veciz olarak şöyle ifade ederek **"sizler imalat hatalarısınız"** demiştir. **Bu imalat hataları (öğrencileri) şimdi Türkiye'ye hak ettiği değeri veren, yön veren, yönünü belirleyen, lider ülke konumuna getirenlerdir. Bu öğrenciler şimdi Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar, Milletvekilleri, Rektörler ve bürokratlardır.** Bu yolun (okulların) istenmesi sadece sosyal ve dini bir mesleğin icra edildiği İmam Hatip okulları üzerine yoğunlaştırılırsa da görünmeyen bir yönü de teknik-mesleki eğitim veren meslek liseleriydi. Bu okullarda okuyan ve yetişen öğrenciler birçok dersi (Fen ve Matematik dersleri gibi) okullarının müfredatı gereği eksik ya da hiç görmemesine rağmen üniversitelere girmeye, hatta hiç olmamaları gerektiğine inandıkları en gözde üniversitelere girmeye başlamışlar. O da yetmez gibi bu üniversitelere birinciliklerle girmeye, girdikleri bu üniversitelerde de birinci olmaya başlamışlardı. Bu çocuklarımız başarılı olunca ne oldu? Çok mu sevinildi? Ülkemizin en güçlü sivil ve resmi kuruluşlarında görev almaya başladılar, bununla da yetinmediler ve bu kurumlarda çalışmalarıyla en üst noktalara kadar gelmeye başladılar. **Bu çocuklar Anadolu'nun eğitimdeki Anadolu kaplanlarıydı.** Bu sosyolojik yorumun bana ait olduğunu zannediyorum. Bunlar ekonomideki Anadolu kaplanlarının uğradığı tüm zulümlere tabii tutuldular, İslam'a olan düşmanlıklarıyla özleştirerek aşağılamak için adını yeşil sermaye koydular. İşlerini bozmak için çok çok

uğraştılar. Birçoğunu batırdılar, bazıları sermayeleriyle dışarı kaçtılar, ürünlerine ambargo koyarak almadılar; şirketlerini, bankalarını kara listeye aldılar, oralardan alış veriş yapanları fişlediler. Fakat yine bunları pes ettiremeyince olan oldu, fişlemeyi meslek haline getiren güçler, Türkiye'nin her geçen gün Avrupa standartlarına doğru yükseldiğini görünce bu gidişatın kendileri açısından vahim sonuçlar oluşturacağını görerek iğrenç tedbirler almaya başladılar. Osmanlıdan bu yana ülkemizin batılılaşma ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması için devlet erkânının 17. yüzyılda başlattığı, özellikle de 1789 yılından (Sultan III. Selim'den) bu yana yaklaşık 300 yıl boyunca yaptıkları sistematik çalışmaları ve gayretleri bir tarafa bırakarak ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesini engelleyecek en sert tedbirleri devreye sokmaya başladılar. Çünkü bu güçlerin varlıklarının sebebi, elde ettikleri dünyalık payeler ve makamlar efendilerine verdikleri sözü yerine getirmekten geçmektedir. Bunlarda öyle yaptılar, bu okulların mezunlarının girecekleri okulları sınırlayarak, okulların cazibesini değişik yollarla düşürerek, katsayı uygulaması getirerek ve sonunda kesintisiz eğitim sistemini devreye sokarak yasakçı zihniyete ait planlarını gerçekleştirmeye gayret sarf etmişler, bunda da kısa bir dönem de olsa başarılı olmuşlardır. Öyle bir havaya girmişlerdi ki bu süreç 1000 yıl devam edecek demişlerdi. Ne oldu? En güçlü zamanlarında bu süreç 5 yıl (2002 yılına kadar) ancak sürdü. Hz Ali'nin (R.A) şu veciz sözü aklıma geldi **"Küfür devam eder; fakat zulüm devam etmez."**

Kesintisiz eğitime destek verenlerin, geçmişte özellikle kadınlara doğum kontrolü uygulayan ve kürtajı meşru gören zihniyetler olduklarını unutmamalıyım. Bunlar nesli ve zürriyeti bozmak için uğraşırlar. Toplumda karışıklık çıkarmak bunların ana mesleğidir. Diğer görünür meslekleri ve kariyerleri ise bir maskedir. Aynı zihniyet kesintisiz eğitimi devreye soktuktan ve ülkeyi telafisi çok güç olan maddi ve manevi zararlara uğrattıktan sonra aleyhlerine değişen siyasi şartlar nedeniyle bu kez **"Meslek Liseleri Memleket Meselesi"** diyerek yeni siyasi atmosferin yanında yer almaya gayret etmişlerdir. Fakat bu çabaları sonuç vermemiştir. Yeni siyasi iktidar bu yanaşmalarını karşılıksız bırakmıştır. Bu malum iş dünyası önceleri kendilerine kalifiye elemanlar lazım olduğunda devletin kendi meslek liselerinde yetiştirdiği elemanları, kendi hizmetlerine (işyerlerine) hiçbir masrafları

olmadan alıp çalıştırıyorlardı ve işlerini tıkırında götürüyorlardı. Kendi kazdıkları kuyuya düşmüş misali bu kez kalifiye iş gücünü bulamama noktasına gelince kendi meslek liselerini açmak zorunda kalarak bu açıklarını kapatmaya başlamışlardır. Yani koskocaman teknik eleman yetiştiren meslek liseleri denizini kurutmuşlardı ve sloganları haline gelen **"İşsizlik yok kalifiye eleman bulamama sıkıntısı var"** söylemini geliştirmişlerdi.

Kesintisiz eğitime destek veren zihniyetlerin, kızlarını okula göndermeyenlere gerici, bağınaz ve tutucu diye damga vuranlar olduklarını unutmamalıyım. Aynı zihniyet bu kez kızlarımız okumaya başlayınca üniversitelerin önlerine bekçiler koyarak üniversitelere girişine engel olmakta kararlılık göstermiştir. Üniversiteye başörtüleriyle girmeye çalışan kızlarımızın başlarını açtırmak için ikna odalarında çok çirkin senaryolar düzenlemişlerdir. Görüldüğü üzere bu zihniyetler insanların eğitim alabilme, düşünme, düşündüğü gibi yaşama ve inancı gereği giyinme gibi en tabii haklarını ellerinden almaktadır. Bunların karanlıktan medet uman, yasakçı zihniyetler olduklarını unutmamalıyım. Bu ikna odalarında, verilen görevlerini çok iyi yapanları TBMM'ye taşıyıp milletvekili yaptıklarını da unutmamalıyım.

Kesintisiz eğitim isteyen bu zihniyetin savunageldikleri bir tezleri vardır. Küçük yaşta çocuk-

ların dini inançlarının aileleri tarafından oluşturulmaması gerektiği tezi. Büyüyünce kendi özgür iradeleriyle inançlarını seçmelerinin doğruluğunu savunurlar. Bunun bir an için doğru olduğunu kabul edip bunların kabulleri üzerinden bu olaya bakalım. Peki, üniversiteye girmiş 18 yaşındaki kız çocuklarını hangi gerekçelerle okullarına almadınız? Hiç utanmadınız mı? Bu kız çocuklarının, ister özgürlükler babında, ister siyasal düşünceleri babında, isterse dini inançları babında olsun, hala daha rüştünü kazanamadıklarını mı söylüyorsunuz? Doğal olarak, bunları direkt veya tam olarak söyleyemiyorlar. Bu hezeyanlarına kendilerini bile inandıramadıkları için üstatları devreye girerek çok ucube fikirler oluşturmaya başladı. Şeytanın (üstatlarının) hilesi biter mi? Elbette bitmez. Bunların da hilesi bitmedi, bitmeyecektir. Bundan sonra ne yaptılar? Kamusal alan diye ucube bir görüş ortaya attılar ve zulümlerini bu inançlarına dayandırarak yıllarca genç fidan gibi başörtülü kızlarımıza ve ailelerine Sırp'ın, Yunan'ın ve Rus'un yapmadıkları zulümleri reva gördüler. Hem de nasıl, eğitim hürriyeti anayasal güvence altında olmasına rağmen (**Madde 42: Kimse, eğitim ve öğretim haklarında yoksun bırakılamaz**) Anayasa referans gösterilerek ve Anayasayı koruması gereken Anayasa Mahkemesi aracılığıyla gerçekleştirdiler. Sonuç ne oldu? Elbette zulüm payidar olmadı ve olmayacaktır.

Kesintisiz 8 yıl dayatmasını haklı gösterebilecek sosyolojik, psikolojik ve pedagojik hiçbir bilgi yoktur. 28 Şubat 1997'den bu yana darbecilerin konuya yaklaşım biçimi tamamen ideolojik olmuştur ve bugüne kadar olan 14 yıllık süre boşu boşuna harcanarak geçirilmiştir. Çocukların farklı ruhsal ve bedensel gelişim sürecini ve yeteneklerinin farklılığını dikkate almayan kesintisiz eğitim sisteminde, 7 yaşındaki bir öğrenci ile ergenlik çağına girmiş 14 yaşındaki öğrenciler; aynı tuvaleti, aynı koridoru paylaştığı bir ortamda eğitimlerine hala devam ettiriliyorlar. Okullarda bu dengesizlik nedeniyle birçok üzücü hadiseler yaşanmaktadır. Fakat bunları, bu dengesizliklerin üzmeceğini biliyoruz. Hatta bunlar, bu tür yoz ilişkilerin artmasını isterler. Fakat bizler onlar gibi düşünemeyiz. Bu çocuklar hepimizin geleceğidir. Bunların ruh, beden ve akıl sağlığını bozabilecek her türlü çevresel ve kişisel zararlardan korunması başta devletin, özde biz ailelerin ve eğitim kurumların en üstten en alta tüm yetkilerin birinci derecede vazifesidir. Bu görev anayasal bir görevdir. Nesli-

mizi ve geleceğimizi bozacak bu tür şer odaklarının çığırkanlıkları bizleri bu asli görevimizden soğutmamalı, aksine bizim şevk ve gayretlerimizi arttırmalıdır. Bir an önce çağdaş dünyanın uyguladığı kesintili eğitime geçilmelidir. Bir iki yıldır kesintili eğitime geçmek için Hükümet ve MEB'de bir irade gözlenmektedir. Bu konudaki gayretlerinin artmasını ve biran önce kesintili eğitime geçilmesini temenni ediyoruz.

Kesintisiz eğitim, 60. Hükümetin Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu'nun nezaretlerinde 1-5 Kasım 2010 tarihinde Ankara Kızılcahamam'da yapılan 18. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararı gereği, kesintili hale biran önce getirilmelidir. Kesintisiz eğitim, başta mesleki-teknik eğitim veren her türlü meslek lisesini, çıraklık eğitimini, dini-mesleki eğitim veren imam hatip liselerini, Kur'an kurslarını ve hafızlık eğitimini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu okullarımıza artan teveccühü daha da artırmak için MEB ve YÖK, katsayı eşitsizliğini giderici çalışmalarını çok hızlı bir şekilde tamamlayarak; halkımızın, çocuklarını tereddüt etmeden istediği okula gönderebilmesinin önünü tam olarak açmalıdır. Yine bu okullardan mezun olan çocuklarımızın askeri okullar, polis kolejleri ve polis akademilerine girişinin önündeki engeller tamamen kaldırılmalıdır. Yine çağdaş dünyada uygulanan meslek lisesi/düz lise mezunları öğrenci oranının 65/35 olması için bu okulların sayısı artırılarak eğitimleri ve dersleri çağdaş dünyanın ihtiyacına göre düzenlenmelidir. Bu okulların fiziki imkânsızlıkları giderilmeli, farklı amaçlar için kullanılan binaları tekrar okullara geri verilmeli, eğitim materyalleri geliştirilmeli ve pilot okullar kurarak iyi bir yabancı dil almış, mesleki ve kültürel bilgi ile donanmış, sosyal beceri düzeyi gelişmiş öğrenciler yetiştirilmelidir. Özellikle İmam Hatip okulları mezunlarının, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın istediği vasıf ve liyakate ulaşabilmesi için, mesleki-teknik eğitim okulları mezunlarının iyi yetişip gelişmesi için açılan Meslek Yüksek Okulları (MYO) benzerinde olduğu gibi, ilahiyat meslek yüksek okulları yeniden açılmalıdır. Bu kurumların açılışına tekrar öncülük yapmak da inşallah bizlere nasip olur. Bu süreçte, imam hatip liselerine haksız uygulanan katsayı nedeniyle öğrenci sayıları çok müthiş şekilde azaltıldı ve imam hatip liselerinin çoğu kapatıldı. Ayrıca zorunlu 8 yıllık eğitimle imam hatiplerin orta kısımları hedeflendiği gibi otomatik olarak kapatıldı, bu okullara gidenler aşağılandı, fişlendi. 28 Şubat sürecinde sadece imam hatip okulları zarar görme-

miş, tüm mesleki teknik eğitimin orta öğretileri, liseleri, üniversitelerdeki fakülteler/yüksekokullar/meslek yüksekokulları, bölümler/programlar çok ciddi zarar görmüştür. Teknik eğitim fakültelerinin çoğunun öğrenci sayısı düşmüş, birçok bölüm kapanmış, MYO ve YO'lar ciddi olarak öğrenci bulamama noktasına gelerek çok sayıdaki MYO ve YO kapanmıştır. Bu okullara öğrenci bulabilmek için hala ÖSYM tarafından uygulanan sınavsız geçişle öğrenci alınmaya devam edilmektedir. Bu süreçte ilahiyat meslek yüksek okullarının tamamı kapatılmış, ilahiyat fakültelerinin çoğunun öğrenci sayısı düşürülmüş, bazı ilahiyat fakültesi kapatılmış, yenilerinin açılmasına müsaade edilmemiş, öğretim elemanları alımı sıfıra yakın düzeye çekilmiş, tüm ilahiyat fakültelerinin dekanlarını düşüncelerinin paralelinde atayarak gerekli yönlendirmeleri gerçekleştirmenin tüm mekanizmalarını işletmişlerdir. Bu çocukların haklarının, o zamanki Hükümetin, MGK, MEB ve YÖK kısıcında eritildiği bir gerçektir. Fakat milletle uğraşanların şuan düştükleri durum ortadadır, çoğunun hali perişandır ve halk tarafından nefretle anılmaktadırlar.

Türkiye için anaokulları eğitimi zorunluluğu devreye sokulmadan önce kesintili "5+3+3" sistemi uygun bir sistemdi, eskiden kalma bir alt yapı ve tecrübede vardı. İlkokulu bitiren bir öğrenci 12 yaşındaydı ve kesintili olduğu için öğrencileri yönlendirme açısından uygundu. Fakat bugün için uygulanan zorunlu 8 yıllık eğitim pedagojik açıdan "1+8+4" seçeneği uygun değildir. Çünkü anaokullarının devreye girmesiyle ilkokulu bitiren öğrencinin yaşı 15'i bulmaktadır. İlköğretimde eğitimin 8 yıl kesintisiz olarak uygulanması sistemi, öğrencileri bir mesleğe yönlendirme açısından uygun bir sistem değildir. Zorunlu eğitimin 8 yıl olması nedeniyle Kur'an öğretimi ve hafızlık gibi daha zihinler tazeyken öğretilmesi gereken ilimler geri plana atılmıştır ve bu kurumlar tamamen kapatılmaya çalışılmıştır. Bu sistem mesleki teknik eğitime yönlendirme açısından da uygun olmayan bir sistemdir. Pedagojik olarak hiçbir tutarlılık yoktur.

18. Milli Eğitim Şurası'nda eğitimin zorunlu kesintili 13 yıl olarak "1+4+4+4" şeklinde olmasına uygun görüşler sunulmuştur. Şura'da, bu eğitim süreleri 1 yıl okulöncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi, 4 yıl ortaöğretim olmak üzere zorunlu eğitimin 13 yıl olacak şekilde düzenlenmesi Kurul'da

oylanarak kabul edildi. Önerilen kesintili eğitim sisteminde, 4 yıl sadece sınıf öğretmenlerinin gireceği temel eğitim, ikinci 4 yıl, yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık olarak düşünülmektedir. Bu şura'dan önceki milli eğitim şuralarında alınan kararlar gereği, akademik liseler, imam hatip liseleri, mesleki ve teknik liseler gibi okul türlerinin de azaltıldığı bir sistem oluşturma çabaları vardır. Bununla birlikte ortaöğretime hazırlık ve yönlendirme düşünülmektedir. Yönlendirme ile bu öğrencilerin gelecekteki kabiliyet ve düşünceleri dikkate alınarak akademik bir ortaöğretimle, üniversiteyi mi düşünüyorlar, mesleki eğitimle, kalifiye eleman olarak kısa sürede işe atılmayı mı düşünüyorlar yoksa sosyal bilimler, sosyal liseler, imam hatip liseleri ya da daha çok din eğitimi almak mı istiyorlar? Onlara alternatif tercihlerin sunulacağı mesleki yönlendirmenin yapılacağı ve ortaöğretimde hazırlığın yapılacağı bir 4 yıl ve ayrıca ortaöğretimde 4 yıl olarak bir düzenleme düşünülmektedir. Yani bugüne kadar var olan 8 yıllık zorunlu eğitimin 1+12 ile 13 yıla çıkarılmasını; ama kesintisiz dayatmasının çağdaş dünyayla birlikte değerlendirilerek, kademeli bir sisteme geçilmesi önerilmiş ve kabul görmüştür. Ayrıca, çocuklarımızın gelişim özelliklerinin farklı düzeylerde olmasının ortaya çıkardığı pedagojik sorunların ortadan kaldırılması gerektiği kanaati oluşmuştur.

Bunun için ilköğretim okullarında uygulanan 8 yıllık zorunlu eğitimin, öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak kademelendirilmesi, fiziksel mekânların öğrencilerin kademelerine göre ayrı alanlarda eğitim görmelerini sağlayacak hale getirilmesi, okulların öğrenme alanları olmanın yanında, bir kültür merkezi ve yaşam alanı olarak düzenlenmesi fikri ağırlık kazanmıştır.

Bu görüş yeterince altyapı hazırlandıktan sonra uygulanabilecek bir görüştür. Türkiye gerçeklerine ve öğrencilerin ilkokuldan sonra yeteneklerine göre yönlendirilmesi açısından olumlu gözükmektedir. Pedagojik açıdan uygun bir görüştür. Fakat eğitimin zorunlu olmasından ziyade eğitimin sevdirmesi ve eğitilen insanın farkının gösterilerek gençlerin kendiliğinden okumaya yönlendirilmesinin daha doğru olduğunu düşünmekteyim. Okumak istemeyen ve zorla okullarda tutulmaya çalışılan bu çocuklar ailelerine çok ciddi sıkıntılar yaşatmakta, okulları disiplin yönünden çok kötü durumlara sürüklemektedirler. **Ayrıca eğitimin zorunlu olması hafız olacak gençlerin yetişmesini engelleyerek sayılarını ciddi maddada düşürecektir. Yani hafızlığın sonu anlamını taşımaktadır. Bu görüşün hafızlık eğitimi almayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Okulların 13 yıl olmasının da gençlere zaman kaybından başka bir faydası olmayacağını net olarak söyleyebilirim. Benim önerim bu olumsuzlukların tamamını giderecek şekildedir. Eğitimin toplam 12 yıl olarak planlanmasının yeterli olduğunu düşünüyorum. Eğitimin ilk kademesinin "1+4" veya "1+5" şeklinde 5 veya 6 yılın zorunlu olması ve isteyenlerin "3+4" veya "3+3" yıl daha eğitimine kesintili olarak devam etmesi ve sürecin her türlü mesleğe yönelme veya yönlendirme açısından daha uygun olduğu kanaatindeyim. Öğrencilerimiz ilk 5 veya 6 yıldan sonra her tür ortaokula, ortaokuldan sonra her tür liseye, liseden sonra her tür üniversitenin her tür fakülte/yüksekokul/meslek yüksekokulu ve her tür bölüm/program'a eşit şartlarda yönlendirme ve yarış ile kayıt olabilmelidir.**

Kesintisiz sistemi savunanların en büyük çıkmazlarından biriside şudur. Birey olarak genç yaşta mesleğe yönlendirilen öğrenciler, uzmanlar tarafından çok iyi niyetle yönlendirilse de, yıllar sonra yapılan mesleki yönlendirmenin kendine uygun olmadığını, iyi niyetle yapılmış bu mes-

leki yönlendirmeyi yanlış görüp benimsememe ihtimalini hiç mi hiç dikkate almamaktadırlar. Bu durum gerçekten çok vahim bir durumdur. Bireyin hiç sevmediği, yaparken hiç mutlu olmadığı bir mesleği, zorla ömür boyu kendisine çile çektirerek yaptırmak, çalıştığı kuruma zarar vererek ve vatandaşlarımıza çile çektirerek devam ettirmek anlamı taşımaktadır. Bu eğitim psikolojisi ve davranış bilimleri açısından korkunç bir durumdur. Hani insanların bir yetişkin olarak, kendi öz iradeleriyle her şeye karar vermeleri gerekiyordu? Farz edelim ki çocuğumu meslek lisesine veya imam hatip lisesine zorla veya o an çocuğum da istediği için kaydettim. Daha sonrasında ise tüm ısrarlarına rağmen çocuğum güzel sanatları icra etmek için bu okullardan birine yönelmek istedi. Peki, biz o zaman bu çocuğa senin herhangi bir duygun yok, senin adına biz ne olacağına karar verdik mi diyeceğiz? Yoksa onun artık rüştünü kazanmış bir birey olduğunu düşünerek, tabii evladım istediğin gibi karar verebilirsin mi diyeceğiz? Akıllı başında olan veliler evlatlarının eğitimleri, işleri, evlilikleri ve kısaca geleceklerinin en iyi olması için elinden gelen her türlü fedakârlığı yapar, vereceği güzel kararları onaylarlar.

Kesintisiz eğitim dayatması yüzünden Cumhuriyet tarihinin en önemli projelerinden birisi olan on binlerce köy okulu bir gecede yok edildi. Yılların yatırımları olan bu okullar, bir dönem camilere yapılanın haksız ve vicdansız muameleden aynı şekilde nasibini alarak ahır ve hayvan barınaklarına dönüştürüldü. El kadar çocuklar ya yatılı bölge okullarına gitmeye mecbur bırakıldı ya da taşınmalı eğitim adı altında biraz yürüyerek, biraz da minibüs ve diğer araçlarla taşınarak yollarda ser sefil edilerek öğrenim yapmaya mecbur edildi veya köylerini bırakarak şehirlere ve kasabalara göç etmek zorunda kaldılar. Köyler boşaltıldı, ekilecek tarım alanları ekilemez oldu, hayvancılık bitme noktasına getirildi, şehirlerde işsizler ordusu meydana getirildi.

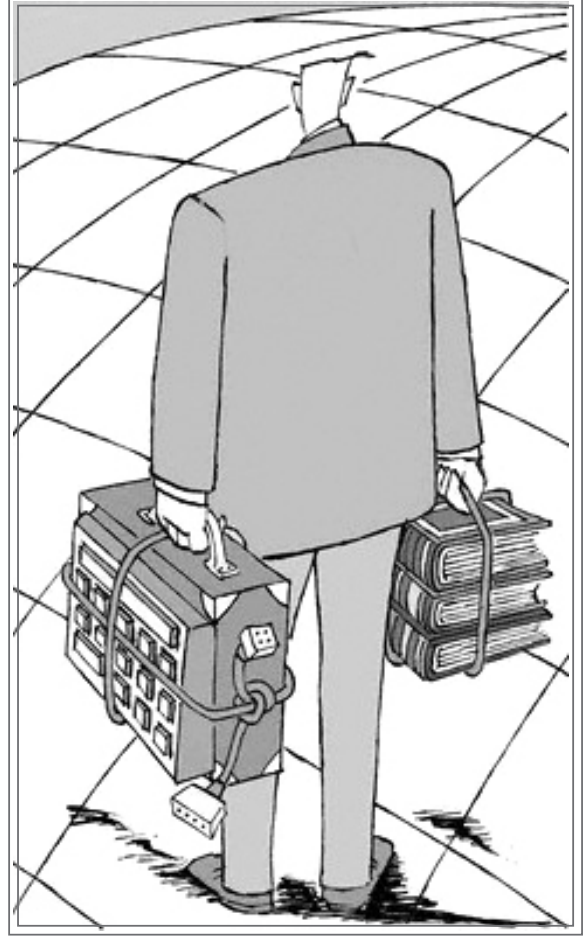
Kesintisiz eğitimin hemen hemen hiç konuşulmayan diğer tarafı ise köylerin okulsuz ve öğretilimsiz kalmasıdır. Bu boşluk, kırsal alanda terörün ve teröristin önünde hiçbir engelin bırakılmaması anlamını taşımaktadır. Köyler tamamen terör örgütünün fikir adamlarına teslim edilerek ideolojik altyapılarının güçlenmelerine bilinçli bir katkı sağlanmıştır. Bugün gelinen noktada, terör örgütünün bu bölgedeki hâkimiyetini çok değişik

tarzda güçlendirmeyi amaçlayanlar amaçlarına ulaşmışlardır. Kesintisiz eğitimin ortaya çıkardığı bu olumsuz durum bilinçli olarak Türkiye gündemine hiç getirilmemiş ve tartışılmamıştır.

Köylülerimiz, kesintisiz eğitime geçilince çocuklarını okutabilmek için köylerden şehirlere mecburi olarak göç etmek zorunda bırakılmışlardır. Terörden ve cahillikten kaçan köylülerimiz, farkında olmadan da olsa eylemlerini kırsaldan büyükşehirlere kaydırarak daha fazla gürültü, kamuoyu oluşturmak için çalışan terör örgütünün ekmeğine yağ sürmüşlerdir. Maalesef terör örgütü, işsiz kalan ve okula gidemeyen bu çocukları, şehir eylemlerinde para karşılığında kullanmış, fikirlerini çalmış, değişik ikna yöntemleriyle terör örgütünün safına çekmiştir. Bununla da yetinmemiş, çocuklarımızın ellerine taşlar vererek aske-rimize, polisimize taş attırmış; onları eylemlerde öncü yaparak, asıl eylemcilerin, militanların kalkanı (zırhı) olarak kullanmaya devam etmiştir. Bu yöntemle emniyet güçlerinin terör eylemlerine etkin müdahalesi önlenmeye çalışılmıştır. Böylece terör örgütü bir dönem çok ciddi kamuoyu oluşturmayı da başarmıştır.

İşte eğitimde bilinçli olarak atılan bu çok gizli adımın farklı yönlerini ele aldık. Şimdiye kadar hiç düşünülmeyen ve ortaya konulmayan taraflarını da irdeleyerek yıllardır milletimize yaptığı tahribatı farklı açılardan irdeleyip ifade etmeye çalıştık. Milletimizin gelişmesine engel olan bu tahribatın etkisini uzun yıllar boyunca hissedeceğimizden hiç şüphem yoktur.

Dini yönlendirme konusunda da endişe edilecek bir durum söz konusu değildir. Her aile kendi inanç sistemine göre çocuklarının eğitimini yapma ve yaptırma hürriyetine sahip olmalıdır. **Anayasanın 24. maddesiyle bu güvence herkese verilmektedir.** Nasıl ki çocuklarımızın bir mesleğe yönelmesine çocuk, okul, dersane, aile ve çevre olarak karar verebiliyoruz; aynı şekilde dini eğitimde de aile tüm faktörleri dikkate alarak nasıl bir eğitim ve yönlendirme yapacağına karar verebilmelidir. Dindar ailelerin din eğitimi almasına karşı çıkanların kendi çocuklarını dinsiz yetiştirmek için evlerinde yaptıkları telkinleri veya çevrelerindeki imkânları kullanarak dinsizleştirme ve çocuklarını değersizleştirme çabalarını niçin gizlemektedirler? Eğer çocuklarımız ergenlik çağına girip rüştünü kazandığında kendilerine önceden öğretilen telkin edilen dini bilgiler ve diğer bilgile-

rin kendi araştırması neticesinde yanlış olduğunu görür veya hoşuna gitmezse bunun sonucunda yön değiştirmek isterse aynen meslek eğitiminde yönlendirmesindeki yanlışlık gibi kendi tercihini yaparak yeni bir pozisyon alabilir.

Kesintisiz eğitimi savunanlar, kesintili eğitime geçilirse çocukların dini eğitim için 5. sınıftan sonra Kur'an kurslarına gidecekleri, dinlerini daha kolay öğrenecekleri endişesini taşımaktadırlar. Bunlara göre, ilkokul 4. sınıfta başlatılan bu eğitim, 1. sınıfa kadar indirilecektir. Hatta bunun da ötesinde anaokullarına kadar din eğitiminin zorunlu olmasından endişe etmektedirler. Onlar açısından, çocukların yanlış doğrudan ayırma yaşına gelmeden eğitim alması, baskılanması ve koşullandırılması anlamını taşımaktadır. Bunun için, çağdaş dünyada çocukların, din eğitimi, kendilerinin karar verecekleri yaşa kadar ertelediklerini iddia etmektedirler. Küçük yaşta dini eğitim alan çocukların, dogmalarla beyinlerinin yıkandığını ve yaşamı sorgulama ve bilimsel düşünme yetilerinin yok edildiğini iddia etmektedirler. Bu görüşü savunanlara göre bu durum çok vahim bir sonuç gibi gözükabilir; fakat şunu çok iyi görüp anla-

malıdır ki, bu çocuklar kendi çocukları değildir. Bunların ruhsal, bedensel, yemek, sağlık, barınma, giyinme gibi ihtiyaçlarını kendileri karşılamadığı gibi eğitim ve dini inançlarını belirleme yetkisine de karışamazlar. Bu yetkiler sadece kendi anne ve babalarına ait olan yetkililerdir. Başkasının ve başka kurumların buna müdahale hakkı yoktur. Fakat kendi çocuklarını istediği gibi yetiştirme hakkına sahiptirler. Bu millet Müslüman'dır ve yavrularının bir Müslüman olarak dinini öğrenmesini istemektedir. Sizin bütün gayeniz, çocuklarımızın ve gençlerimizin dinini öğrenmesini engelleyerek, rüzgâra kapılmış yaprak gibi istediğimiz çöplüklerde gençliğimizi hedefsiz ve gayesiz olarak çürütmektir. Yoksa sizin bu ülkenin gelişmesi, önder olması ve mazlumları koruyarak yardımcı olması gibi ulvi bir gayenizin olmadığı artık aşikârdır.

Milletimiz, kendine olan güvenini tekrar kazanarak, sosyal ve ekonomik gelişimini en üst noktaya taşıyarak, geliştirdiği medeniyetini muasır medeniyet seviyesinin de üstüne çıkaracaktır. Bu atılımların gerçekleştirilebilmesi için eğitim sistemimiz çağdaş olmalı, milletimizin örf, anane, kültürel özelliklerine ve dini yaşantısına paralel hale getirilmelidir. Çocuklarımızın din eğitimi **Anayasası'nın 24. maddesine göre "isteyen anne-babalar çocuklarına din eğitimi alabilirler" şeklinde ifade edilmiş ve bu şekilde din eğitimi devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Bu hak Evrensel hukukun da garantisini altında olan bir haktır.**

Şura'da da tartışılan karma eğitime biran önce son verilmelidir. Okullarda ortaya çıkan disiplin-sizliklerin tamamına yakını karma eğitimin açtığı sorunlardır. Uyuşturucu ve alkol kullanımının her geçen gün artması ve kullanma yaşının düşmesinin temel nedeni ergenlik dönemi kız-erkek etkileşimine yanlış duygusal yüklenmesidir. Bu etkileşimin fazla olması nedeniyle karma eğitim ciddi bir problem haline gelmiştir. Terör örgütlerinin, karşı cinslerin cinsellik dürtüsünün birbirini etkileme gücünü kullanarak örgütlerine militan kazandırması, çok yoğun olarak kullanılan bir yöntemdir. Bunu en kolay olarak karma eğitimin yapıldığı okullarda gerçekleştirmektedirler.

Ayrıca okullardaki ikili öğretimden biran önce vazgeçilerek çocuklarımızın, okullarına daha güvenli zamanlarda huzurlu gidiş geliş sağlanmalıdır. Kısacası pedagojik olmayan tüm eğitim yöntemlerinden vazgeçilmelidir. Bütün bu sorunlar

uzmanlar tarafından uzunca tartışılmalı, ondan sonra uygulamaya geçirilmelidir. Toplum mühendisleri eğitim ve diğer alanlardaki düzenleme, proje ve planlarını ülkemizin menfaatine yönelik yapmalıdırlar. Geçmişte yapıldığı gibi milletimizin aleyhine olabilecek gelişmelere çanak tutmamalıdırlar.

Kesintili eğitimin uygulama safhasına geçmesi için Milli Eğitim Eski Bakanı Nimet Çubukçu'nun nezaretinde 18. Milli Eğitim Şurası'nda karar alınmıştır. Bunun yeni kurulan 61. Hükümetin Milli Eğitim Bakanı Sayın Prof. Dr. Ömer Dinçer nezaretlerinde iyice tartışıldıktan sonra **önümüzdeki eğitim öğretim yılında (2012-2013) uygulamaya geçirileceğine inanıyorum.**

Yıllarca dayatmacı eğitim anlayışıyla ikiyüzlü nesiller yetiştirildi. Bu nedenle evde farklı, okulda farklı ve çevrede farklı söylemleri veya doğruları olan, sadece maddi menfaatlerini ve dünyalık çıkarlarını düşünen nesiller yetiştirilmeye çalışılmıştır. Fakat baskı ve bilerek yanlış verilen eğitim anlayışına rağmen, milletimiz bunu özverili çalışmalarıyla aşmayı becerebilmiştir. Asıl başarı kötü düşüncelere fırsat vermeyen bu milletindir. Hür düşünen ve düşündüğünü milletinin selameti için tartışmaya açan; fikri hür, vicdanı hür nesiller yetiştirmemiz ve yetişmesi için **kesintili eğitim modelinin** çok ciddi tartışılarak ve altyapısı hazırlanarak eğitim hayatına en kısa zamanda kazandırılması dileklerimle...

Kaynaklar:

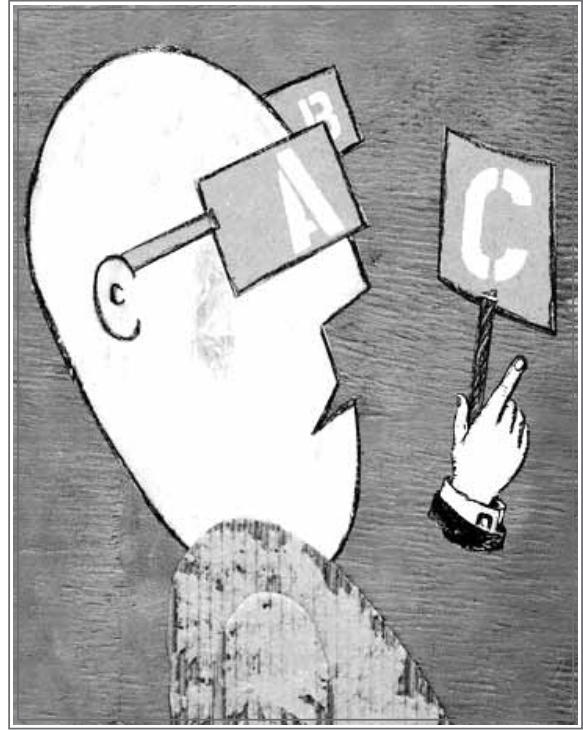
- 1) Bülent Serim, Odatv.com, 26.11.2010
- 2) ÖNDER, 03.04.2011
- 3) METED, Vakıf Gazetesi, 2009
- 4) Memur-Sen, Önerge, 07.11.2010
- 5) Abbas Güçlü, Diyalog, aguclu@milliyet.com.tr, 03.11.2010
- 6) Abbas Güçlü Diyalogaguclu@milliyet.com.tr

Kesintisiz Eğitimin Yansımaları

Yakup YILDIZ
Elazığ Hıdır Sever Anadolu Lisesi Müdürü

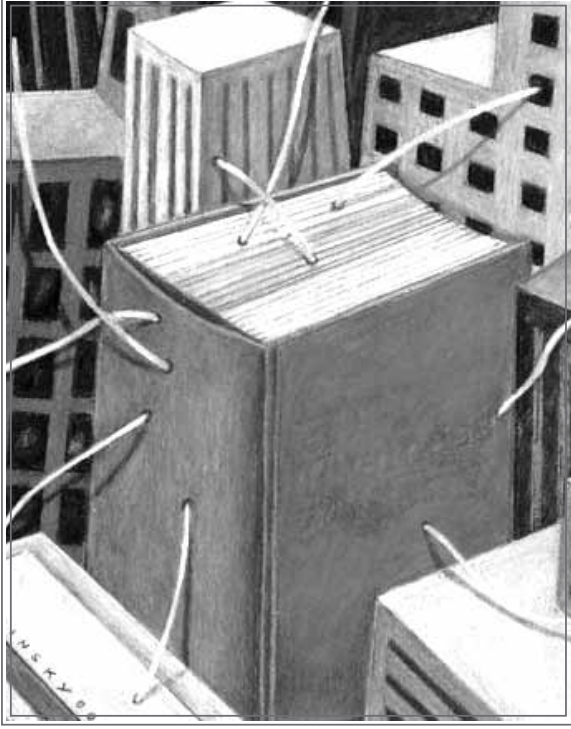
Kültür ve medeniyet kavramlarında olduğu gibi, eğitim ve öğretim kavramlarının da çok çeşitli tanımları vardır. Bu cümleden hareketle **eğitim**, insanlar için dünyayı bir sınıf olarak kabul edersek, bazen planlı, bazen de plansız olarak öğrenmeye dair bilinçli ve bilinçsiz bir şekilde yapılan etkinliklerin ve etkileşimlerin tamamıdır. **Öğretim** ise eğitim denilen sistemin alt kümesidir. Öğretim, öğrencilerin belli davranışları kazanabilmesi için düzenlenen planlı etkinlikler sürecidir. Eğitimde genel olarak insanın doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte yaşadığı dünya ya da ortam sınıf olarak kabul edilirken, öğretim faaliyetinde ise okul bütünlüğünde sınırları belli bir ortam, öğrenme mekânı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, eğitim sisteminin içerisinde bir şube olarak bilinen öğretim olgusu, belli bir müfredat programına dayalı olarak ve bir plan dâhilinde öğrenci ve öğretmen etkileşiminde yapılan öğrenme ve öğretme etkinliğidir. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin nihai amacı insanın kendisini gerçekleştirmesine imkân sağlamaktır.

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin nihai amacı "insanın kendisini gerçekleştirmesine imkân sağlamaktır" gerçeğinden yola çıkılırsa, eğitimin temel konusunun **insan** olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bu bağlamda bir insan için ilk eğitim-öğretim ortamı ana rahmidir. İnsanın doğduktan sonraki ilk öğretmeni annesi ve ilk sınıfı da ana kucağıdır. İnsan gelişim gösterdikçe çevresinden etkilenmeye başlar. Ailede anne-baba ve kardeşler onun dünyasında davranışlarını etkileyen önemli unsurlar olarak varlığını gösterir. Çocuğun, ailesi dışındaki çevresi de etkilendiği ve zamanla etkilediği öğelerdir. Ancak unutulmamalıdır ki her birey çevresinden etkilenmekle birlikte kendine has

ve özünde kendine has yetenekleri vardır. Çünkü dünyaya gelen her bebek diğerlerinden farklı doğar. Sadece tek yumurta ikizleri tek dölütten geliştikleri için kalıtları ve cinsiyetleri aynıdır. Çift yumurta ikizleri bile aynı anda oluşan iki ayrı dölütten geliştikleri için farklıdır. Öyleyse her insan bir yönüyle bağımsız bir dünyadır. Sadece et, kemik ve kandan mürekkep bir fenomen değildir. Duyguları vardır; çözümlenmiş ya da çözümlenmeyi bekleyen şifreleri mevcuttur.

Her insan yetenekleriyle doğar, eğitim ve öğretim ile yeteneklerini geliştirir. Birey, yeteneklerine uygun olarak kritik dönemde yapılacak yönlendirme ile eğitim alırsa hem mutlu olur, hem de verimi artar; tersi durumda ise yaptığı/yapacağı işten

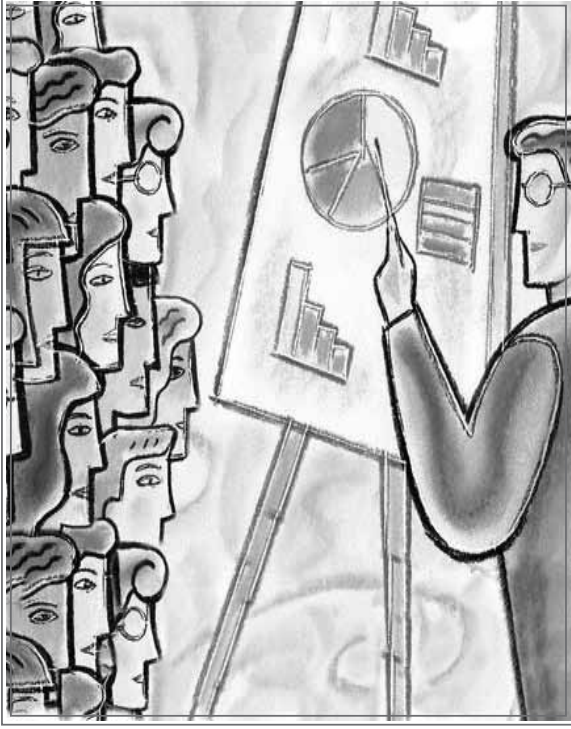
haz alamayacağı için mutsuz olur. Örneğin; sayısal zekâsı üst düzeyde olan bir öğrenci, kritik dönemde mühendisliklere yönlendirilmeyip, sonradan bu alana yönlendirilirse, bu öğrenci ileride hayata atıldığında, yapacağı işten zevk almaz. Dolayısıyla bu kişinin randımanlı bir iş hayatı da olamayacağı gibi; randımanlı, insani ilişkileri ve aile hayatı da olamayabilir. Çünkü bu kişi, uygun dönemde alması gereken bilgileri alamayacak; meslek seçimini, akranlarına göre, geç yaptığı için verimliliği de istenen düzeyde olmayacaktır. Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Bu arada **kritik dönem** kavramından bahsetmenin konumuzun anlaşılması açısından büyük önemi var. İnsan hayatında bazı uyarıcıların güçlü etkiye sahip olduğu zaman dilimleri vardır. Bu dilimlerde bir takım psikolojik, fizyolojik ve kültürel olaylar gelecekteki gelişim üzerinde çok etkilidir. Bu olaylar olması gereken zaman diliminden daha önce ya da sonra ortaya çıktığında daha az etkilidir ve gelecekteki gelişimi olumsuz etkileyebilir. Örneğin bir bebeğin yürümesiyle ilgili kritik dönem bir yaş civarındır. Bir çocuğun bazı rahatsızlıklarından ötürü dört yaşında yürümeye başlaması kritik dönemin geçirildiğinin gösterir. Kritik dönemde yürüme gerçekleşmediği için bu çocuğun yürümesiyle ilgili bazı sorunlar söz konusu olabilir. Bir başka örnek vermek gerekirse, bir çocuğun yeteneklerine uygun bir şekilde yönlendirme yaşı ortalama 10-11 yaş civarındır. Bu

yaşlarda yeteneklerine uygun bir şekilde bir mesleğe yönlendirilmezse, seçtiği meslekte verimsiz olabileceği gibi, yaşamdan zevk almada sıkıntılar da yaşayabilir. Bu nedenle eğitim ve öğretim hizmetinin sınıf ortamında uygulayıcıları olan öğretmenler, ebeveynler, pedagoglar ve eğitim yöneticileri, ilkökul birinci sınıftan hatta ana sınıfından itibaren öğrencilerin yeteneklerini keşfetmeli ve kritik dönemlerinde öğrencilerin uygun eğitim kurumlarına eğilimleri doğrultusunda yönlendirme yapmalıdırlar. **Nasıl ki bir fidan muayyen bir iklimde, kritik zamanda ve uygun toprak türünde dikilmediğinde gelişiminin ağır olacağı ve meyveye durduğunda lezzetli ve verimli meyve vermeyeceği bilimsel bir realite ise, bu durum yetişmekte olan çocuk için de geçerlidir.** Ağaç için kritik dönem taze olduğu dönemdir. Eğilmesi için taze olması lazımdır. Öğrenci için yönlendirmede kritik dönem uygun yaştır. Yani kritik dönemde yeteneklerine uygun bir şekilde yönlendirilmelidir. Yoksa yetenekleri heba olabilir. Bu noktada, topluma bakıldığında nice yeteneklerin körelip gittiğini ve zamanında öğretilemeyen bilgileri, kritik dönem geçtikten sonra öğretmenin ne kadar zor olduğunu görüyoruz. Bu cümleden olarak bilgisayar okur- yazarlığı olmadığı dönemlerde okulunu bitiren bir yetişkinin bilgisayar kullanması ile internet çocukları diye de nitelenen bu dönem öğrencilerinin bilgisayara hâkimiyetinin farklı olmasının sırrı da kritik dönemle açıklanabilir. Çocuklarımızın yeteneklerine uygun bir şekilde ve uygun zamanda yönlendirme yapmayı içeren sistemler üzerinde kafa yormadan, eğitim sistemimizi sırf siyasi hesaplarla toplum mühendisliği yaparak dizayn etmeye çalışırsak, **eğitimden ziyade öğütme** yapmış olmaz mıyız? Bu sorunun cevabını okuyuculara bırakıyorum.

Bu nedenle eğitim sistemlerini kontrol edenler, müfredat programlarını hazırlayanlar, eğitim iş görenleri ile ebeveynler, insan denilen karmaşık yapıyı çok iyi tanımalıdır. Tesadüflere dayalı/güdümlü olarak geliştirilen eğitim sistemleri, tafisi güç bireysel ve toplumsal problemlere yol açabilirler.

Ülkemizdeki manzaraya gelince, yönlendirmenin pedagojik olmadığını söylemek için uzman olmaya gerek yok sanırım. Şöyle ki: Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, 15. Milli Eğitim Şurası'nda karara bağlandı ve 1997 yılında yürürlüğe girdi. Birilerinin "siyasi hayata mal olsa bile" hayata

geçireceğini söylediği sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, üzülererek ifade etmeliyim ki pedagojik bir kaygıdan ziyade, halka rağmen halk için yola çıktığını iddia eden halksız halkçıların siyasi emelleri uğruna başvurdıkları bir mühendislikti. Birilerinin hesabına göre, eğitim kesintisiz sekiz yıla çıkarılmayıp imam hatip okullarının üniversiteye girişte kat sayıları düşürülmezse, belli bir süre sonra, sözüm ona, kazanımları ellerinden gidecekti. Alt yapısı olup-olmadığına bakılmaksızın kesintisiz eğitimin sekiz yıla çıkarılması kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çıkarıldı ve akabinde Yüksek Öğretim Kurumu tarafından imam hatip okulları ve meslek liseleri mezunlarına üniversite sınavlarına girişte uygulanan katsayıların düşürülmesiyle yasal düzenlemeler tamamlandı. Bu arada avam bir dil ile belirtmek gerekirse, hiç ilgisi olmadığı kavgada arada dayak yiyen kişiler gibi, imam hatip okullarının yanında dayak yiyen kurumlar da meslek liseleri oldu. Şimdi kesintisiz eğitimin beraberinde getirdiği sonuçları birlikte düşünelim:

* On binlerce köy okulu bir gecede yok edildi. Daha da önemlisi, mini minnacık çocuklar ya yatılı bölge okullarına mecbur bırakıldı ya da taşınmalı eğitim adı altında yollarda sefil oldu. O yaşta ailesiyle birlikte olması gerekirken gurbet hayatıyla çileli hayatla tanıştılar. Bu durum bebelerimizin ruh sağlıklarının bozulmasına neden oldu. (Basından)

* Yedi yaşındaki, hatta okul öncesi çocukları da düşünürsek 5-6 yaşındaki, çocuklar ile 14-15 yaşındaki ergenlerin aynı fiziki ortamı paylaşmaları çeşitli pedagojik sıkıntılara sebep oldu. Ortak alanların kullanımı sırasında istenmeyen olayların yaşandığı, eğitim camiasının bildiği bir gerçektir. Ayrıca ortaokul kavramı yok edildiği, öğrenciler liselere çocukluk psikolojisinden kurtulmadan geldikleri için lise birinci sınıfta ortama ve derslere adapte olmakta güçlük çektiklerini işin mutfağında olan biri olarak müşahade etmekteyim. Özellikle 9. sınıflardaki başarısızlık oranlarının yüksekliği eğitim-öğretim camiasının malumudur.

* Farklı kabiliyetlerdeki öğrencilerimiz tek düze ve aynı eğitimi sekiz yıl almak zorunda bırakılmıştır. Bu nedenle farklı meslek gruplarında çok başarılı ve mutlu olabilecek çocuklarımız harcanmış, birçok iş yerinin kalifiye eleman bulması zorlaşmıştır. Bu gelişmeler **meslek liselerinin durumunu tabii olarak memleket meselesi haline gelmiştir.**

* Sınavla öğrenci alan okullara giremeyen öğrencilerimiz, genel liselere akın etmek durumunda kalmıştır. Hedefsizlik nedeniyle manevi boşluk içerisine giren öğrenciler, okullarda disiplin sorununun baş göstermesine neden olmuş, bu sebeple bazı ortaöğretim kurumlarının sevk ve idareleri ciddi sorun haline almıştır. Birçok şehirde şiddet ve suça bu öğrencilerimizin karıştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Okul polisliği uygulamasının başlatılması bunun bir göstergesidir. Bu arada suç işleyen çocuk yoktur. Suça itilen çocuk vardır, gerçeğini de ifade etmek gerekir.

* Genel liselere hedefi net olmayan öğrencilerin yığılması nedeniyle bu okulların başarı seviyesi son derece düşmüştür. Üniversite sınavlarında sıfır net yapan öğrencilerin azımsanmayacak sayıda olması basın da gündemine gelmiştir. Hatta ülkemizde bazı okullar üniversiteye hiç öğrenci yerleştirememeye rekoru(!) dahi kırmıştır.

* İmam hatip liselerinin orta kısımları kapatıldı. Üniversiteye girişte uygulanan katsayısının düşürülmesinden dolayı birçok imam hatip okulu kapandı; kapanmayanların da öğrenci sayıları adeta eridi. Bu durum kritik dönemde alınması gereken manevi değerlerin alınmamasına ve değerlerden yoksun bir gençlik kitlesinin oluşmasına neden oldu. Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak okullarda suç ve şiddet eylemleri toplumu rahatsız edecek boyuta vardı. Bakanlık ve bazı üniver-

siteler **Değerler Eğitimi**ni ki bana göre **Değerler Eğitimi dini eğitimin, üstü kapalı bir şekilde, ifade edilmesinden başka bir şey değildir**, gündeme getirmek zorunda kaldılar. **Çünkü bizim değerlerimizin özünde İslami ruh vardır.**

* Yönlendirme kritik dönemde yapılmazsa verimli sonuç alınamaz önermesi eğitimcilerin kabul ettiği bilimsel bir ilkedir. İlkokul beşinci sınıftan itibaren yönlendirme yapılmaması, birçok öğrencinin **yeteneğinin sönmesine**, dolayısıyla da verimli insan kaynaklarının oluşmamasına neden oluyor.

* Kesintisiz ilköğretimi bitirmeyenlerin Kur'an Kurslarına gitmeleri yasaklandığından, taze dimağlarımızın kutsal kitabımızı okumayı öğrenmeleri gecikti. Bir kısmı da on beş yaşından sonra Kur'an kurslarına devam etmedi. Bu arada ancak erken yaşlarda formasyonu kazanılabilecek Kur'an-ı Kerim hafızlarının yetişmesi zorlaştı.

* Sanayide mesafe almış olan ülkelere bakıldığında sanayinin yetişmiş üst düzey elemanlar bir işletme ya da fabrika için beyin, ara elemanlar motor görevi görmektedir. Kesintisiz eğitimin meslek liselerini olumsuz etkilemesi nedeniyle istenilen sayı ve kalitede ara eleman gücü yetişmemiş, birçok işyeri hedeflenen kalite ve kapasitede çalışmamış, dolayısıyla da üretimde azalma meydana gelmiştir. Bu bağlamda iş dünyasında "işsizlik yok, kalifiye eleman sorunu var" ifadesi adeta slogan haline geldi.

Buna benzer sonuçları çoğaltmak elbette mümkündür. Ama bu arada kesintisiz sekiz yıllık eğitimin hiç mi faydası olmadı? Belki ilkokuldan sonra ortaokulu okumak istemeyenlerin, zorunlu olarak ortaokulu/ilköğretim ikinci kademeyi okumak suretiyle okullaşma oranını arttırdığı söylenebilir. Ama bu ilmi olmadığı gibi hukuki de değildir. Yanlışlık eğitimin sekiz yıl zorunlu olmasında değil, kesintisiz olmasıdır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim, pedagojik olarak çok yanlış bir sistemdir. Dünyada sadece gelişmemiş bazı ülkelerde uygulanmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı gibi sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin çıkma-za girdiği anlaşılmaktadır. Peki, ne yapmalı ya da neler yapılmalıdır?

İlmi gerçekler ışığında halkın temayülüne, eğitim mutfağında görev yapan eğitim iş görenlerinin düşüncelerine, eğitim-öğretim konusunda

kafa yoran akademisyenlerin fikirlerine ve eğitim gönüllülerinin projelerine kulak vermek suretiyle siyasi bir mühendislik yapmadan, öğrencilerin gizli güçlerinin keşfedildiği ve yönlendirmenin uygun zamanda yapılmasının sağlandığı bir sistem üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Amaç çocuklarımızı **eğitmek** olmalıdır, **öğütme** değil.

Ülkemizde on beş yıldır uygulanmakta olan zorunlu kesintisiz eğitimin kesintisiz yönü, toplumumuzun bünyesinde kabul görmemiş; yukarıda da ifade edildiği gibi birçok bireysel ve toplumsal arızalara sebebiyet vermiştir. Kesintisiz eğitim yerine kademeli eğitim, sosyal bünyemize ve pedagojik prensiplere daha uygun olur. Hiç vakit geçirilmeden ilköğretim birinci ve ikinci kademeler, fiziki olarak birbirinden ayrılmalıdır. Eğitim sistemimiz kademelerden oluşacak şekilde zorunlu olarak 1+5+3+3=12 şeklinde olmalıdır.

Ana sınıfı ile birlikte ilk altı yıl öğrencilerin sosyalleştiği, temel bazı beceriler kazandığı ve toplumumuzun temel bazı değerlerinin öğretildiği ve bu arada yeteneklerinin keşfedildiği süreç olmalıdır. İlkokul birinci kademenin sonunda yetenekleri doğrultusunda yönlendirme yapılmalıdır. Sekizinci sınıfın sonunda çocukta beklenmedik bir değişiklik olursa, yönlendirme tekrar yapılmalıdır. Yoksa aynı temel üzerinde eğitime devam etmelidir.

Liselerin dört yıl olması sos vermeye başlamıştır. Bu nedenle liseler üç yıl olarak planlanmalı ve üniversite sınavında uygulanmakta olan katsayı tüm okullar için eşit seviyede olmalıdır. Mesleğe yönelmede ek puan uygulanmasına devam edilmelidir.

18. Milli Eğitim Şurası'nda da kesintisiz eğitimin kaldırılıp kademeli eğitime geçilmesi prensip olarak kabul edilmiştir. Toplumun kesintisiz eğitimin getirdiği tahribatlardan daha fazla etkilenmemesi ve **kesintisiz bir öğrenme için kesintili eğitim şarttır**. Bu nedenle karar merciinde bulunan yöneticiler bir an evvel bir eylem planı hazırlamalı. Ve harekete geçmelidir.

Kaynaklar:

1. Prof. Dr. Ziya SELÇUK-Gelişim ve Öğrenme-2005
 2. Prof. Dr. Kamile ÜN AÇIKGÖZ-Etkili Öğrenme ve Öğretme-2005
- Yukarıda gösterilen kaynaklardan sadece kavramlar bazında istifade edilmiştir.

Aynı Gerçek, Farklı Yorumlar

Bir sultan bir gece rüyasında dişlerinin söküldüğünü gördü. Sabah gördüğü rüyayı açıklamaları için kâhinlerinden birisini çağırdı.

“Sultanım” diye cevap verdi kâhin. “O kadar uzun yaşayacaksınız ki, bütün oğullarınızın ölümünü göreceksiniz.”

Sultan, oğullarının ölümünden bahseden kâhinin sözlerine o kadar öfkelenmişti ki, muhafızlarına adamı zindana atmalarını emretti. Sonra, başka bir kâhini çağırdı ve aynı rüyayı onun açıklamasını istedi.

“Sultanım” dedi bu defa ki kâhin de. “Allah size o kadar uzun ve bereketli bir ömür hediye edecek ki, evlatlarımızın hepsinin mutluluklarını göreceksiniz ve hepsinden uzun yaşayacaksınız.”

Sultan bu habere çok sevindi ve kâhine kes kesese altın ihsan etti.

İki kâhin de aynı şeyi söylemişti; ama ilki söyleyeceklerini incelikten uzak, yanlış bir üslupla dile getirmiş, ikincisi ise insan duygularını gözetken ince bir dil kullanmıştı.

Mehmet Akif İnan
Hatıra Yarışması

ÖDENMİŞ BEDELLER UNUTULMASIN

*Darbelerin
Baskıların
Yaşadığı Mağduriyet
Anıları*

*Son Katılım Tarihi
25 KASIM 2011*

Bilinmelidir ki, Mağduriyetiniz, Mağduriyetimizdir

ÖDÜLLER

Türkiye 1'incilik Ödülü	: 4.000 TL
Türkiye 2'ncilik Ödülü	: 3.000 TL
Türkiye 3'üncülük Ödülü	: 2.000 TL
Mansiyon Ödülü (3 Adet)	: 1.000 TL
Jüri Özel Ödülü	: 1.000 TL

İl birincilerinin eserleri
kitap olarak yayımlanacaktır.

MEMUR-SEN KONFEDERASYONU
EĞİTİM-BİR-SEN

www.egitimbirsen.org.tr